

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

11. XII 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 400 ДИН. • БРОЈ 1876

СВЕМИРСКА
КОЛОНИЈА НА ЗЕМЉИ
• ПОСТЕР: *Тина Тарнер*

Фирма

Веровати или не!

КАМЕНА КАМИЛА

ВАЈАРСКО ЈЕ ДЕЛО ПРИРОДЕ, А НАЛАЗИ СЕ КРАЈ КАСТЕЛМЕРА У ФРАНЦУСКОЈ.

Абел Браун

ИЗ ДОМИТЕ У КАЛИФОРНИЈИ (САД) ЗАПОСЛИО СЕ КАО ТЕЛО-ХРАНИТЕЉ КАД ЈЕ ИМАО 81 ГОДИНУ.

КИП КОЈИ ЈЕ ВЛАДАО СЕЛОМ

У ЈЕДНОМ ЕГИПАТСКОГ СЕЛУ ПОЧЕТКОМ 19. ВЕКА ИСКОПАН ЈЕ КИП НЕКОГ ДВОРСКОГ ПОГЛАВАРА КОЈИ ЈЕ ЖИВЕО ПРЕ 4500 ГОДИНА. ЖИТЕЉИ СУ ГА ОДМАХ ПРОГЛАСИЛИ ЗА ПОГЛАВИЦУ СЕЛА.

МУШКИ ПОТОМЦИ

ИНСЕКТА PUEMOTES VENTRICOSUS ЧИТАВОГ ЖИВОТА ОСТАЈУ ЗАКАЧЕНИ ЗА ТЕЛО МАЈКЕ.

БЕБЕ

У ЕТИОПИЈИ ДОБИЈАЛЕ СУ НЕКАДА ИМЕ ПО ПРВОЈ РЕЧИ КОЈУ БИ МАЈКА ИЗГОВОРИЛА ОДМАХ ПОСЛЕ ЊИХОВОГ РОЂЕЊА.

КИНЕСКА АЛФАБЕТСКА ШКОЉКА

ДОБИЛА ЈЕ ОВО ИМЕ ЗБОГ ШАРА У ОБЛИКУ КИНЕСКОГ ПИСМА.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

●●● гладијаторским борбама у Риму узор су биле глумљене битке тешко наоружаних Етрураца у славу умрлих. Тај обичај

су први преузели стари Римљани, браћа Маркус и Децимус, 264. године пре нове ере, над гробом свог оца. Године 174. пре нове ере цар Титус Флавијус је приликом сахране свога оца већ организовао борбе 74 гладијатора (од латинског gladius: мач). Касније су се у арени борили и патуљци, па чак и жене, на опште задовољство маса.

●●● кинески научници проучавали су помно 80 хиљада људи насељених у области у којој

је, због геолошких особености, радијација три пута јача од нормалне. Мада 90 одсто породице живи овде током шест и више поколења, није утврђен повећан проценат обољења од рака нити неких наследних болести.

●●● анкета спроведена недавно у Шпанији показала је да сваки шести становник ове земље сматра борбе с биковима „дивљачким“ и „преживелим“ и за њихово је укидање. Па ипак, 60 одсто испитаних изјаснило се да ове борбе треба да се сачувају као „традиционална

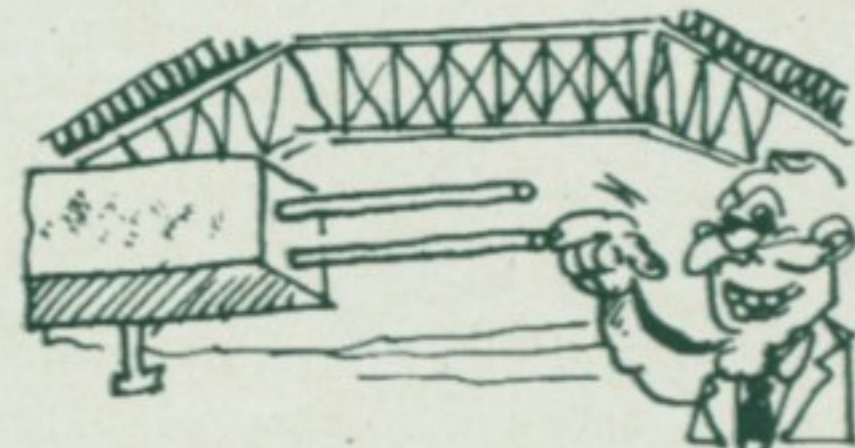
шпанска уметност”. Године 1977. међу гледаоцима је било много више странаца него домаћих.

●●● у Женеви се припрема експеримент који треба да покаже како гравитација делује на антиматерију. Пада ли она доле као обична материја или,

можда, горе? Постоји и трећа могућност. По једној теорији антиматерија пада надоле али с убрзањем које је 300 пута веће него код обичне материје.

●●● прошле јесени у Дизелдорфу (СР Немачка) предат је на употребу први на свету мост изграђен од преднапрегнутог стакла-бетона: челична арматура у бетону замењена је шипкама од стаклених влакана. Свака шипка садржи око 65.000 таквих влакана и није ништа мање

чврста од челика, а стакло при том има и своје предности: не рђа, не проводи електричну струју и четири пута је лакше од челика.

●●● у Зоолошком врту шведског града Гетеборга угинуо је настарији крокодил који је икад живео у заробљеништву: дошао је на свет пре 65 година у Мисисипију.

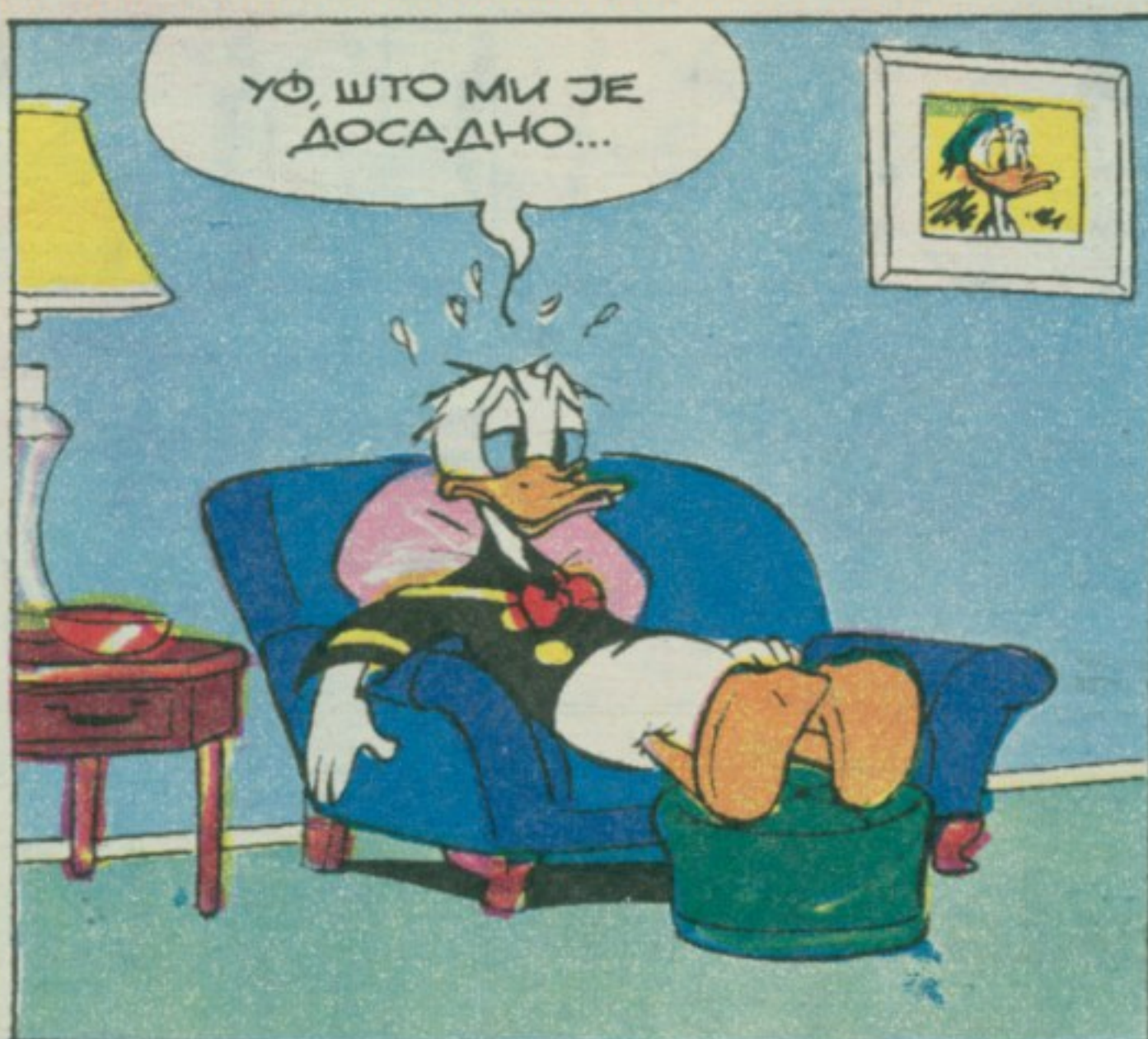
●●● највећа клизачка на свету приказана је прошле зиме у скијашком центру Арке у Француској. На њој истовремено може да се клиза пет особа.

WALT
DISNEY

ПАЈА ПАТАК

УФ, ШТО МИ ЈЕ
ДОСАДНО...

СЕТИО САМ СЕ! ИДЕМ КОД
ДЕДА СТАЈЕ! ТАМО СЕ СТАЛ-
НО НЕШТО ДОГАЂА!

ХО-ХО! ОВО МИ ЛИЧИ НА НЕ-
КИ НОВИ ПРОЈЕКАТ!

СТАЈА ПАТАК
ЛАБОРАТОРИЈА

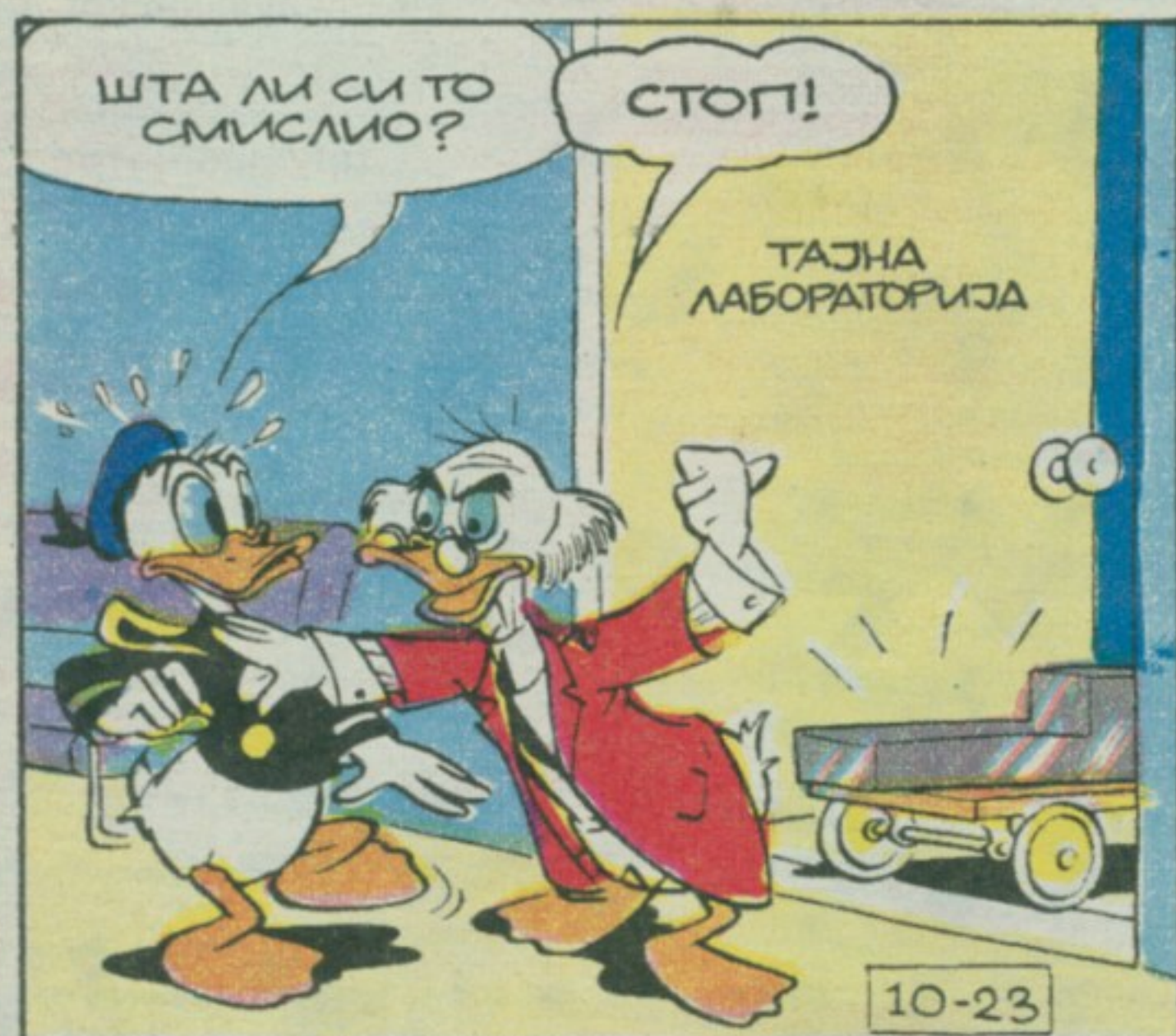
АКО ЈЕ ВЕЋИ САМО ЗА
МИЛИОНИТИ ДЕО
ЦЕНТИМЕТРА,
ЈА КУ...

ДА ВАМ УНЕСЕМ
ТАМО, ДОКТОРЕ?

ТАМО НЕ УЛАЗИ
НИКО СЕМ МЕНЕ!

ТАЈНА
ЛАБОРАТОРИЈА

ШТА ЛИ СИ ТО
СМИСЛИО?

СТОП!

ТАЈНА
ЛАБОРАТОРИЈА

10-23

САБОТАЖА! НЕКО ЈЕ УКРАО МОЈ
МИКРОНСКИ
ШИБЕР!

НИЈЕ ГА УКРАО,
НЕГО ТИ ЈЕ ОКО
ВРАТА!

НЕ МРДАЈ И ЗАТВОРИ ОЧИ!
ЗА ЈЕДАН МИНУТ ЋЕ МИ ДОНЕ-
ТИ ПРОТОНСКУ АНТИМАТЕРИЈСКУ...

Distributed by King Features Syndicate.

СТОЈ! САД СИ ЗАИСТА
ПРЕТЕРАО!

ЈА САМ ТВОЈ РОЂЕ-
НИ УНУК И ЗАТО
МОЖЕШ ДА МИ
КАЖЕШ!

ШШШШ!
ТАЈ ПРО-
ЈЕКАТ ЈЕ
ВЕЛИКА
ТАЈНА...

... ДА ЧАК НИ ЈА
НЕ СМЕМ ДА ЗНАМ
ШТА САМ ИЗМИСЛИО!

WALT
DISNEY

© 1966
Walt Disney Productions
World Rights Reserved

ОСВОЈИЋЕМО

БИТКА
ЗА ИВО ЏИМУ

ТО

ПРОКЛЕТО

Седмог септембра 1944. године главнокомандујући америчке Пацифичке флоте адмирал Честер Нимиц сазвао је своје адмирале и генерале на последњи договор пред инвазију на Иво Џиму.

Главни актери састанка: контраадмирал Рејмонд Спруенс, мозак читаве операције, Нимицов најближи сарадник; вицеадмирал Ричмонд Тарнер, међу официрима нижег ранга и војницима познатији као Тарнер Грозни; генерал-пуковник Холанд Смит, општепознат као „Сто посто луди“ Смит како су га ословљавали чак и у новинским насловима и не много похвалним чланцима.

Пре и после сваке битке „Сто посто луди“ је обавезно заповедао жустре расправе са Нимицом, Спруенсом и Тарнером, обично незадовољан подршком коју су његовим маринцима пружали бродска артиљерија и авијација.

При том је, често и пред новинарима, избацивао реченице типа: „Да смо имали већу подршку артиљерије сада нам се не би вртело у глави од губитака.“

Адмирала Нимица су Смитови исподи доводили до беснила, али

Искрцавање првог таласа marinaца протекло је лако.

Баш као што је јапански генерал Курибајаши и планирао. Американци су упали у циновску клопку

На крају првог дана инвазије, 6 хиљада marinaца и тоне и тоне наоружања било је приковано за појас вулканског песка дуг свега три километра

је „Сто посто лудог“ трпео и то изврло ваљаног разлога. Генерал је ретко губио битке.

Биће то права кланица...

Први део састанка протекао је у миру што никога од присутних није навело да помисли како „Сто посто луди“ неће, кад-тад, рећи нешто крајње неугодно. Прилика за то пружила му се пошто је Нимиц објаснио како читаву операцију

мора да се подудари са инвазијом на Филипине и Окинаву. Због ових операција које захтевају ангажовање великог броја бојних бродова, носача авиона, крстарица и разарача, морнарица неће бити у стању да пре почетка инвазије бомбардује Иво Џиму „пуном снагом“, објаснио је адмирал.

Зачудо, Холанд Смит није експлодирала на лицу места. Мирно је скинуо наочаре, извадио цигару из уста и отежући проговорио својим лењим, јужњачким нагласком:

— Биће то најкрвавија битка у историји поморско-десантних снага. Прави пакао... Губици ће бити стравични, али ће моји маринци освојити то проклето острво.

Завладала је самртна тишина пуна напетости. Смит је и даље зурio у Нимица:

— На колико то дана бомбардовања пре искрцавања могу да рачунам?

Адмирал се окренуо свом главном саветнику Спруенсу. „Три“, одговорио је овај. Изгледа да се „Сто посто луди“ зарекао да за-

препасти све присутне: није добио напад беса. Лица зајупуреног од гнева обратио се Спруенсу:

— До врага, Реј! Три дана нису довољна! Потребно ми је најмање десет дана. У противном, очекујте незамислив покољ.

Спруенс и Нимиц су ћутали. Тајак је прекинуо Нимиц који је обећао да ће покушати да од Генералштаба добије сагласност да се почетак операције одложи за месец дана. На тај начин ће се, можда, добити мало више времена за бомбардовање из ваздуха.

Искрцавањем
маринаца
командовао је
генерал Холанд
Смит (лево) који је
још пре почетка
инвазије
упозоравао да
његове момке на
Иво Џими чека пакао.

Тачно у 9 часова
19. фебруара 1945.
први десантни
талас амфибијских
транспортера
кренуо је ка обали.

ОСТРВО !

Што се бродске артиљерије тиче, ту ништа није могло да се измени. Морнарица је за Иво Џиму већ издвојила онолико снага колико је могла.

Холанд Смит се помирио са неизбежним.

Прекасно за бригу

Инвазија је заиста одложена за тридесет дана, а почетак померен за 19. фебруар 1945. године. У 6 часова и 30 минута тога дана вицеадмирал Тарнер издао је наређење: „Инвазионе снаге у море!“

У 6 часова и 40 минута бродска артиљерија добила је последњу шансу да „очисти“ плаже пре ис-

Четврте и Пете дивизије морнаричке пешадије. Њихов задатак: да се искрцају на седам места дуж три и по километра обале која се протезала од брда Сурибачи до литица каменолома на северу.

На једном од транспортера писало је крупним словима: „ПРЕКАСНО ЗА БРИГУ“.

Када су се нешто касније искрцали, моринци су заправо крочили у осине гнездо. И поред претходних удара поморске артиљерије и авијације и жестоког тродневног бомбардовања, одбрамбени систем генерал-пуковника Тадамичи Курибајашија једва да је био начет. Од 915 значајних одбрамбених упоришта, уништено је

ње је протекло запањујуће лако. Можда је јапанска одбрана ипак уништена? На крају крајева, дочекала их је само ватра лаке артиљерије и то не нарочито жестока.

Једном речју, све се одвијало баш онако како је генерал Курибајаши и планирао. Пустио је Американце да се несметано искрцају и упадну у џиновску клопку.

Чека се ноћни јуриш

План јапанског генерала био је једноставан. Дозволити моринцима да се искрцају уз минималан отпор. Сачекати да Американци обуставе бродску паљбу и бомбардовање из ваздуха. Затим тешком артиљеријом и минобацачком ватром онемогућити даље искрцавање. Моринце приковане за плажу пустити да добро искрваре. Одбацити десетковане нападаче у море.

Неколико минута после десет Курибајаши је активирао своју клопку.

Пешчане хумке, за које су до пре пар тренутака моринци веровали да су само џиновски мравињаци, почеле су да бљују митраљеску ватру. Из стотина маскираних јама на њих се сручио пљусак граната. Тешка артиљерија и противавионски топови немилосрдно су тукли по амфибијама и чамцима који су се приближавали обали. Моринци који су се пробили до терасистих узвишења изнад плаже, налетали су на мине на сваком кораку. Са подножја, страна и врха брда Сурибачи по Американцима су грували топови и пљустале гранате.

Сваки квадратни метар обале нашао се на удару прецизне, смртоносне паљбе. Шест хиљада и двеста маринаца било је приковано за појас црног песка дугачак три километра: више од двојице на сваких 90 центиметара...

Нови чамци непрекидно су пристизали и нове трупе покушавале да се искрцају. Они који су већ били на обали питали су зашто. Места ионако више није било... Обала је ускоро подсећала на пејзаж из некакве море: лешеви, изувјани метал, запаљени ципови и камиони, заглибљени тенкови и артиљерија.

Само, Курибајашијев савршени план имао је један, судбоносни, недостатак: генерал је предуго чекао да га активира. Захваљујући томе преко 6 хиљада маринаца успело је да уз језиве губитке ипак створи какав-такав мостобран на његовој територији. Мерено метрима, моринци су током дана продрили неких 140 до 180 метара у дубину острва. Део снага успео је

да се пробије до платоа Мотојама и заузме прву од три слетне писте аеродрома. Остатак снага био је прикован за подножје брда Сурибачи. До краја дана Американци су на острво искрцали 30 хиљада војника, али и поред тога нису продрли више од неколико десетина метара дубље у непријатељску територију.

Сунце је почело да залази у 18 часова и 45 минута. Сви, од адмирала и генерала који су са бродова пратили битку, до деветнаестогодишњих војника на плажи, били су убеђени да је сада на реду ноћни самурајски јуриш. Нико није знао ни где ни када ни коликим снагама ће непријатељ ударити. Једино што је било извесно јесте да без њега није прошла ни једна дотадашња инвазија. Није било никаквог разлога да се верује како ће Иво Џима бити изузетак.

Тај гад је дозлабога лукав

У седам је већ била мркла ноћ. Пролазили су сати, али напада није било. Неће га ни бити. Први пут током рата на Пацифику, самурајски јуриш је изостао. Генерал Курибајаши није намеравао да жртвује своје људе. А зашто би? Сабио је 30 хиљада маринаца и тоне и тоне оружја и опреме на парченце обале, а сваки метар те обале налазио се на домету његових топова. Током читаве ноћи јапанска артиљерија тукла је плажу. Моринци, они који су имали среће да преживе, нису ока склопили.

У зору другог дана инвазије Холанд Смит је својим официрима на „Елдораду“ изјавио:

— Не знам с ким имамо посла, али је тај гад дозлабога лукав и бистар.

Безбедан у свом бетонском бункеру, укопаном на узвишици изнад Писте број 2, „гад“ је отприлике у то време обавештавао Токио да су се Американци искрцали и да их он касипи. Генерал је употребио одговарајући израз — о касапљењу се доиста и радило. Према званичним америчким подацима, само у првих 18 сати битке за Иво Џиму погинуло је и рањено 2.312 војника.

Проста војничка логика говорила је генералу Курибајашију да ће Американци прво покушати да освоје брдо Сурибачи. С врха успаваног вулкана високог двеста метара читаво острво видело се као на длану. Била је то савршена осматрачница и савршен положај за топове.

Генерал је у подножје вулкана сместио 70 камуфлираних бетон-

Проклето
острво“
на
крају
освојено,
али
уз
стравичну
цену:
више
од
6 хиљада
погинулих
и 19.938
рањених
војника.

крцавања маринаца. У следећих осамдесет минута хиљаде тона усијаног челика и експлозива заривале су се у вулканско тле уз заглушујућу грмљавину. У 8 часова и 5 минута ватра је привремено обустављена како би авиони обавили свој део разарања.

У 8 часова и 25 минута када су се авиони повукли, поново је загрмела бродска артиљерија. До почетка инвазије преостало је још 35 минута током којих се на зону искрцавања сручило 8 хиљада граната (рачуна се да је пре и током десанта на Иво Џиму дневно избацивано најмање 30 хиљада граната).

Тачно у 9 часова 68 амфибијских транспортера кренуло је у получасовни јуриш ка обали удаљеној три и по миље. Први десантни талас чинила су четири пука

мање од двеста, а у тај број нису урачунате буквално стотине и стотине мањих упоришта која ће однећи животе хиљада америчких војника.

Маринци су првих пар корака прешли лако. Онда су почели да тону у црни вулкански пепео. Што су више одмицали, а о некаквом напредовању у правом смислу речи није могло бити ни говора, кретали су се све теже. Ипак, полако су се издвајали и пробијали напред прво појединци, па групице, водови, чете... Моринци „Сто посто лудог“ Смита лагано су се преображавали у оно што се од њих очекивало: успешну ратну машинерију.

Исцрпљени војници почели су да се надају како ће, можда, ипак све бити у реду. Изузме ли се убијачни вулкански пепео, искрцава-

ских бункера. Још педесет узидео је у његове стеновите обронке, а већина бункера је осим тога била још и тунелима повезана са стотинама пећина, јама, минобацачких и снајперских гнезда и мањих бункера.

Све у свему, Куријабаши је изградио упориште за које није имао разлога да страхује како неће послужити сврси коју му је наменио: да задржи непријатеља бар неколико дана и да га при том десеткује.

Другог дана инвазије 28. пук Пете дивизије кренуо је у освајање Сурибачија. Задатак је обављен

рашњости брега, на простору од 9 са 12 метара смештен је центар за везе. Центар је имао метар и по дебеле бетонске зидове и таваницу ојачану челичним плочама која је могла да издржи и директан погодак бомбе.

На три природне терасе на јужној страни Амфитеатра Курибајаши је изградио низ бункера међусобно повезаних подземним тунелима у дужини од 650 метара. Прилаз јужној страни чували су антентенковска артиљерија и митраљеска гнезда.

Село Минами претворено је у смртоносну мрежу утврђених

ло је и рањено у чишћењу платоа Мотојама.

Седамнаестог марта адмирал Честер Нимиц издао је званично саопштење да је Иво Џима „практично освојена“ у 6 часова по подне тога дана. У саопштењу се даље наводило да је током 26 дана и 9 часова борби у бици за Иво Џиму погинуло 4.189, рањено 19.938 америчких marinaца. Тиме трагичан биланс, међутим, није био закључен. У тзв. завршној фази инвазије која је трајала још десет дана погинула су 1.724 marinaца.

„Сто посто луди“ Смит напустио

Како зграбити надахнуће

Совјетски лекар Виктор Јагодински објашњава „необјашњиве силе“. Наука није хитала напред равномерним ходом. Пре би се могло рећи да се према прогресу грабило скоковито, од открића до открића. То је, анализирајући развој теорије физике, закључио совјетски научник Идлис. Упоређујући датуме појава радова Њутна, Лајбница, Ломоносова, Кулона, Фарадеја, Максвела и других научника, он је установио одређену закономерност: знаменита открића следила су једно за другим у просеку после 11,1 године. А то се тачно поклапа са средњим периодом сунчеве активности.

Природни циклуси, разуми се, утичу на човека. Мање је, међутим, разумљиво како креативни чин може да буде повезан са процесима који се збивају на Сунцу. Виктор Јагодински наводи једну од теорија и каже да се повећавањем активности Сунца мења магнетно поље Земље и то, вероватно, утиче на надражаје нервног система. Биоманетолози чак предлажу да се одомаћени израз „раздражени нерви“ замени другим, приближнијим правом стању ствари – „намагнетисани нерви“.

Рембрант и број 6

Узлети у уметности, тврди совјетски лекар, такође зависе од догађаја на Сунцу. Класичан пример је период 1829–1831. у животу познатих композитора. Управо тада је Берлиоз завршио знамениту „Фантастичну симфонију“, Шопен написао два блистава фортепијано концерта, а Менделсон своју најбољу „Шкотску симфонију“. У исто време појавила су се оперска ремек-дела „Норма“ и Виченца Белинија „Месечарка“, Доницетијева „Ана Болен“, те Оберов „Фра-Ђаволо“. Ваља знати да је 1830. у астрономији упамћена по снажној сунчевој активности.

Битка за Иво Џиму трајала је тридесет и шест крвавих дана.

после четири дана крвавих битки у којима је погинуло и рањено 510 војника.

Битка за Иво Џиму тек је почињала.

Машина за млевење меса

Седмог дана инвазије 23. и 24. пук Четврте дивизије добили су наређење да заузму Писту број 2. Наређење је гласило: „Покушајте да му нађете слабу тачку и не прекидајте да тучете по њима док то не учините!“

Већ у првих неколико сати marinaци су открили да слабе тачке у непријатељској одбрани нема. Плато Мотојама на коме су се налазиле авионске писте претворен је у лавиринт камуфлираних непријатељских упоришта који су војници врло брзо прозвали „Машина за млевење меса“. Било је потребно седам дана да се та машина ућутка и да престане да меље.

Овај застрашујући одбрамбени систем чинили су Брдо 382, село Минами, природно улегнуће у земљишту названо Амфитеатар и стеновита узвишица коју су marinaци прозвали Ћурећи чвор.

На први поглед, брдо 382 изгледало је само као го и безопасан брег. Али, на његовом врху налазила се осматрачница са моћним догледима и артиљерија са примитивним електронским нишанским справама. Дубоко у унут-

митраљеских, минобацачких и снајперских гнезда.

Да би се непријатељ савладао на другим пунктовима, требало је прво заузети Брдо 382. Неколико минута после осам, шестог дана инвазије, Четврта дивизија кренула је у извршење овог задатка.

Последњи јуриш

Био је то, од првог до последњег тренутка, дан узалудних и тешких губитака. До поднева је већ било савршено јасно да напад не води никуда. У четири је акција опозвана.

Тог првог дана „Машина за млевење меса“ прогутала је 500 marinaца. Стравична цена за мање од стотину освојених метара вулканског пепела. Пет дана касније, Јапанци су још држали Брдо 382. До данас се тачно не зна у ком је то тренутку Четврта дивизија коначно набасала на дуго тражену „слабу тачку“ у непријатељској одбрани. Тек, у зору тринаестог дана инвазије, Брдо 382 било је у рукама marinaца.

Пошто је одлучујући пробој направљен, требало је још „само“ искористити предност која је њим остварена: очистити непријатељске положаје који су остали у позадини, уништити остатак упоришта на Ћурећем чвору, Амфитеатру и селу Минами. Показало се да на Иво Џими никакво „само“ не постоји. Још 2800 marinaца погину-

је воде Иво Џиме на дан када је званично саопштено да је острво освојено. Генерал је отишао у великом стилу. Пребачен је у Перл Харбур личним авионом адмирала Нимица. На „конференцији“ за штампу, Холанд Смит је изјавио:

– Показали смо Јапанцима да смо у стању да их тучемо на сваком проклетом месту.

Овом приликом генерал није помињао „кланице“ и „пакао“.

Конференција за штампу одржана је 17. марта. У рану зору 26. марта на Иво Џими, између 200 и 300 јапанских војника кренуло је у последњи, самоубилачки јуриш на непријатеља. Није то био уобичајени напад праћен самурајским поклицима, него добро организован, вешт препад.

У 5 часова и 15 минута у подручју западно од Писте број 2 проломиле су се први пуцњи. Нападнути су шатори у којима је спавало око 300 marinaца. Јапанци су се пришуњали из три правца. Боли су ножевима, бацали ручне гранате, витлали церемонијалним сабљама, пуцали из пиштоља и митраље-за.

У окрвављеним шаторима остала су тела педесет и тројице америчких војника. У покољу је погинуло последњих двеста шездесет и двоје од 23 хиљаде Курибашијевих војника. Иво Џиму више није имао ко да брани.

Мина Илић

ТАЛЕНТЕ РАБА СУНЦЕ

Од најстаријих времена уметничко стварање било је обавијено велом мистерије. И данас су поједини ствараоци убеђени да је њихов креативни акт последица утицаја неких необјашњивих сила. Совјетски лекар Виктор Јагодински објашњава „необјашњене силе“

ње „период дубоких црних тонова“. Трагичне црте присутне су и на сликама са живописном тематиком. Потом мрачно расположење напушта сликара, а 1660. године нестаје и са његових платна.

На човека, односно његово стваралаштво, утиче и година рођења. Прва руска жена-математи-

цили су се на посао и из енциклопедије извукли имена свих који су живели и радили у последња четири века. Утврдили су да рођење будућих генија науке, уметности, литературе и политике има неке своје закономерности.

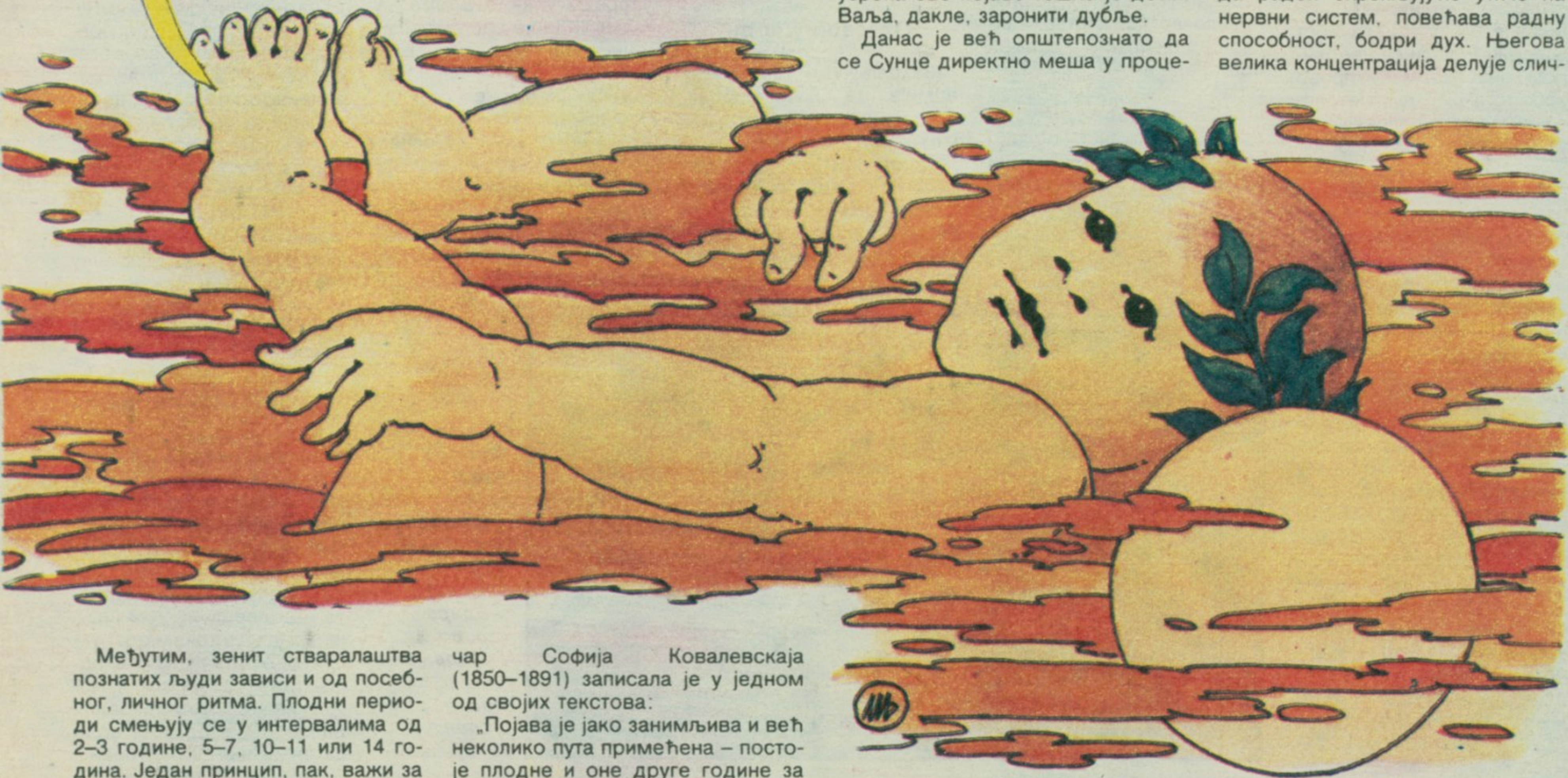
За четиристо година било је 18 такозваних врхунских рођења познатих личности а средњи интервал између тих важних тренутака у нашој цивилизацији износио је 22,7 година. А то је циклус сунчеве активности. Поново случајна подударност? Наравно, ако се барата само с цифрама до правог узрока ове појаве тешко је доћи. Ваља, дакле, заронити дубље.

Данас је већ општепознато да се Сунце директно меша у проце-

на Сунцу. Повећана радиоактивност временски се подудара с геоманетним бурама. Дакле, порастом сунчеве активности, у атмосфери се повећава концентрација радона.

Ово сазнање навело је истраживаче да обелодане неочекивану хипотезу. Питање се наметнуло само по себи: ако кулминација надахнућа следи за сунчевим и магнетним бурама, чији је резултат ваздух засићен радиоактивним гасом, зар то не стимулише стваралаштво?

Експериментално је доказано да радон окрепљујуће утиче на нервни систем, повећава радну способност, бодри дух. Његова велика концентрација делује слич-

Међутим, зенит стваралаштва познатих људи зависи и од посебног, личног ритма. Плодни периоди смењују се у интервалима од 2-3 године, 5-7, 10-11 или 14 година. Један принцип, пак, важи за све, без изузетка: прво се скупљају знања, утисци, доживљено и тек онда долази до стваралачког чина. Једном је Стендал признао да је у чекању надахнућа изгубио десет година и назвао их „глупо потраћеним“.

У стваралачкој биографији Рембранта важну улогу одиграла је бројка 6. Сваких шест година, почевши од 1631, његов сликарски израз оштро се мењао: у почетку је то био „период префињене игре светлости и сенке“; после „период златасто-смеђе палете“; затим се на Рембрантовим сликама појављује ефекат необичне светлости, ишчезава вишебојност и почи-

чар Софија Ковалевскаја (1850-1891) записала је у једном од својих текстова:

„Појава је јако занимљива и већ неколико пута примећена – постоје плодне и оне друге године за рађање великих људи. Године које су претходиле или следиле 1825. биле су узузетно благородне за рађање великих писаца...“ Госпођа Ковалевскаја навела је имена Толстоја (1828), Тургенева (1818), Достојевског (1821). Делимичним погледом на енциклопедије утврдили смо да је цењена математичарка могла да, сходно својој теорији, помене и Бранка Радичевића (1824) и Његоша (1813).

Озрачени уметници

Да би проверили трвдње Софије Ковалевскаје, лењинградски научници Максимов и Завдич ба-

се у биосфери. Милионима година живот на Земљи развијао се под утицајем природне радиоактивности, при чему човек добар део зрачења добија од радона (радиоактивног гаса) и продуката распада урана. Радон одлази у атмосферу из тла и горњих слојева земље и та количина је последица разних узрока.

Изучавајући свакодневна трогодишња научна посматрања, совјетски хелиофизичар Шемизадзе је открио да су многи случајеви повећаног присуства радона утврђени два дана после експлозија

но синдрому стреса – организам је примио строгу казну и, да би се извукао, пушта у погон своје резерве. Следи, каже Виктор Јагодински, логично питање: није ли и умни рад много продуктивнији у тим јутарњим и вечерњим сатима када је и количина радона у атмосфери максимална?

Разуме се, овој и сличним претпоставкама нужна су допунска испитивања.

П. М.

Илустровао: Љубомир Милојевић – Љубац

Зашто
природа
поставља
замке?

КУПАЊЕ У ЖИВОМ ПЕСКУ

СМРТОНОСНО „ПЛИВАЊЕ“ У ЖИВОМ ПЕСКУ ТОЛИКО ЈЕ КОРИШЋЕНА ТЕМА У ЛИТЕРАТУРИ И НА ФИЛМУ ДА ЈЕ
МАЛО КО У СТАЊУ ДА РАЗДВОЈИ ЧИЊЕНИЦЕ ОД ИЗМИШЉОТИНА

Живи песак је одувек био појам ужаса. Смрт у таквој замци природе увек се сматрала изузетно страшном, и писци научне фантастике и филмски сценаристи су њену језовиту привлачност искоришћавали са необичном насладом. Управо због тога што је живи песак имао тако велику улогу у многобројним необичним причама тешко је повући линију разграничења између истине и заблуда о том нимало ретком феномену.

Мада живог песка има у многим крајевима широм света, о његовом саставу се све доскора мало знало. Дуго је била популарна теорија према којој се он састоји од округлих зрнаца песка. За разлику од шиљастих зрнаца обичног песка, тврдили су заговорници ове теорије, округла зрнаца се понашају као мали куглични лежајеви, који се окрећу са тако slabим трењем да чак и мала маса — каква је, на пример, човекова — зачас у њега потоне. Према другој теорији, зрнаца песка се подмазују муљем или неком другом клизавом супстанцом, која им омогућује да се лако раздвајају под теретом.

Наше данашње познавање феномена живог песка проистекло је из неких искустава из другог светског рата. За време инвазије на Немачку 1944—45. године, савезничке снаге биле су приморане да унапреде знање и кретање трупа преко нестабилног тла. Један догађај илуструје невољу коју живи песак ствара војсци. Када су у близини Вајсмара једну америчку колону за снаб-

девање напали нацистички бомбардери, челно возило са капларом Роџером Џонасом ступало се с пута и зауставило усред нечега што је личило на пешчану зараван. Пошто је возило почело да подрхтава, каплар је покушао да отвори врата, али није успео. Прогурао је главу кроз прозор и са запрепашћењем установио да камион полако тоне у тло као оштећени брод у море. Песак се већ био подигао до половине врата.

Џонас се кроз прозор искобељао на кров каби-

бивши бусен траве на насипу уз пут. Бусен је издржао и Џонас се извукао из замке. Када је напад престао, камион је већ био сасвим ишчезао.

Одговор у води

Захваљујући занимању армије за живи песак, обављено је неколико научних истраживања. У једном од њих, доктор Ернест Рајс Смит са Универзитета Де Поу у Индијани провео је многе дане проучавајући лежиште живог песка на једној пољани у

али је већина била шиљаста. Тако је теорија о округлим зрнцима пала у воду. Ни теорија о подмазивању није издржала проверу. Мада је научник одржавао узорак влажним а алге на њему и даље расле, песак није више био „жив“. Био је „чврст“ у истој мери као и песак са плаже.

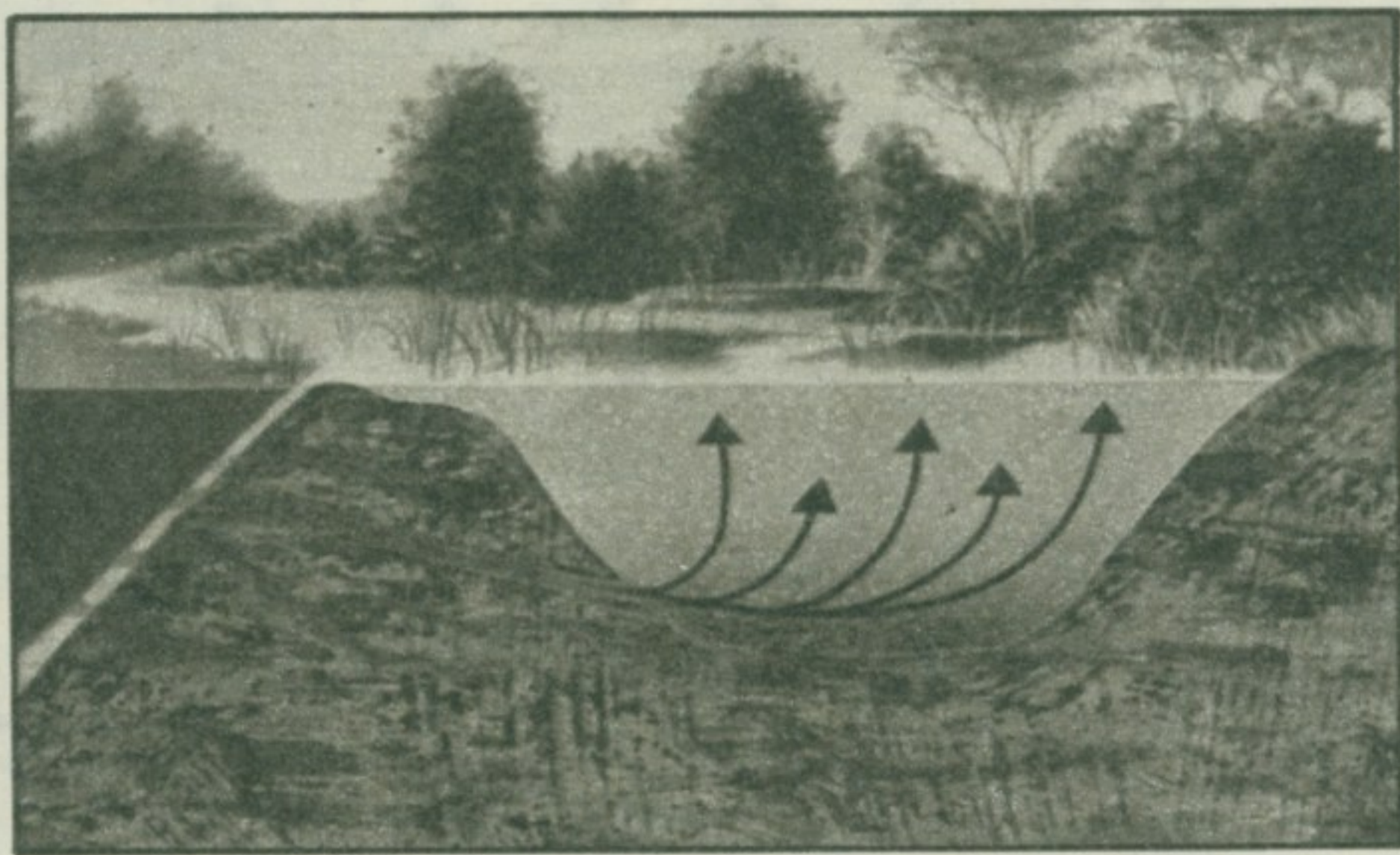
Фармер који је био власник пољане објаснио је Смиту да песак није увек исти — некад је „жив“, а некада чврст. У августу, рекао је, на њему може да се плаше. Пошто је август сув месец, помислио је

дини који тако размишља. И он и неколицина других научника направили су експерименталне уређаје у којима је вода могла да тече на разне начине. Вероватно најбољи модел начинио је професор Јорџ Остерберг са Северозападног универзитета: резервоар опремљен цевима које су омогућавале да вода утиче у песак одозго, или са дна. На песак је положена велика лутка од пластике „прошарана“ комадићима олова, која је имала исту специфичну тежину као човек — што значи да је у води могла да лебди, с главом изнад површине.

Боље спречити...

Када је песак био сув, лутка постављена да седи или стоји на њему једино је стварала мање или веће удубљење на површини. Ако је, затим, вода пуштена да одозго тече кроз песак, лутка је и даље плутала на површини. Али када је вода пуштена кроз песак одоздо, лутка би одмах потонула до врата. Истраживачи су установили да се код извирања воде са дна и њеног протицања нагоре кроз песак, услед притиска навише, зрнаца мало раздвајају, због чега се читава пешчана маса у извесној мери „надме“. Свако зрнце тада делимично лежи на воденом јастуку уместо на другим зрнцима. Песак, дакле, прелази у суспензију, стање без трења, у коме није у стању да носи терет.

Истраживачи су установили да су неке врсте живог песка „живље“ од осталих. Уколико је песак био ситнији, утолико је спорије течење воде одоз-

Објашњена
природа
живог
песка:
вода под
притиском
(овде је
то река)
продире
одоздо
и раздвајањем
зрнаца
ствара
суспензију
без трења

не. За неколико минута песак се попео до ветробрана. Између експлозија бомби каплар је чуо необичан звук усисавања, као када човек срче супу. Када је песак стигао до крова, Џонас се узварао на цирадом покривени терет. Ужаснуто је посматрао како кабина нестаје испод њега и песак наставља да се подиже уз терет. Коначно, каплар је скочио у правцу пута. Пао је у песак, срушио се на колена и одмах се опружио, згра-

близини. Лежиште се налазило уз мали поток, а површина му је била зелено-жута од алги које су расле и по околини. Када је доктор Смит бацио камен, песак је незадовољно затреперио као да је жив.

Да би сазнао по чему се тај песак разликује од обичног, Смит је заграбио пуно ведро и узорак испитао под микроскопом. Испоставило се да је овај песак сасвим обична мешавина зрнаца разних облика: нека су била округла,

доктор Смит, да ли заправо вода објашњава загонетну природу живог песка? Али он је знао да мочкар песак издржава исту тежину као и сув. А можда се, пало му је на ум, одговор не крије у количини воде у песку него у њеном течењу? Тамо где вода само испуњава песак и мирује, песак није „жив“. Али ако вода тече на неки необичан начин...

Доктор Смит се посаветовао са другим геолозима и установио да није је-

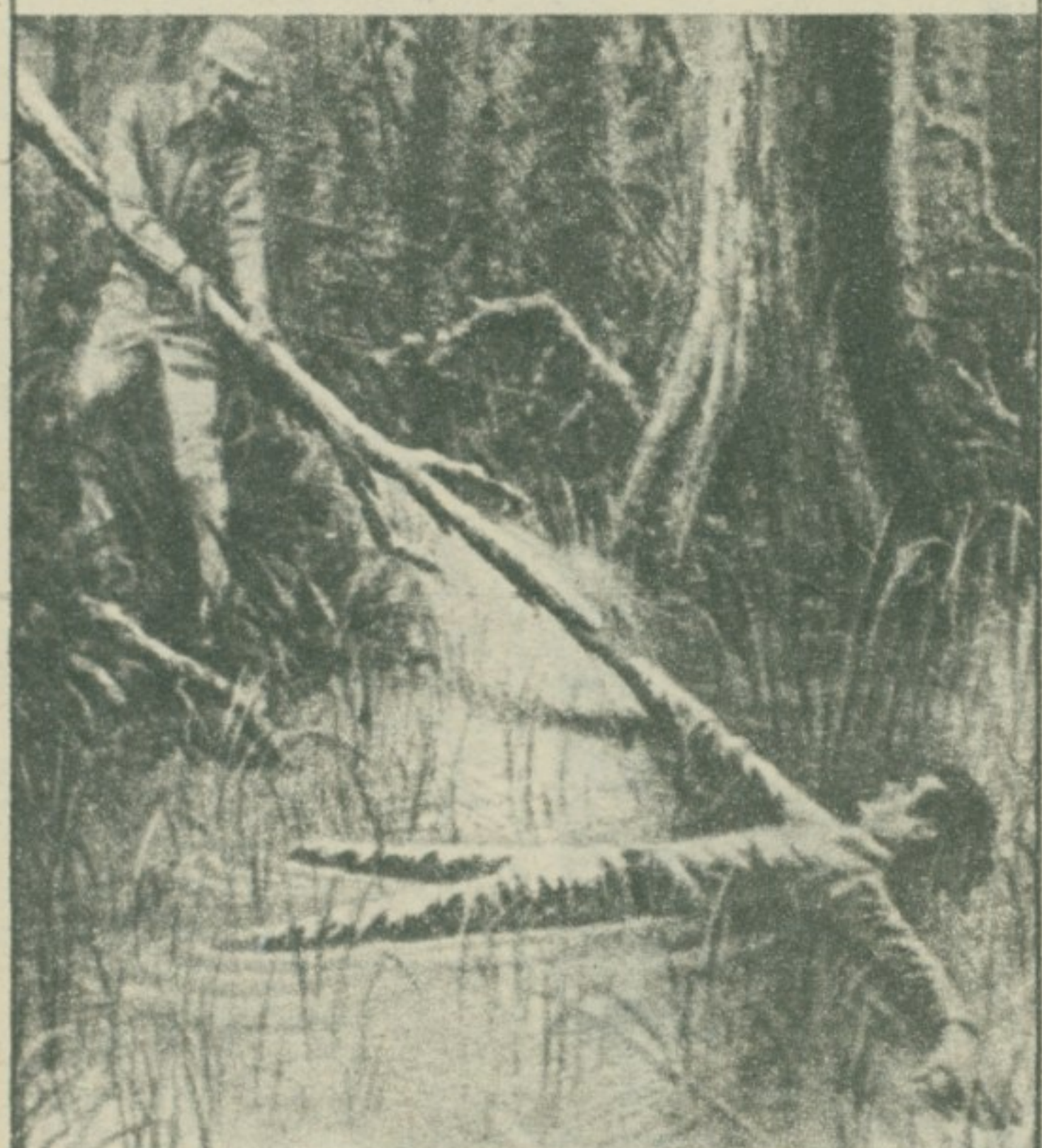
до било потребно да би он „оживео“. Са финим песком и брзим протоком воде нагоре добијала се маса коју су инжењери назвали „суперживом“. Без обзира што је изгледао чврст као бетон, такав песак је одмах гутао своју „жртву“. А ако је песак био грубљи, а ток воде спор, маса је била само „полужива“: човек је у њој могао да направи неколико корака и хитро се врати натраг.

О живом песку постоји доста заблуда. Једна од њих је да он своје жртве вуче надоле, као да постоји нека мистериозна сила. Једна постоји: сила теже — али она није мистериозна.

не. Тело може да тоне само док не истисне онолико живог песка колико износи његова властита тежина, после чега наставља да плута. Пошто је живи песак тежи од воде, човек у њему још лакше лебди. Важно је да одржи главу изнад површине, да одбаци терет ако га је носио, да се опружи на леђа. Глава ће му остати изнад површине. Али ако се превише батрга, на површини уместо главе могу да му остану руке или задњица.

Највећа невоља са живим песком је „ефекат сисања“: извлачењу ноге опире се снажно усисавање, пошто у песку и води нема ваздуха који би попунио место где је била нога. Због тога извлачење једне ноге увек доводи до дуб-

ПОСТУПАК СПАСАВАЊА

Сусрет са живим песком је ретко када тако страшан као што га приказују приче и филмови. Пошто јама са живим песком има готово свугде у свету, на њега се може налетети када то човек не очекује. Ако се то догоди, особа мора да се придржава следећих правила:

Не сме дозволити да се успаничи. Тада особа има велике изгледе да буде спасена. Мора упозорити своје другове, јер ће јој можда помоћ бити потребна. Треба да одбаци сав терет који би могао да је одвуче под површину.

Потребно је да одмах легне на леђа, с раширеним рукама. То ће јој омогућити да лебди на површини.

Конечно, ако је сама, треба да се откопља или отпуже на чврстом тлу. Ако је у близини још неко, треба да јој пружи грану или мотку и извуче је.

Ако жртва не пропадне у живи песак нагло, са извесне висине, читавом својом тежином, или ако не падне у њега с главом надолу — онда су изгледи да остане жива велики. Важно је само да се не успаничи и не батрга. Живи песак се подвргава законима који важе за текући-

љег тоњења друге ноге. Сисање, међутим, не изазива живи песак него сама жртва.

Све у свему, живи песак је много мање опасан него што се обично верује. Али је он ипак често смртоносна замка природе, коју је најбоље — заобићи.

Есад Јакуповић

Необични пријатељ из сенке

КУЋА ЈЕ, ЗАИСТА, ПРОГОВОРИЛА

У Орланду, на Флориди, подигнута је „паметна кућа“ по имену Ксанаду. Сећате се да смо у јануару ове године (број 1828) писали о домовима будућности који ће „разговарати“ са својим власницима? Такву кућу претворио је у стварност Рој Мејсон, амерички архитекта.

Сложен систем компјутера и видео-рикордера смишљен је да „храни“ централни рачунар или — мозак куће различитим подацима. Зато Ксанаду буквално брине сам о себи: проверава да ли је притисак у цевима одговарајући, колика је температура у собама, ако није на оном подељку термометра који је одређен у свакој појединачној просторији, сместа исправља грешку, брине се да ли су прозори добро затворени, улазна врата закључана, алармни систем подешен.

Није Ксанаду себичан, немојте мислити да води

бригу само о себи. Паралелно проверава стање здравља својих укућана. Непрекидно је на опрезу, проверава да ли је пулс и притисак Роја Мејсона и његове породице на нормали, контролише њихову телесну температуру. Ако нису „здрави ко дрен“, опоменуће их механичким гласом и сместа позвати лекара.

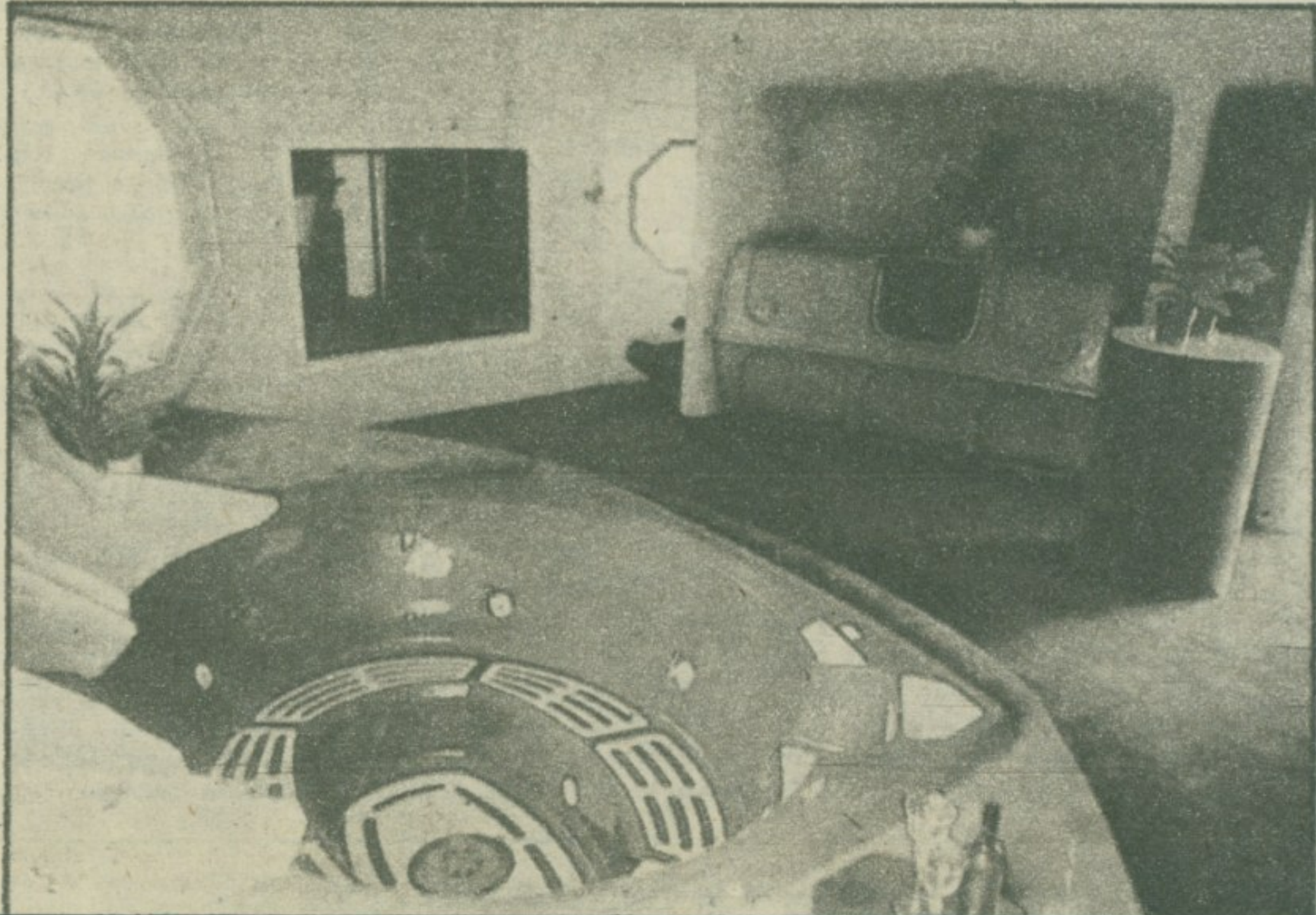
Иначе, Рој Мејсон је главни уредник часописа „Будућност“ који издаје Светско друштво футуриста. Рој је од детињства био окренут питањима: како немогуће учинити могућим. Својом двоспратном кућом која га је коштала 300 хиљада долара „приближио“ је будућност. Свестан чињенице да је Ксанаду прилично скуп, ускоро ће смислити и јевтинију, мању верзију куће која ће се продавати за 65 хиљада долара.

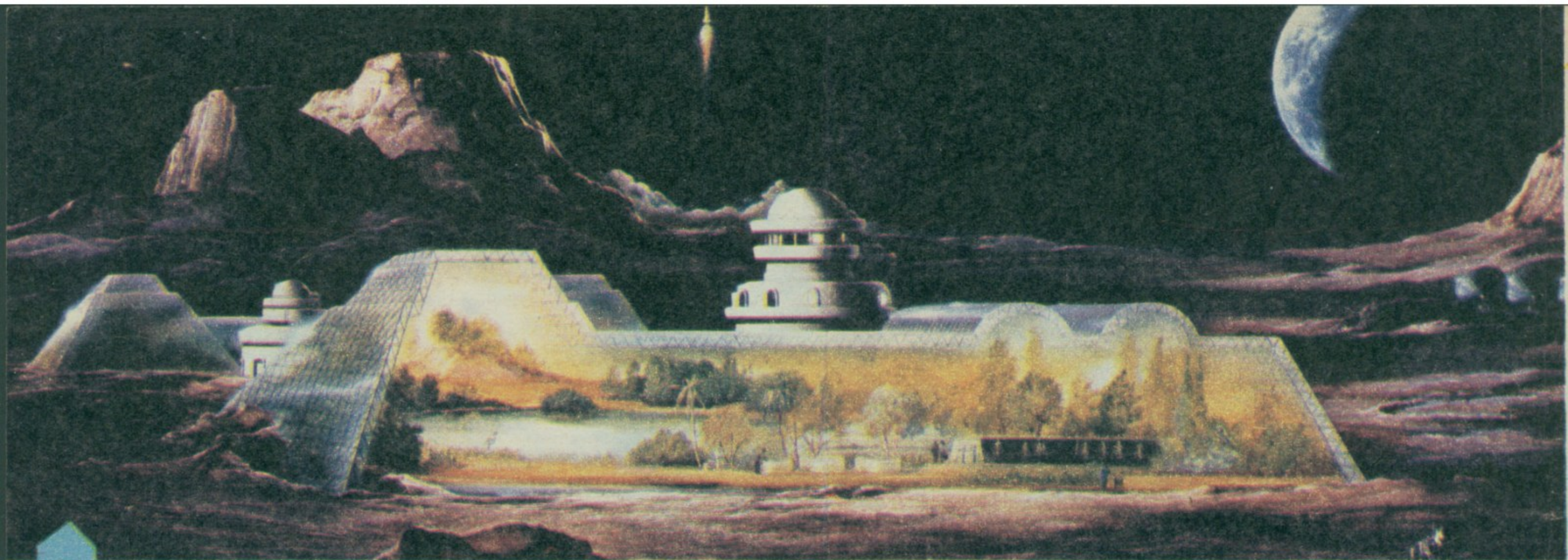
— Не треба се заваравати — каже Рој Мејсон — да

ће оваква кућа „живети уместо вас“ или да ће вам решити све проблеме. Таман посла. Врло сложен систем компјутера само ће вам олакшати живот и лишити вас брига око „ситница“ и ствари које вам одузимају драгоцено време. Тако ће, на пример, домаћица имати кухињу која ће јој заиста помагати. Смишљаће јој јеловник, бринуће се о хранљивим састојцима појединих намирница, смањиваће калорије ако „одлучи“ да сте се угојили, „распитиваће“ се о стању цена на тржишту. Па зар то није дивно? Колико вам само времена одлази на бриге овог типа?

— Поносан сам — наставља причу Рој Мејсон — што сам успео да створим дом који ће постати ваш пријатељ из сенке, дом са којим ћете моћи да разговарате, који ће се прилагођавати променама ваших расположења.

В. С.

ДВЕ ГОДИНЕ У ДРУГОМ СВЕТУ

ПРВИ „МАРСОВЦИ“ ЖИВЕЋЕ У „БИОСФЕРИ 2“ – СМАЊЕНОМ МОДЕЛУ
ЗЕМЉЕ СА СОПСТВЕНОМ АТМОСФЕРОМ КОЈА СЕ ТРЕНУТНО ГРАДИ У
АРИЗОНИ, А ПРВЕ СТАНОВНИКЕ ОЧЕКУЈЕ ВЕЋ 1989. ГОДИНЕ

Ти први становници наше планете који буду живе-ли на Марсу уопште се неће осећати као у туђини. Истина, на небу ће пратити како пролазе два необич-на месеца, Деимос и Фо-бос, а Земља ће за њих бити само плава тачка у дубини васионе, али ће за-то живети без икакве по-себне опреме, на „свежем ваздуху“, у условима који су земаљскији од нашег света.

У ствари разлика између „Биосфере 1“ што ће рећи Земље, и вештачке плане-те „Биосфера 2“ је незнат-на. Испод своје циновске куполе од стакла и бетона, на површини од 12.000 квадратних метара, „Биос-фера 2“ ће штитити једин-ствен екосистем који савр-шено личи на наш, ов-дашњи свет. Будући ста-новници ће моћи овде да се сунчају на обали лагуне, да се пењу на планински врх или купају у „океану“. Ако поверујемо машти Карла Хаџеса који управ-ља читавим овим пројек-том, живот на Марсу биће права идила...

Можда ће то неког изне-надити, али овом генијал-ном Американцу, директо-ру чувене Лабораторије за истраживање човекове средине Универзитета у Аризони, а у исто време души и мозгу „Биосфере 2“, најзад су одлучили да поверују. Изгледа да за то имају и разлога. Међутим, не може се при том пре-скочити ни улога Едварда Баса, тексашког милијар-дера коме је хоби заштита човекове околине, он је у фонд за овај пројекат при-ложио 207 милијарди но-вих динара! Две стотине научника, ботаничара, био-лога, ентомолога (струч-њака за инсекте) могло је да се баци на овај заним-љив посао. Највеће нево-ље морао је да реши Скот Милер из Музеја Бишоп са Хаваја: како осигурати оп-рашивање биљака? На пчеле се овде није могао ослонити јер ће стакло за-

уостављати ултраљубичасте зраке који су неопходни за њихов лет. Ипак, нађен је излаз – замениће их слепи мишеви и – колибри. А ка-ко ће решити високе траве у савани кад је велико пи-тање хоће ли и антилопе моћи да буду допремљене на Марс? За „испашу“ Ми-лер је морао да се обрати термитима. У затвореном систему какав је „Биосфе-ра 2“ не могу се применити пестициди. Како се онда борити против штетних ин-секата који би могли да униште усеве? Е, ту су се буба-маре показале изван-редне.

Ипак, најкрупнији задатак при стварању „Биосфере 2“ био је како у једном потпуно затвореном про-

Кандидати за прве коло-нисте у свемиру: нови Ро-бинзони неће патити од усамљености. Биће их осам (на слици видите шест изабраних између стотине кандидата који су се припремали у САД).

стору успоставити сложен механизам циклуса живо-та. У том погледу Карл Хо-џес има изванредно иску-ство. Он је познат агроном и уз то теоријски се много бавио физиком атмосфе-ре, а специјализовао се за обраду пустињског зем-љишта о чему је Забавник опширније писао. Његове „стаклене баште“ већ су се увелико исплатиле у Мексику, Африци и на Средњем истоку. Једна

вештачка оаза чак је по-стављена у Абу Дабију, у срцу пустиње и даје по-врће током целе године! Али, већ саме димензије „Биосфере 2“ – 550.000 кубних метара – повлаче за собом решавање мно-гих сложених питања.

Рецимо, куда с „нуспро-изводима“ које ће из свог организма избацити људи и животиње – на „Биосфе-ри 2“, наиме, предвиђена је и фарма оваца, коза, ја-то гусака. Сви ови „отпа-ци“ подвргаваће се хемиј-ском дејству и претварати у ђубриво. Није их могуће спаљивати јер ће ваздух овде бити драгоцен материја (на Марсу, сећате се, нема атмосфере). Њега ће ипак бити стално у истој

количини, захваљујући не-прекидном круженом току. Под утицајем Сунчевих зрака он ће се дизати из-над пустиње и стизати из-над шуме где ће га кон-дензатори хладити затим претварати у кишицу или пљусак. Даље ће ваздух помоћу вентилатора бити теран према подземном тунелу, до своје почетне тачке. У овом циновском космичком ковчегу комп-јутери ће контролисати све: од влажности лишћа до сланоће воде океана и њеног испаравања.

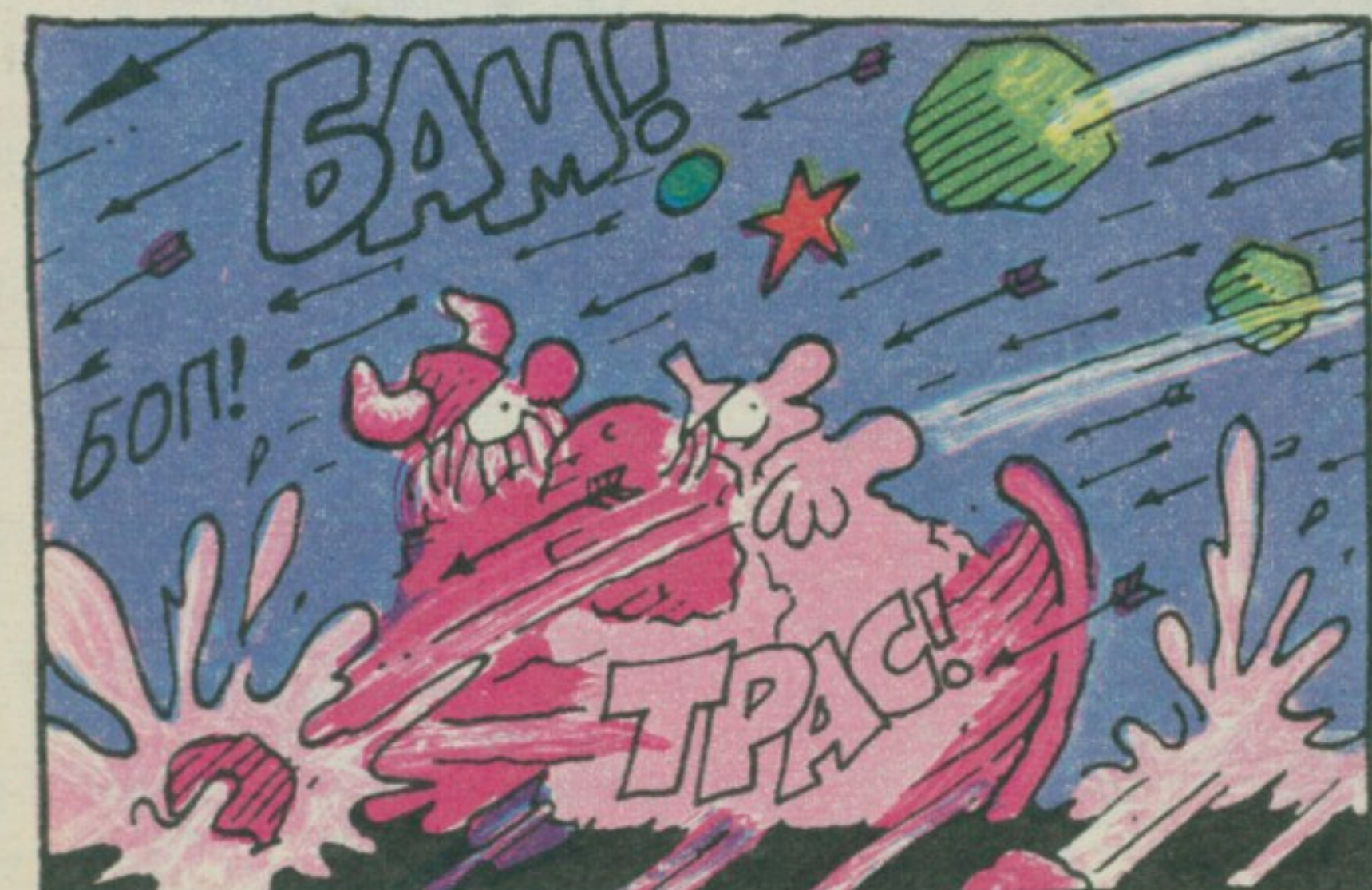
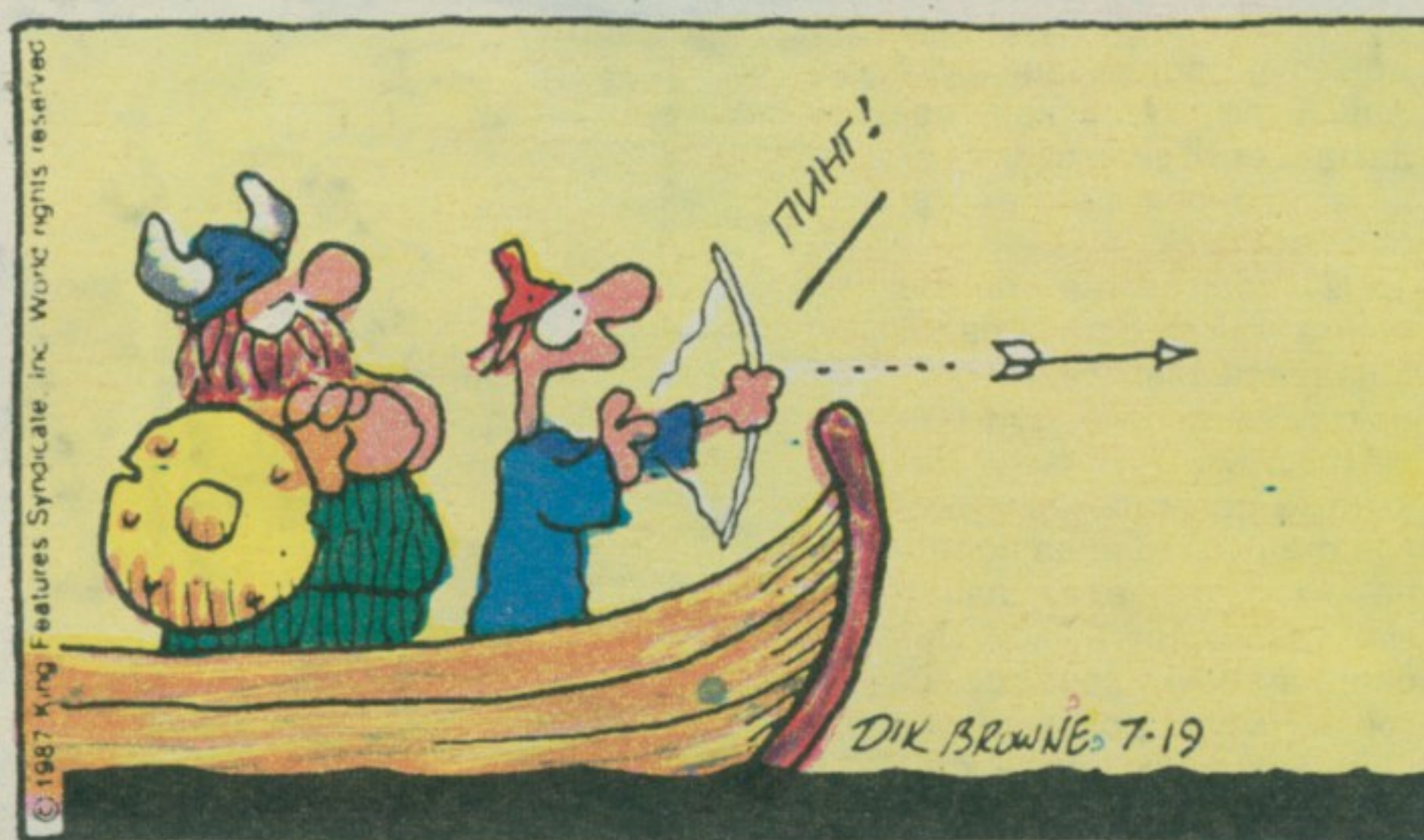
Техничка решења, међу-тим, мање плаше Карла Хоџеса него такозвани људски фактор. Како ће се понашати становници овог раја у коме је немогуће из-двојити се? Изградња „Би-осфере 2“ недалеко од града Феникса у Аризони у току је и већ 1989. осам научника, добровољаца, мушких и женских, започе-ће овај експеримент. Про-ба ће трајати – две године.

У једном „крилу“ плане-те налазиће се четворос-пратница са становима, библиотеком, амфитеат-ром, биоскопском салом и спортском двораном. Је-дина веза са спољним све-том биће телефон и елек-тронска пошта. Становни-ци „Биосфере 2“ биће пла-ћени за свој посао, али они сами живеће у свету у коме нема новца. Право да прекину уговор имају само у случају да им за-треба хитна лекарска по-моћ. Биће то четири мла-да човека и четири жене и питање је какви ће се од-носи између њих развија-ти, љубав, љубомора? Хо-ће ли између њих у послу постојати хијерархија, од-носно хоће ли имати ше-фа? И неће ли, можда из досаде или незадовољ-ства, неко од њих постати агресиван? Мини-човечан-ство у „Биосфери 2“ очи-гледно ризикује да се су-ретне са свим оним иску-шењима као и ми који оста-јајемо на „Биосфери 1“.

В. М.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

БЕКСТВО
КОЈЕ
НИЈЕ
УШЛО
У ИСТОРИЈУ

ОДЛИКАШ

ИЗ НЕМАЧКОГ

Клонуле седе главе ћуте пред белим обелиском. Слушају. Путују кроз време и просторе. Стари солунски ратници стигли у Аустрију да се поклоне сенима сународника. Њих више од 25 хиљада који су, заробљени па интернирани, остали на овдашњим пољима смрти. Гробље у Нојзиделу, некадашњем Нежидеру, налази се на брду. Човек задужен за историју каже да је од око 15 хиљада људи овде дотераних заувек остало 9.700. Тече прича о залудности покушаја многих бекстава. О мочварама, жицама, стражарима, о смрти.

Постранце, загладан у плавичасту измаглицу Дунава, стоји Бранко Радивојевић, пензионер из Београда. Зна, чуо је већ небројено пута, да је гробље поред Дунава прекопано и да су кости пренесене горе и сахрањене поред Аустријанаца. Дуго је држао у својој шасти руку Ане Волф, жене која седамдесет година сваке недеље доноси цвеће под бели обелиск.

Из поштовања према онима који су остали овде, с недосањаним сном о повратку у отаџбину, ћути. Он памти другачију причу. Некако га срамота јер – његов отац успео је да побегне из Нежидера, данас Нојзидела. Други нису. После, у аутобусу којим су путовали малобројни солунци и њихови потомци, крену прича. Несвакидашња а, опет, наша.

Ти више ниси Аустријанка

Мирно је, и, што да не, срећно живела породица Радивојевић. Београд, Синђелићева улица. Глава фамилије месар у варошкој кланици. И трговац. Јездио друмовима намблиске Европе. У Будимпешти, на једном од многобројних путовања, упознао је Катарину Кирер, кћерку трговца из Линца. Љубав, понекад, не зна ни за верске ни за језичке баријере. Радивоје је, уз српски, научио и немачки; ма-

терњи. Разумео је и мађарски пошто му је мајка дуго живела у Будимпешти.

Онда је дошао рат. Пуцњи у Сарајеву, окупација Београда, али и Цер и Колубара. Катарина Кирер већ је, поодавно, била Ката Радивојевић. Син јој Радивоје ученик петог разреда Друге мушке гимназије. Одликаш из, обавезног, немачког. Те године своје знање страног језика није стигао да провери, Аустријанци су побегли из Србије. Да се врате, године 1915.

У Београду је немачки поново био на „цени“. Само, што Радивоје Радивојевић, сада већ закорачио

□
**ЗА ВЕЋИНУ
ЗАТОЧЕНИКА
АУСТРИЈСКОГ ЛОГОРА
У НЕЖИДЕРУ ГЛАВНА
НЕВОЉА БИЛА ЈЕ –
НЕЗНАЊЕ ЈЕЗИКА.
РАДИВОЈЕ
РАДИВОЈЕВИЋ ГА ЈЕ
ЗНАО**
□

у осамнаесто пролеће, није желео да га проверава. Бар не код професора у униформи. Дуго је заваривао потере које су по вароши на ушћу Саве у Дунав купиле све што је могло против њих да окрене пушку. Колоне одрпаних, босих, гладних, пролазиле су Београдом. У правцу севера. Под стражом, разуме се.

Ни јуноша Радивоје Радивојевић није дуго успевао да се крије. Зграбили су га и, на воловским колима, отпремили за Сегедин. Узалуд је Катарина Кирер, односно Ката Радивојевић, обилазила канцеларије аустроугарске коман-

*Радивоје Радивојевић,
човек који је побегао
из логора
из којег није било
бекства.*

де молећи за сина. Одговор је свуда био исти: „Ти више ниси Аустријанка, ти си мајка непријатеља наше Царевине!“

Беда, глад, болест и, најгоре, шиканирање. Радивоје Радивојевић, само с почетка, није могао да верује да су истим језиком говорили Гете, Шилер, Бетовен, Моцарт. Ни месец дана није, безглаво, тумарао логором у Сегедину а већ су га утрпали у лађу која је кренула уз Дунав. До краја живота (1973) памтио је дирљиве призо-ре опроштаја на успутним станицама.

Стражар, из прикрајка

Мочвара поред Дунава. И логор надомак Нежидера. Свештеник Обрадовић оставио је запис: „Ово беше логор најцрњи и најжалоснији, на челу са потпуковником Швабом који беше тиранин и крволок... Ту је било на стотине жена и матер. Врло много њих носаше на прсима и у утробама своја чеда. Све је било у најјаднијем стању. Босо, голо, гладно и измучено. Ту се могло уверити колико људи могу да постану животиње и, штавише, да их претекну...“

Заточеник овдашњег логора Радивоје Радивојевић, на жалост, није оставио слично слово. Реч је пренео сину Бранку. И сећање. Син негдашње Аустријанке из Линца, све због доброг знања језика, убрзо је у Нежидеру добио повластицу да као испомоћ ради на њивама мештана. Некакав статус полуслободњака. Боље

него други, ал' далеко је Србија, тамо далеко...

У лето 1916. коначно је сазрела идеја о бекству Без обзира што је много њих који су хтели ван жице убијено или враћено. У дугим, самотним заробљеничким ноћима стално је подвлачено да је језик много већа препрека од жица и оружја. Аустријанци су свако бекство пријављивали својим патролама.

У ноћи без месечине, сам, Радивоје Радивојевић је импровизованим бодожом убио стражара логора и закорачио у слободу. Закратко, јер га је други стражар убо у врат (до краја живота носио је ожиљак). У насталом гушању успео је да се ослободи смртоносног загрљаја и побегне. До куће фамилије којој је последњих недеља помагао у пољским радовима. Ко зна да ли би покушај бекства остао само покушај да Радивоје није поменуо Кат, односно Катарину Кирер, своју мајку.

На жалост, име те фамилије Бранко, син Радивојевић, није упамтио. Можда је ни Радивоје није знао. Тек, ту су му превели рану, дали храну и младић је кренуо даље. Према Србији и Београду. Радио је од салаша до салаша, представљајући се као рањени Аустријанац и путовао „црно-жутом“ монархијом. А све захваљујући чистој петици из немачког.

Два месеца касније, у јесен 1916, Радивоје Радивојевић је грабио према Београду. Дуго су, цело поподне, мајка и син причали, на чистом немачком. Радивоје умало није заборавио српски. Да би заметнули траг могућим аустријским потерама, фамилија Радивојевић се из Синђелићеве преселила у Ратарску улицу. Ни то није било довољно те је Радивоје многе дане проборавао у пољским клозетима... До ослобођења, 1918.

Радивоје Радивојевић, дочекао лепу старост, није стигао да посети логор из којег је Србија била тамо далеко. Син му Бранко, петнаестак година касније, није заборавио. Јер, памтим, дакле постојим. Да не увреди потомке оних који су стигли у Нојзидел (Нежидер) да се поклоне сенима предака, многих најближих, Бранко Радивојевић тада није поменуо бекство свог оца. „Забавник“ први објављује ову причу.

П. Милатовић

Е, ГДЕ МУ БИ ПАМЕТ?

Продавац тикета из Барселоне је, као и обично, ручао у ресторану наомак свог стана. Пошто је у Шпанији обичај (не само у Шпанији) да се келнеру обавезно да напојница, и он је осећао обавезу да то уради. Баш тог пута није имао ништа ситно па је келнерици оставио два лоза. То је уједно била и највећа напојница која се може замислити. Лоз је добио, прерачунато у нашим парама, седам и по милијарди (стarih динара). ■

КАКО ИЗГУБИТИ 300 КИЛА?

Можда сте и ви од оних особа које су непрекидно на дијети. Обично треба да скинете пет килограма, десет, четрдесет – то је већ пуно. Ако може да вас утеши случај четрдесетдогодишњег Волтера Хадсона, прочитајте овај кратак извештај о вероватно најдебљем човеку на свету.

Волтер Хадсон почео је да се гоји још у најранијем детињству. Само, мислио је, дебљина ће имати неких граница. Очигледно се преварио јер се временом толико угојио да више није могао да устане из кревета. Последњих 27 година живота није макао из постеље. Лекари га непрекидно убеђују да мора да прекине са толиким оброчима јер ће умрети од гојазности. Волтер је пре два месеца коначно решио да држи дијету. С обзиром да се ни не зна колико тачно има килограма (процењује се да је тежак пола тоне!), не може се тачно рећи ни колико је изгубио. Мерећи обим његовог колена, кренуло је. Колено му се од 136 центиметара смањило на 106.

– Страшно ми је тешко, једва издржавам ту исхрану састављену од поврћа и меса на жару. Али морам да наставим. Желим да коначно устанем из кревета и одшетамак до првог ћошка! ■

ВЕНЧАЊА НЕЋЕ БИТИ

Припреме за венчање биле су у току. На жалост, на три дана пред само склапање брака, млада је „изненада“ умрла. Намерно смо ово ставили под знаке навода јер се ради-

РАКЕЛ ЈЕДАН, ДВА И ТРИ

Елијах Обалава, фармер из Гане, има три кћерке. Зову се Ракел Један, Ракел Два и Ракел Три.

– Знате шта – објаснио је новинарима – сматрам да је најлепша жена на свету глумица Ракел Велч. Убеђен сам да тако заносна жена има и јединствено име. Зато сам одлучио да својим кћерима дам њено име. Сигуран сам да нисам погрешио! ■

КОЦКАРСКА СРЕЋА БЕЗ – КОЦКАЊА

Роберт Алојз је заиста срећковић. Недавно је добио позамашну суму од 10 хиљада долара у чувеној коцкарници у Монте Карлу. Али, замислите, Роберта није послужила срећа на коцки. Он је седео поред стола на коме се окретао рулет. У једном тренутку лоптица је одскочила и погодила га у око. На име одштете за повреду и претрпљен страх Роберт Алојз се добро „опарио“. ■

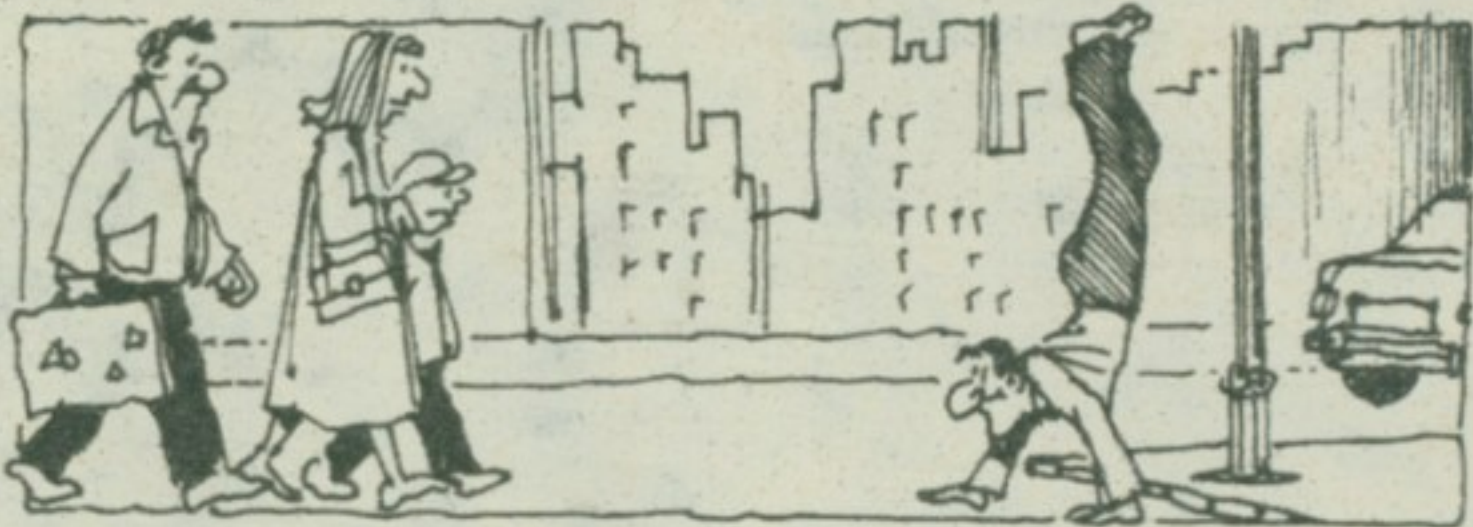
КОШТАНИ АЈФЕЛ

Имају људи стрпљења а желе да буду и оригинални. Тако је тридесетогодишњи Јапанац Јуан Мерчан одлучио да сазида себи Ајфелов торањ. Само, његов торањ није направљен од метала. Јуан га је годинама марљиво састављао од крављих зуба. Кад је стигао до врха, добио је верну копију Ајфеловог торња високу 2 метра и целу састављену од пет хиљада зуба краве. У торањ је уградио и својих шест што кутњака што умњака. ■

ПАЗИ КАКО ПРЕЛАЗИШ УЛИЦУ!

У америчким савезним државама, то смо већ пуно пута спомињали у овој рубрици, постоје закони који важе само за тај део САД. Тако, на пример, у месту Хартфорд у држави Конектикат изричито стоји у закону да је забрањено прелазити улицу наглавачке, односно – ходајући на рукама (!). ■

ИДЕЈА ЗА ПОКЛОН

Знате већ колико је понекад тешко неком нешто поклонити, посебно особама које „имају све“. И за такве има решење. Недавно се у листу „Њујорк Тајмс“, у рубрици огласа појавио и један следеће садржине: „Продајем подморницу. У добром стању, потпуно безбедна, незаменљива за откривање подводних лепота“. Власник подморнице се није потписао. ■

КАКВА ЈЕ ТО ПРОРОЧИЦА?

Соња Пембл се осећала веома неугодно. А како и не би кад је полицији у Њукаслу, месту у Великој Британији где живи, морала да пријави крађу своје кристалне кугле. На питање како то да она, као „чувена пророчица“, није могла да предвиди тако нешто, остала је без одговора. ■

Чувени трубач Бакија Бакић добијао је од рођеног оца силне шамаре да би и он и његов оркестар једног дана били најбољи

САН О ЗЛАТНОЈ ТРУБИ

Насред поплочаног, свеже опраног дво-ришта сијао се месингани писак трубе, онај неколико центиметара дугачак део који се наслања на усне. У њему се и рађа звук.

— Оставио Феки — смеју се укућани. — Не бојте се, неће га изгубити.

Истог часа појављује се и он, Феки, тачније Фејза Бакић, трогодишњи прау-нук чувеног трубача Бакије Бакића. И други Фејзин прадеда Феат Сејдић из Бојника, такође је надале-ко познати мајстор трубе.

Ако се по јутру дан по-знаје, онда су деде, праде-де, чукундеде и ко зна ко-лико још предака свирача подарили овом црнооком и црнокосом малишану, миљенику бројних рођака, аманет заиста за поштова-ње, праву ризницу чудес-ног слуха и оног исконског осећаја за ритам који не може да се научи ни у јед-ној школи на свету. Можда само ту, у великом, живо-писном насељу врањан-ских Рома, у гласовитој и увек гласној Циган-мали.

Вакцина звана чочек

Тешко да постоји житељ, од педесетак хи-љада становника Врања, који не зна где је кућа Ба-кије Бакића, или за све-њих једноставно и блиско — Бакије. Јер, Бора и Кош-тана су давни, а свевреме-ни симболи Врања, велике фабрикe заштитни знак овог, данашњег, а Бакија и његов оркестар, та чудо-творна „фабрика“ најплеме-

Овако свира Бакија... а овако његов праунаук Феки

нитијег звука, већ децени-јама живо знамење којим се поноси сваки Врањанац и Врањанка, без обзира на узраст.

С првим удисајима врањанског ваздуха, тек

рођени малишани као да удахну и звук Бакијине тру-бе и његовог у сваком смислу гласовитог орке-стра да би с том својев-рсном „вакцином“ кренули у живот, с њом одлазили у војску, женили се и удава-ли, рађали децу... И ма ка-мо да пођу с обале Врањ-ске реке, понеће заувек у себи треперав и чулан, за-носан и моћан зов Бакије-не трубе што је много ви-ше од уобичајеног сећања на завичај.

Ко је, када и одакле до-нео прву трубу у врањску котлину и огласио се њом — неће се никада сазнати. Тај прапочетак сасвим је далек и потпуно непознат, заувек изгубљен у таме прошлости. Међутим, зна се да звук трубе одјекује Циган-малом нараштајима, о чему сведочи и Бакијина прича о свирци, речито, живо и сетно сведочење о животу сазданом од ваз-духа протераном кроз онај злаћани писак.

Колико ли је песама и севдаха, мераклијских но-ћи и жеђи за животом преточено преко усана и прстију шездесетчетворо-годишњег Бакије Бакића?

— Свирао је мој деда, свирао је мој отац Фејза — прозуклим гласом говори Бакија. — Свирам ја, сви-рају моји синови, унук Ненад је лани, са само шеснаест година, проглашен у Гучи за најбољег трубача, сви-ра, ево, и праунаук Феки. Други људи својим потом-цима остављају у наслеђе куће, земљу, породично благо, а ми, ми нашим си-новима завештамо ако не цео оркестар, онда бар једну обичну, стару трубу. Она нас и наше породице храни с колена на колена. Она живи од наших плућа, слуха и прстију, а ми од ње...

Сине, оркестар је твој!

Смешка се Бакија Ба-кић, док прича колико је шамара „попио“ од оца Фејзе и то управо због тру-бе. С поносним сјајем у очима педесетак рођака и потомака слушају сваку његову реч. Јер, он је за Врањанца више од обич-ног суграђанина или ком-шије, а међу житељима Циган-мале његово миш-љење или одлуке се и те како поштују.

— И ја сам почео оволи-ки — милује Бакија малог Фејзу. — Али озбиљније сам почео да вежба са дванаест година, и то под врло строгим очевим над-зором. Идући у школу, под једном мишком сам носио читанку, а под другом тру-бу. А батине и у школи и код куће: од учитеља за погрешно читање, а од оца за сваки „фалш“ одсвиран тон. Међутим, погрешно је мислити да су шамари ули-ли у мене љубав према труби: када сам као голо-брад дечкић схватио да је свирање мој живот, да

Бакија, сребрна плоча с чочецима и будући мајстори трубачи

Снимио: Љубомир Патрногић

Кад засвира оркестар, престаје све сем – игре

сам рођен само за то, престале су и батине. А како је и мој отац имао свој оркестар, у ком су, као и у мом, свирали само блиски рођаци, ја сам убрзо постао стални члан тада чувеног оркестра Фејзе Бакића. Тада сам научио и заувек запамтио старе ромске песме из Врања и околине. Године 1946, када је отац онемоћао и више није био за трубу, предао ми је оркестар, свечано и тужно, са заклетвом да га

чувам, да у њему увек владају слога и правда, да увек свирамо што можемо боље, из дна душе, без јефтиних трикова, а, богме, и не за јефтине паре. Имао сам 23 године и синове оволике као сада Феки. И њима је писак трубе био најдража играчка... И као што искрено свирамо, ми искрено, не кријући то ни пред ким, сваком кажемо да се и пре и сада од трубе могло и може да живи, сигурно и мирно. Али, ја

увек на уму имам очеве речи.

Казуј, крчмо Џеримо...

— Кад би моја земља имала врањанску Циган-малу, ја бих од ње направио други Њу Орлеанс и јединствено чудо за туристе — наводно је рекао један белосветски бизнисмен кад је видео и осетио чудесну животну филозофију овдашњих Рома.

Чим кроз разгранате улице овог дела Врања

одјекне труба и загрме бубњеви, запишти кларинет и затопоће добош, престају гласне свађе и дечији плач, оставља се обед, напуштају послови. Сви, заиста сви, од голотрбе, босоноге деце која су тек проходила до изборних старца на дрхтавим ногама, хватају се у благо заталасано коло. Игра се тихо, без подврискивања и песме, али занесено, гордо, врањански. Та живописна чаролија од покрета,

боје и ритма траје све док се над њиховим главама извија чочек. Међутим, не игра се овде само кад чочек затитра: лелујају се тела кад Бакија и остали засвирају „Малагенију“ или „Странца у ноћи“, „Свилен конач“ или „Подмосковске вечери“, „За сваку твоју ријеч“ или „Шта би дао да си на мом мјесту“... И све онако напамет, искључиво на слух и уво: ноте су, генерацијама, за све овдашње мајсторе свира-

че биле и остале потпуна непознаница. Кад је један Бакијин кларинетиста, причају не без поноса Врањанци, понудио познатом маестру овог инструмента да и он одсвира нешто као мекам-чочек, тај уважени и академски образован музичар је и сам задивљен мајсторством свог музички „необразованог“ колеге, искрено признао: „Извините, али ја то тек треба да вежбама!“

Вероватно је и овај музички стручњак био сумњичав кад је чуо да је Бакија Бакић одлучио да звуком свог оркестра прати један такав женски глас као што је певање Усније Реџепове, донедавне Коштане у београдском Народном позоришту. Али, кад се појавила плоча с већ чувеном песмом „Казуј, крчмо Џеримо“, која је ритмом и речима заталасала целу Југославију, показало се да су Бакијино уво и прсти моћнији од музичких „неверних Тома“.

Рођаци кроз крв и звук

Са скромношћу и миром који толико одударају од темпераментне свирке, Бакија показује снимљене плоче, гомилу разних диплома, од којих је већина са сабора у Гучи. Од 1963. када је први пут одржана ова јединствена приредба, Бакијин оркестар само два пута није проглашен за најбољи! То је једини оркестар где свирају тројица носилаца „Златне трубе“: Бакија, његов сестрић Екрем Мамутовић, који је тренутно, због Бакијине болести, шеф оркестра, и Екремов син Ненад. Десет чланова оркестра су блиски рођаци. Тренутна постава, док се не врати Бакија, гласи: Екрем Мамутовић, Фејза Бакић, Ненад, Шефко и Аца Мамутовић, Сретен и Мамут Асановић, Боро Ђеримовић, Замфир Демировић, Миле Малићевић. Они су петнаест дана бесплатно свирали за пругу Београд – Бар, али и дванаест дана у Келну, готово без престанка, за „дебелу лову“. Њихова свирка чула се широм Југославије и Европе. Сад су стигли и позиви за одлазак у САД и Канаду.

У сваком члану његовог оркестра, у дечацима који тек почињу озбиљније да свирају, живи и трепери стална жеља да се буде први, најбољи, да се заигра на њој, труби од злата. Да ли је то пожелео и мали Феки кад је са свеже опране авлије узео СВОЈ писак од трубе, њему најдражу играчку, и пажљиво га ставио у џеп?

Иван Лончар

НЕШТО НОВО ЛЕТИ НЕБОМ

СПАС У ТОПЛОМ СЕНДВИЧУ

**КРИЛА УНАПРЕД И
СКОК УНАПРЕД.
ЗВУЧИ ЛОГИЧНО, АЛИ
ЈЕ ВАЗДУХОПЛВНОЈ
ИНДУСТРИЈИ
ТРЕБАЛО 90 ГОДИНА
ДА ИЗМИСЛИ
МАТЕРИЈАЛ КОЈИ БИ
ТО ИЗДРЖАО**

Први авион са стрелом крила окренутом унапред направљен је у Немачкој 1944. године. Име тог ваздухоплова било је „јункерс ЈУ-287“. Двадесетак година касније појављује се мали путнички авион „НФВ 320 ханса“ са крилима постављеним на исти начин. Прошла је још нека годинница и дошла је 1975. када је амерички пуковник Норис Крон у својој магистарској тези коначно дао кључ за решење огромних невоља на које су наилазила оба претходно описана пројекта. Уз то, ваљало би

рећи да је довитљиви пуковник-магистар истовремено ударио темеље сасвим новој генерацији борбених авиона у САД са крилима окренутим на веома необичан начин – унапред!

Да бисмо објаснили колике су предности оваквог изгледа ваздухоплова подсетићемо зашто се уопште користе стреласти крила, која су до сада практично увек била окренута уназад. Мало теорије лета и аеродинамике неће бити наодмет.

Сизифов посао

Прво, авион без крила тешко може да лети, јер нема ко да прави узгонску силу која га подиже небу под облаке.

Друго, познато је да се узгонска сила на крилу остварује као последица разлике притисака ваздуха испод и изнад крила авиона када се ово креће кроз атмосферу. Ова разлика се ствара зато што су различите брзине струјања ваздуха испод и изнад крила, а као последица несиметричног аеро профила крила. (Све ово је Зоран Модли недавно описао у „Забавниковој школи лете-

ња“.) Није потребна велика мудрост да бисте схватили да на горњем делу крила (горњака) ваздух струји брже него што је сама брзина лета авиона. То значи да ће на пример, при некој довољно великој брзини лета на горњаци бити постигнута брзина звука, а да сам авион лети чак 30 одсто мањом брзином. Међутим, та појава никако није добродошла. Зашто?

Зато што ваздушни отпор, који иначе постоји и при сасвим малим (машите рукама кроз ваздух па ћете га осетити), невероватно расте при великим брзинама. У складу с тим повећањем расте и потреба за додатном снагом мотора да би авион могао да настави лет истом (великом) брзином. Та додатна „моторска снага“ подразумева уградњу већих, снажнијих, на жалост, тежих авионских мотора, а повећање тежине је највећи непријатељ свих конструктора летелица на кугли земаљској. Практично, авион испред себе стално гура велики ваздушни зид у облику купе. Да би сиротој летелици некако олакшали тај Сизифов посао, дошло се до идеје да се

поставе стреласти крила, јер је са њима аеродинамички отпор мањи. Практично, стрела постаје битна при брзинама лета већим од 800 километара на час, јер испод тог нивоа аеродинамичке користи од стреле су минималне, а технолошка сложеност израде спорих авиона са стреластим крилом је знатно већа и за њом нема никакве потребе. Ако не верујете потражите у каталозима авионе са стреластим

крилом предвиђене за „мале“ брзине до 8000 km/h. Установићете да таквих ваздухоплова практично — нема!

Пошто сте сада стекли поверење, требало би да вам објаснимо да стреласто крило „уназад“ које се последњих неколико деценија ради на брзим авионима има и своје поприлично велике мане. Познато је да сваки авион који полети, ма колико брз био, мора једном и да слети. Што је брзина слетања мања, то је боље за пилота и његову главу, а наравно — и за авион. Према томе, стреласто крило, осим на великим, мора да буде добро и на најмањим брзинама, на полетању и слетању, које износе од 200 до 300 километара на час. Е, невоља је што оно то није! Стреласта крила „уназад“ у аеродинамичком смислу су врло лоша у таквим режимима лета: траже већу полетно-слетну брзину и имају израженију склоност пада у ковит у односу на друге врсте крила. Ово последње је јако опасно и може довести до удеса ако се догоди на малој висини.

Логично је питање зашто се годинама праве „несавр-

шена“ стреласта крила „уназад“ уместо „унапред“?

Одговор је једноставан: и стрела „унапред“ имала је своје мане. Наиме, нису постојали материјали који би обезбедили потребну крутост крила окренутог унапред. Наиме, лепршање (флатер) крила (када се крило понаша као застава на ветру) са стрелом „унапред“ и класичном металном конструкцијом толико је јако да је врло брзо доводило до његовог лома. То су ти „огромни проблеми“ на које су наилазили пројектанти неколицине, више експерименталних, авиона који су до сада направљени. Међутим, применом нових композитних материјала на бази карбона омогућено је да се направи довољно круто крило и углавном су решене практичне невоље који су до данас спречавале примену крила са стрелом „унапред“. На крају овог, надамо се не претерано досадног, теоријског дела приче о суперновом америчком ловцу, још реч-две о поменутих „композитним материјалима“. Како им само име каже, у питању је мешавина стотинак слојева тканина на бази карбонских влакана споје-

них вештачким смолама. Цео тај сендвич добро је „запечен“ у врелим пећима под притиском. Влакна у овом „топлом сендвичу“ различито су оријентисана што даје лаган и крут материјал који добро преноси и подноси оптерећења. Од таквог композитног материјала коначно је било могуће направити довољно круту оплату крила авиона под тајанственим називом „Н-29“!

Груман добија посао

Све ово што смо испричали у вези са композитима потврђено је 1976. године за време испитивања HiMAT (Hingly Manoeuvrable Aircraft Technology) демонстратора високих маневарских способности. Та истраживања вршена су у лабораторијама чувеног америчког произвођача авиона „Grumman“ на трансоничним (околозвучним) брзинама. Резултати су били фантастични, јер је доказано да стрела крила „унапред“ знатно побољшава и маневарске способности, не само при слетању и полетању, већ и на брзинама од око 1000 километара на час. Резултати ових опита нису промакли америчкој агенцији

DARPA (Defence Advanced Research Agency) која се, обилно потпомогнута од владе и војске САД, бави напредним војним технологијама. DARPA је, схвативши о каквом је новитету реч, одмах лансирала FSW (Forward Sweep Wing) програм за изградњу борбеног авиона са стрелом окренутом „унапред“.

Изградња прототипа новог и тада супертајног авиона почела је у јануару 1981. године у истраживачком центру базе Рајт-Патерсон. Био је то први такозвани „Х“ експериментални програм у САД после десет година. (Сетимо се само некада чувених „Х“ програма израде ултрабрзих авиона X-15.) Исте године компанија „Груман“ добија несхватљиво малу суму од свега 71,3 милиона долара за израду два прототипа FSW авиона X-29A. Да би се наводно снизили трошкови производње, оба X-29A имају предњи део трупа узет од „нортропа“ F-5A укључујући и секцију пилотске кабине.

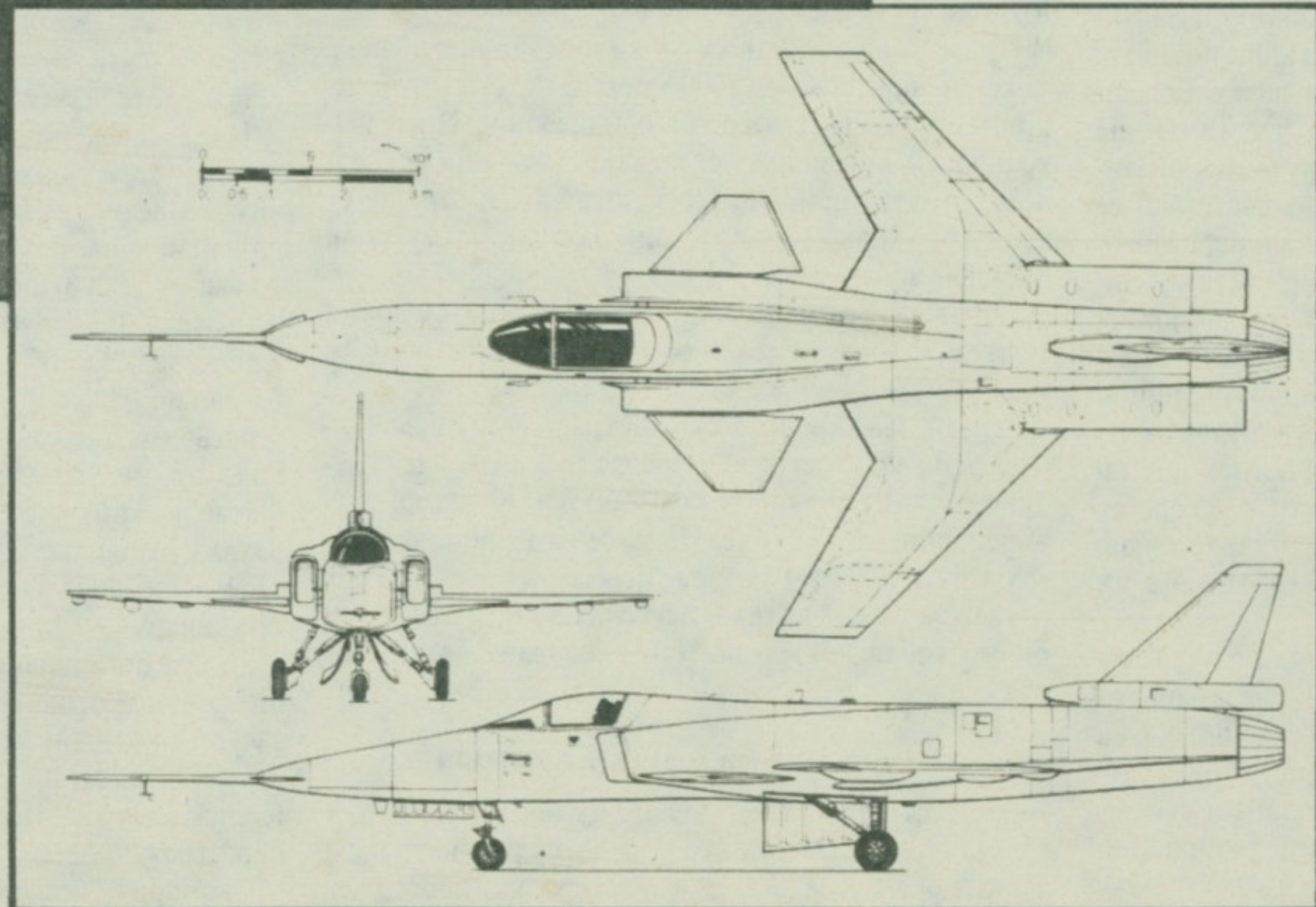
После овога ствари су се одвијале муњевитом брзином. У лето 1984. године полеће први прототип X-29A и до сада је изведено преко 110 летова изнад базе „Едвардс“ у Калифорнији. Програм изградње FSW авиона прогутао је за сада око 300 милиона долара.

Снабдевен моторима „Ценерал илевтрик“ F-404, X-29A успео је да на висини од 16,5 километара постигне брзину од 1,47 маха што је нешто ниже од пројектоване максималне брзине од 1,6 маха. Пошто је у питању дестабилизавани авион, којим људска рука не би могла да управља због брзих промена параметара пловидбе кроз ваздух, у лету X-29A пилоту помажу утростручени системи рачунара „Ханивел HDP 5301“ и неизбежни систем за управљање „fly-by-wire“ о ком је „Забавник“ већ писао.

Нећемо претерати ако кажемо да су X-29A и X-31 (о овом другом више речи у следећем „Забавнику“) заправо одлучни одговори америчких произвођача борбених авиона на супернову генерацију дестабилизаваних европских војних авиона: EAP (European Aircraft Program) и „Рафал“. На одговор Совјетског Савеза у вези са поменутих новим ратним авионима са Запада мораће још мало да се сачека и то не зато што они на том плану ништа не раде, већ зато што то врло добро крију!

Александар Павић
Предраг Лакић

„Груман“ X-29A слеће:
Шеф пробних
пилота
Чак Сивел
не треба
да брине
о опасном
ковиту
због мале
брзине
у прилазу
писти

Три пројекта X-29A
са необично
постављеним
крилима:

- распон крила 8,91 m
- дужина 15,84 m
- висина 4,62 m
- тежина празног авиона 6,084 т
- максимална брзина (серијског) авиона 1,6 маха

Живот

пише

драме

И НИКАД ВИШЕ

Путописи „С камером кроз свет“ и „Караван“ познатог новинара Милана Ковачевића били су некад међу најгледанијим емисијама наше телевизије. Око 110 ових емисија snимио је Вељко Пет-

годније време за успон на Нгоје Нгаји, како Масајци зову ову планину, могли су да направе репортажу за памћење, али од свега – ништа.

Око два часа после поноћи газдарица хотела их је

новит, сивоцрн и сасвим пуст предео, неодољиво сличан пејсажу с Месеца, без шума и било каквог покрета.

Милан, Вељко и Богдан облаче на себе све што имају. Хладноћа стеже. С муком се успињу до 5000 метара. Дишу као рибе на сувом. Снажан бол као да цепа плућа ненавикла на ту висину и разређен ваздух. Увече се увлаче у џакове за спавање, али сна нема.

У један после поноћи, по мрклом мраку, крећу на одлучујућу етапу успона. Од враха их дели „само“ 1000 метара, које би требало да пређу за 5–6 часова. Носачи остају у логору, а преостала петорка, предвођена Фатаелијем, иде ка врху. Већ су у подручју вечног леда, као да нису готово надомак Екватора. Сваких петнаестак минута застану да би предахнули. И ту, надохват врха, Вељко осећа да губи моћ оријентације: јасно види где би желео да стане, али ноге не слушају. Срећом, и Богдан уме да снима па је он овековечно долазак тројице Југословена на „крот“ Африке.

Али, управо у тим свечаним и узбудљивим тренуцима, Вељко је одједном сасвим онемоћао, пао на лед и – чврсто заспао.

Добри момак Фатаели

Сан на тој поларној хладноћи трајао је свега петнаестак минута. Милан га с муком буди да се не би смрзнуо и да би на врх Килиманджара побољи заставице Југославије и Радио-телевизије Београд. Тренутак, заиста тренутак касније на врх се „окачио“ густ, таман облак тако да једни друге нису могли да виде ни на три метра.

Вељко има још само толико снаге да се пожали Фатаелију да му је веома лоше.

– Ништа не брините, мистер Хари – рече та мишићава, добродушна момчина, зграби Вељка испод мишке и хитро крену на брзо спуштање. Иако је био на ивици снаге и свести, сниматељ се ипак дивио вештини и снази свог црног пријатеља. Са својих само двадесет седам година, он се већ преко 200 пута сасвим безбедно попео на врх Килиманджара, као да се ради о нешто дужој шетњи.

Успон је био тегобан и спор, али спуштање зачужује брзо: за свега 45 минута, више на Фатаелијевим рукама него својим ногама, Вељко је био на 4000 метара висине! Ту, у кућици за одмор, добио је од водича четири аспирина, попио чај и спавао три часа. Убрзо је осетио да се снага и бистрина у глави враћају. А кад се пробудио, угледао је на зиду ко зна којом руком исписану поруку будућим пењачима на Килиманджару: „Једанпут, и никад више“.

Идућег дана стигли су до хотела, њиховог полазишта на неизвесни пут дугачак 118 километара. Спуштајући се, наишли су на ливаде препуне цвећа од којих су носачи за сваког направили по венац и ставили му га око главе. Али, неколико километара испред хотела, чекало их је још једно изненађење.

Пред њих је истрчала група десетогодишњих децака са завежљајима у рукама које су предали носачима. Масајци су одједном нестали, да би се убрзо појавили у свечаној одећи. Тад су Југословени заључили да су им синови донели одела. Опрему су до хотела донели ти насмејани дечаци, учећи тако јединствен „занат“ пењања на Килиманджару.

Милан, Вељко и Богдан растали су се с водичима и носачима као са старим пријатељима. „Ништа не брините, мистер Хари“, мирно је поновио поносни Фатаели, који је Вељку, вероватно, спасао живот. Захваљујући и њему, гледаоци наше, и не само наше телевизије, видели су незаборавну репортажу о Килиманджару.

„Близу врха највише афричке планине коју Масајци називају Нгоје Нгаји – Кућом богова – нађен је сасушен и смрзнут скелет леопарда“, записао је Ернест Хемингвеј на почетку чувене новеле „Снегови Килиманджара“. „Нико не уме да објасни шта је леопард тражио на тој висини“.

Овој причи често се враћа и „мистер Хари“.

Иван Лончар

– Ништа не брините, мистер Хари – сећа се Вељко Петровић, сниматељ Телевизије Београд, утешних речи Масајца и свог успона на врх Килиманджара, кад му се чинило да ће доживети судбину чувеног Хемингвејевог леопарда

ровић, познат под надимком Хари.

Иако су иза њега остале хиљаде метара снимљене траке и хиљаде пређених километара, мноштво доживљаја и необичних сусрета, Хари се увек с видним узбуђењем сећа Африке:

– Да, то је мој континент, а Килиманджаро је моја планина, иако је мало недостајало да на том чудесном Килиманджару останем заувек. Данас, после готово 30 година снимања, понекад ми је жао што гледаоци не виде шта све камерман доживи и – преживи...

Устајте, полазимо!

У јануару 1970. године екипа Телевизије Београд снима „С камером кроз свет“ у Танзанији и Занзибару. Сачињавају је Милан Ковачевић, новинар, Вељко Петровић, сниматељ и осветљивач Богдан Лујић. Наравно, чим су ступили на тле Танзаније пожелели су да се по сваку цену успну на Килиманджару. То је и те како примамљиво за сваког ко се нађе у подножју највише афричке планине, а поготово за таквог путника, истраживача и знатижељника какав је био Милан Ковачевић. Сва тројица су били уверени да ће Килиманджару да освоје без већих невоља: Милан је још био у доброј кондицији, Вељко је некадашњи атлетски репрезентативац и југословенски рекордер на 200 метара, Богдан је млађи одобојница, здрав и снажан. Међутим, ускоро су сазнали да се за успон на врх Килиманджара пријављује неколико месеци унапред. Ни то сазнање их није поколебало.

У граду Аруши ипак су се пријавили за пењање на Килиманджару, а одатле су упућени у један од два хотела који се баве организовањем експедиција. Сви су им, као Југословенима, били спремни да помогну, али нису могли и да саставе екипу водича и носача, искусних Масајаца из племена Вачага, без чије помоћи је Килиманджару тешко освојив.

Разочарани, пошли су на спавање: јануар, најпо-

пробудила: успела је да нађе осам професионалних носача и два водича. Спремила је и храну за пет дана колико траје успон. Од радости и узбуђења више нису могли да спавају.

Нешто пре 11 часова била је спакована и неопходна планинарска опрема: у подножју Килиманджара били су у кратким панталонама, мајицама и патикама, а горе, надомак 6000 метара надморске висине, чекају их вечни лед и температура као на Северном полу.

Пошли су тачно у 11 часова, као трећа екипа тог преподнева. Млади, босоноги и мишићави, Масајци су ставили тешку опрему на главу и предвођени двадесетседмогодишњим водичем Фатаелијем кренули ка сребрнобелој купи врха Килиманджара.

Првог дана прешли су 30 километара до кућице за конак на висини од 3000 метара, где су стигли испрљени и сасвим мокри од обилне кише. Први знакови кризе појавили су се код Богдана, који је у једном тренутку немоћно сео у локву воде, тако да су предусретљиви водичи морали да му помогну да би наставио пут.

Наравно, Вељко је малом, два и по килограма тешком, камером пажљиво снимао све што му се учинило занимљивим.

Другог дана крочили су у застрашујући појас цунгле, да би затим стигли у предео пун воде, где су једино растиње ретка трава и кактуси. Киша не престаје. Дише се све теже. Пењу се ка кућици за предак која је на 4000 метара. Вељка почиње да боли глава. Да нема вештих и искусних водича, изгубили би се у сабласној магли. Ноћу – спавање без правог сна.

Вечни лед надомак Екватора

Ујутро, трећег дана, док му из носа цури крв, а глава боли све јаче, Вељко поред извора с натписом „Последња вода“ снима једног врапца, последњег живог створа којег су видели на успону. Настаје сте-

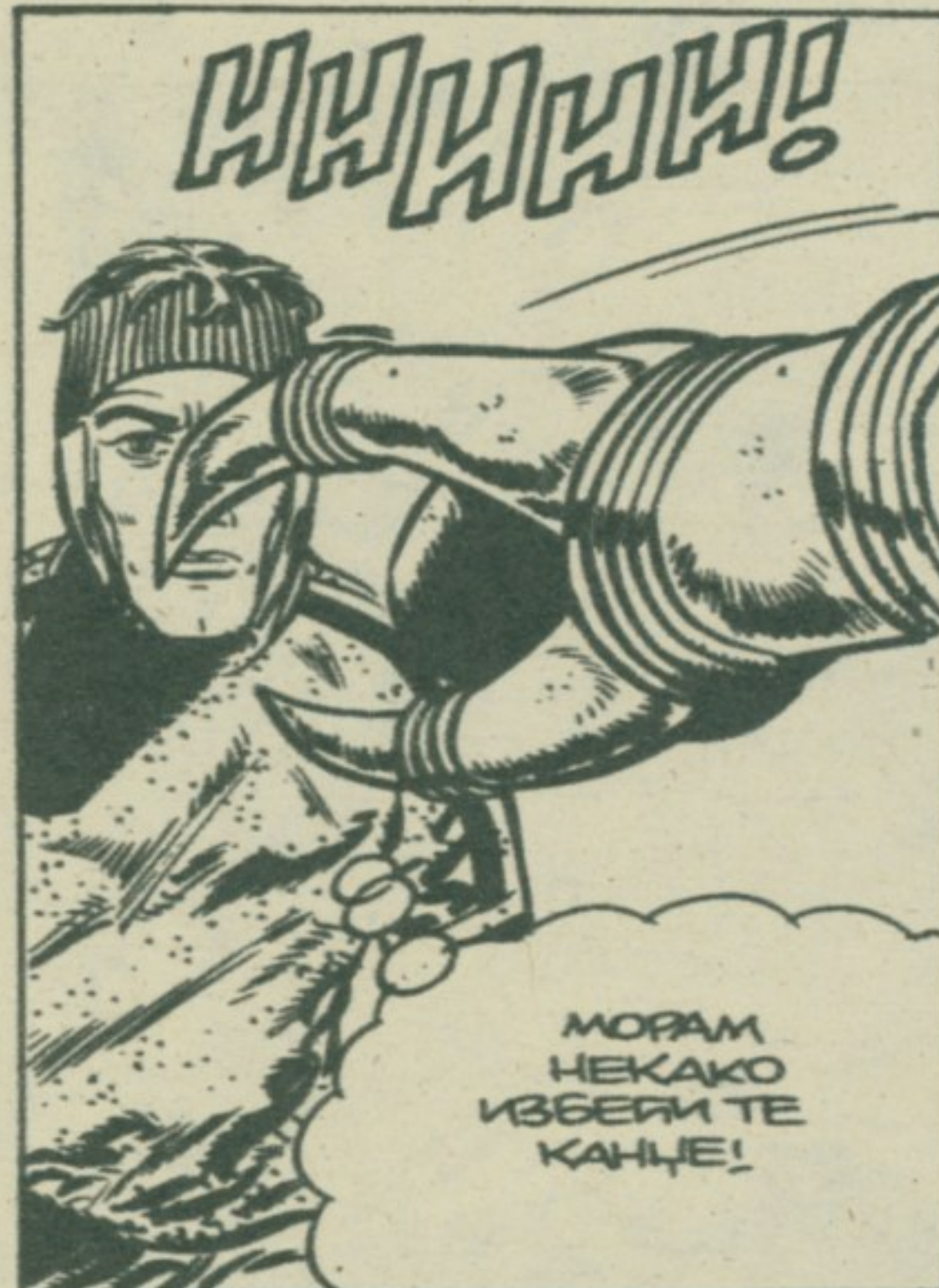
ШЕСТИ КОНТИНЕНТИ

ЛИК ОРИЈАН

ИЛЕО

ЦРТА: Е. ПАП (Е. РААРЕ) ПИШЕ: ГРЕГ (GREG)

ДОКТОР ХОТО КАДА
ЈЕ ПОШАО У ПОТРАГУ
ЗА НЕСТАЛИМ
ПРОФЕСОРОМ
ХОФЕРОМ.
КАДА ЈЕ И ОН ИШМЕ-
ЗАО, У ПОМОЋ СТИЖЕ
ЛИК ОРИЈАН...
ЈЕДИНИ ТРАГ
ЈЕ МРАВЉА
КИСЕЛИНА...

НЕ
ВРЕДИ!
ГЛУВ ЈЕ
КАО ТОП!

ЛОШЕ ПО
ЊЕГА!
МОРАЈУ
ДА...

КЛИК! КЛИК!

НАДАМ СЕ
ДА ГЕНЕРАЛ
ИЗ ДАЉИНЕ
ПОСМАТРА БИТКУ
И ДА ЂЕ ДОЈИ
ДА ИЗРАЗИ
СВОЈЕ МИШЉЕ-
ЊЕ, ЗАР НЕЗ?

ДОБРО, СХВАТАМ...
ДА ЛИ СТЕ ОВО
ЖЕЛЕЛИ?

САД САМ И ЈА
ЗАРОБЉЕН! НАДАМ
СЕ ДА СЕ ОСТАЛИ
НИСУ ОДЛУТИРАЛИ
ОВИМ
ЧОВЕКОЛИКИМ
ИНСЕКТИМА...

ЈЕДНО ЈЕ
СИГУРНО;
НЕ ИДЕМО ПРЕ-
МА ДОЛИНИ! ОВИ
"ЛЕПОТАНИ" ИЗГЛЕ-
ДА НЕ ВОЛЕ МОН-
ДЕНСКЕ ЦЕНТРЕ!

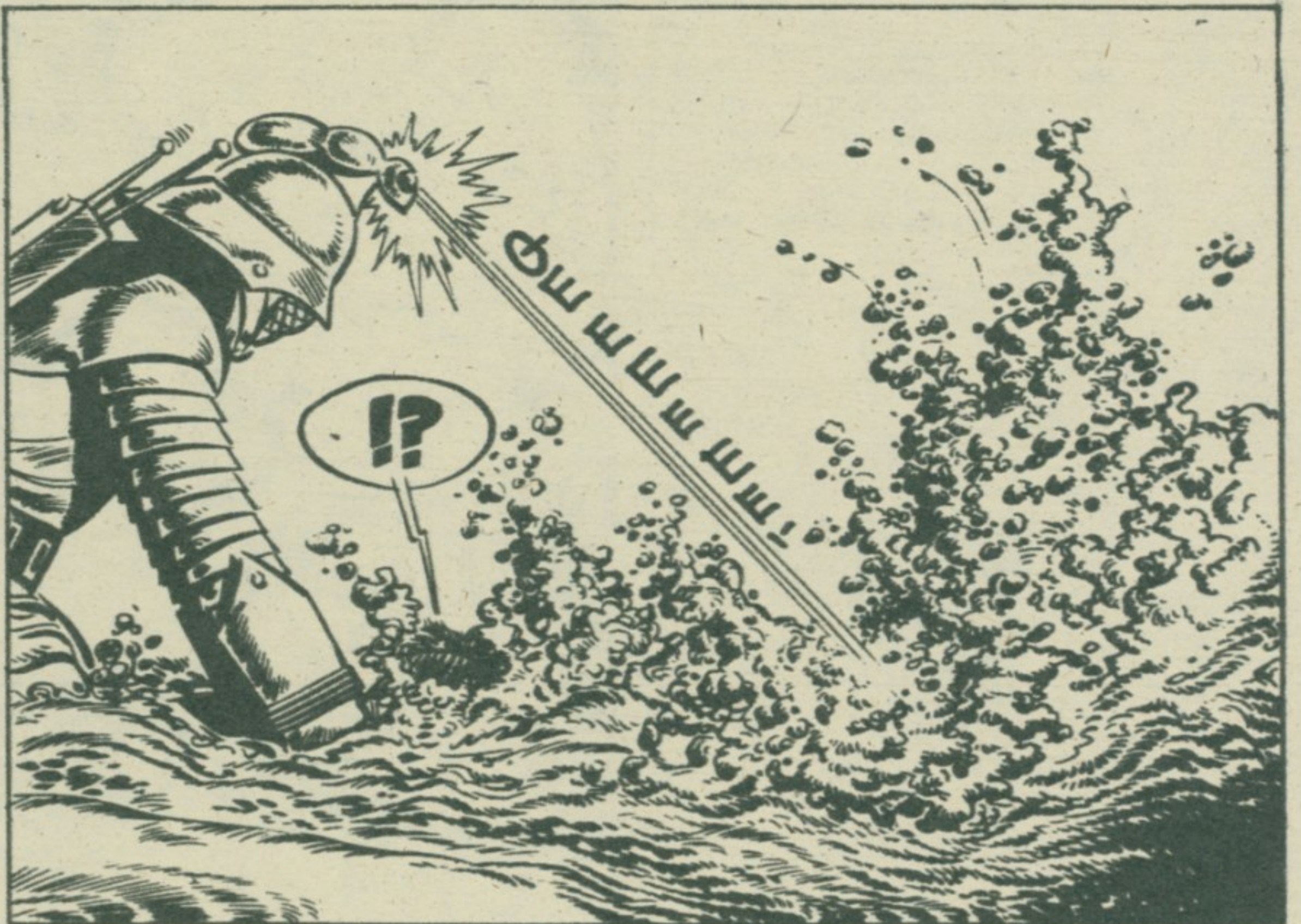
ПОНОВОЗ!

?

© Editions Lombard

МИЛЕР
И НОДЕР!
ЗНАЧИ, МОЈИ „АНЂЕ-
ЛИ ЧУВАРИ“ БИЛИ
СУ УПОЗОРЕНИ
ДА ОНИ
ДОЛАЗЕ...

ОДАВДЕ
СЕ ВИДИ
СВЕ ДО
ПОДНОЖЈА
ВУЛКАНА...

НИГДЕ
НИКОГА,
САМО СМЕЖНА
ВЕЛИНА!

И ХЕЛИКОПТЕРИ
НИСУ НИШТА
ОТКРИЛИ! ШТА
ЛИ ЈЕ С ОРИЈА-
НОМ, ДЕВОЈКОМ
И ИНДИЈЦЕМ?

УХ, СМРЗНУО
СЕ... ДА ВИКНЕМ?
БОЈЕ НЕ...

© Editions Lombard

ОВИ ТИПОВИ
СУ ГАДНИ...
ЛОШЕ БИ СЕ
ЗАВРШИЛО...
ЗАБОГА!

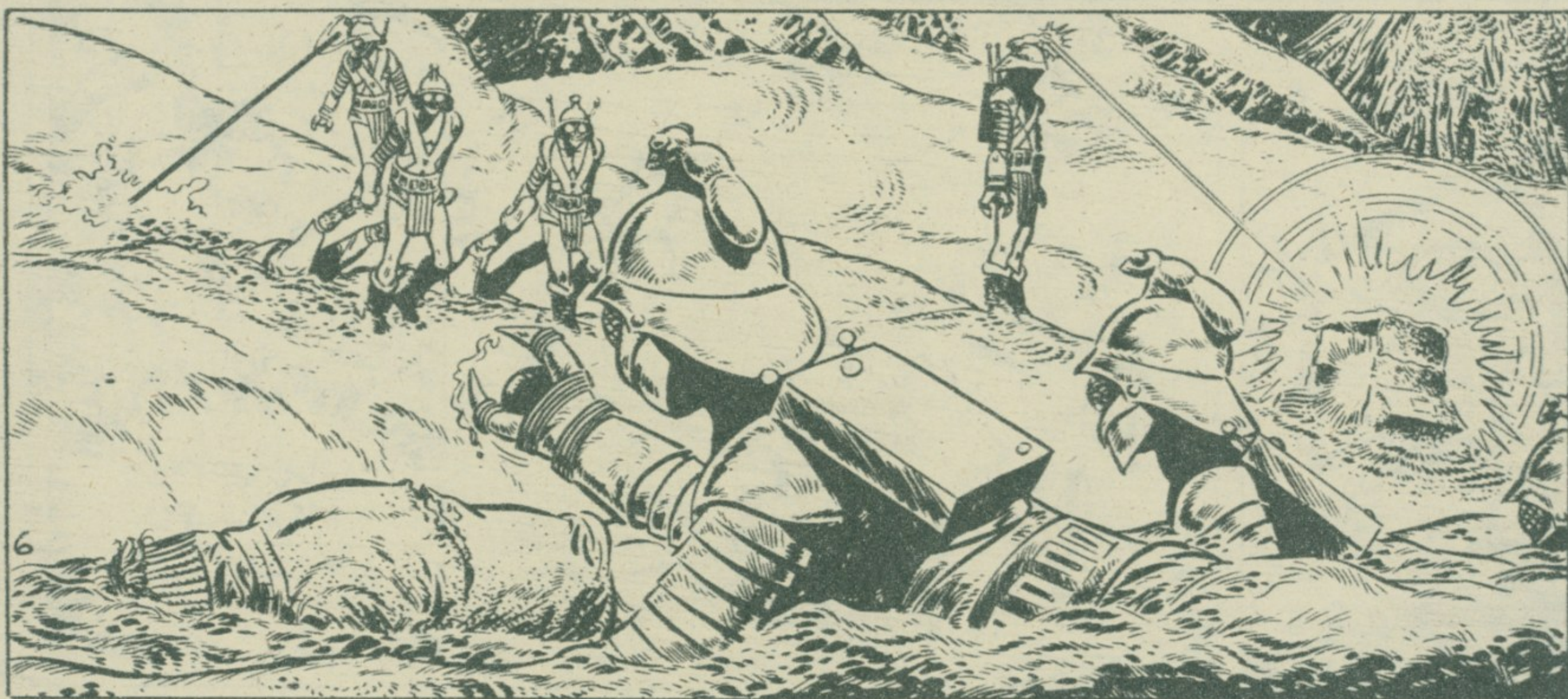

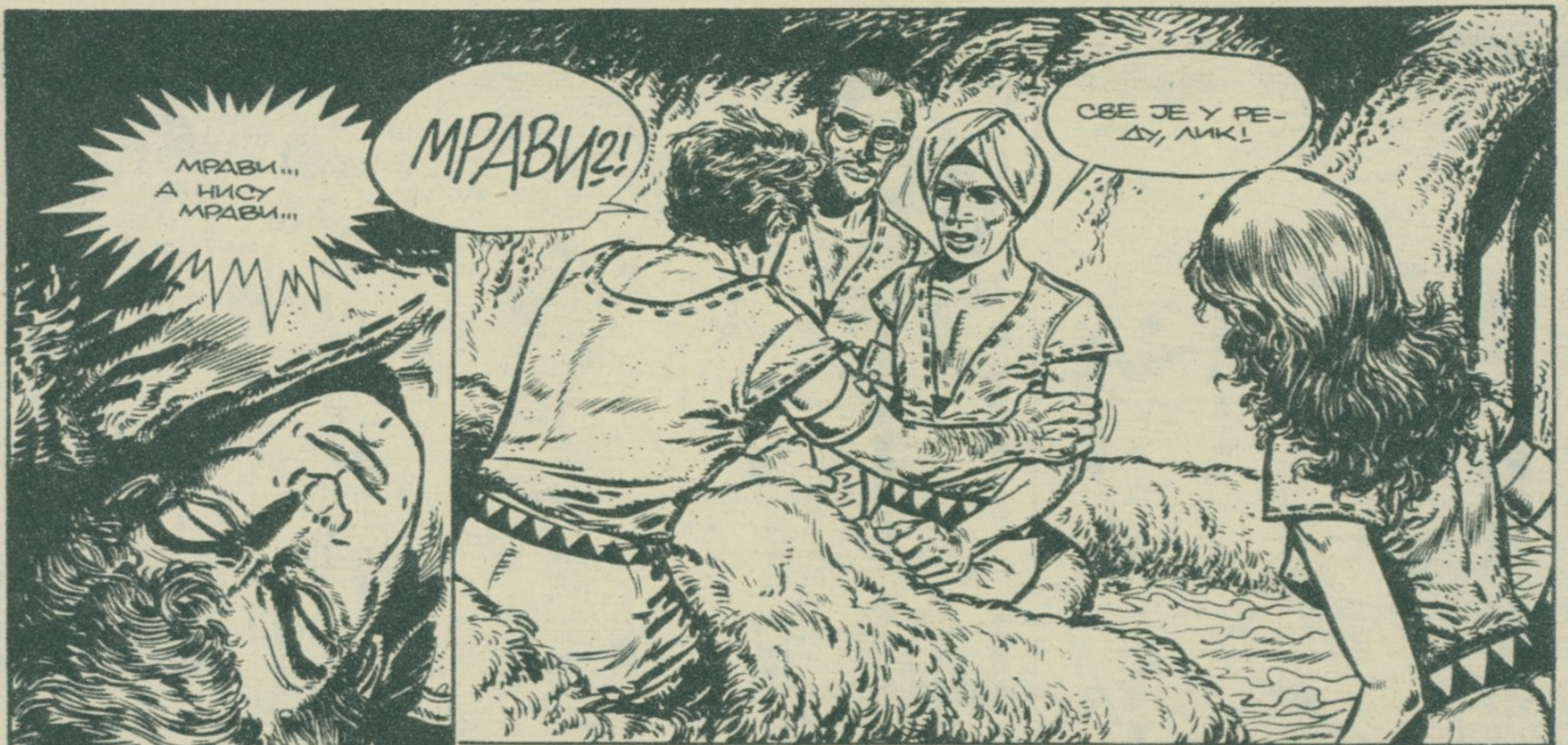
ВИДИШ ЛИ
НЕШТО?

СРЕГ ЈЕ
НЕТАКНУТ

МИЛЕР!
НОДЕР!
ПАЗИТЕ!

МРАВИ...
А НИСУ
МРАВИ...

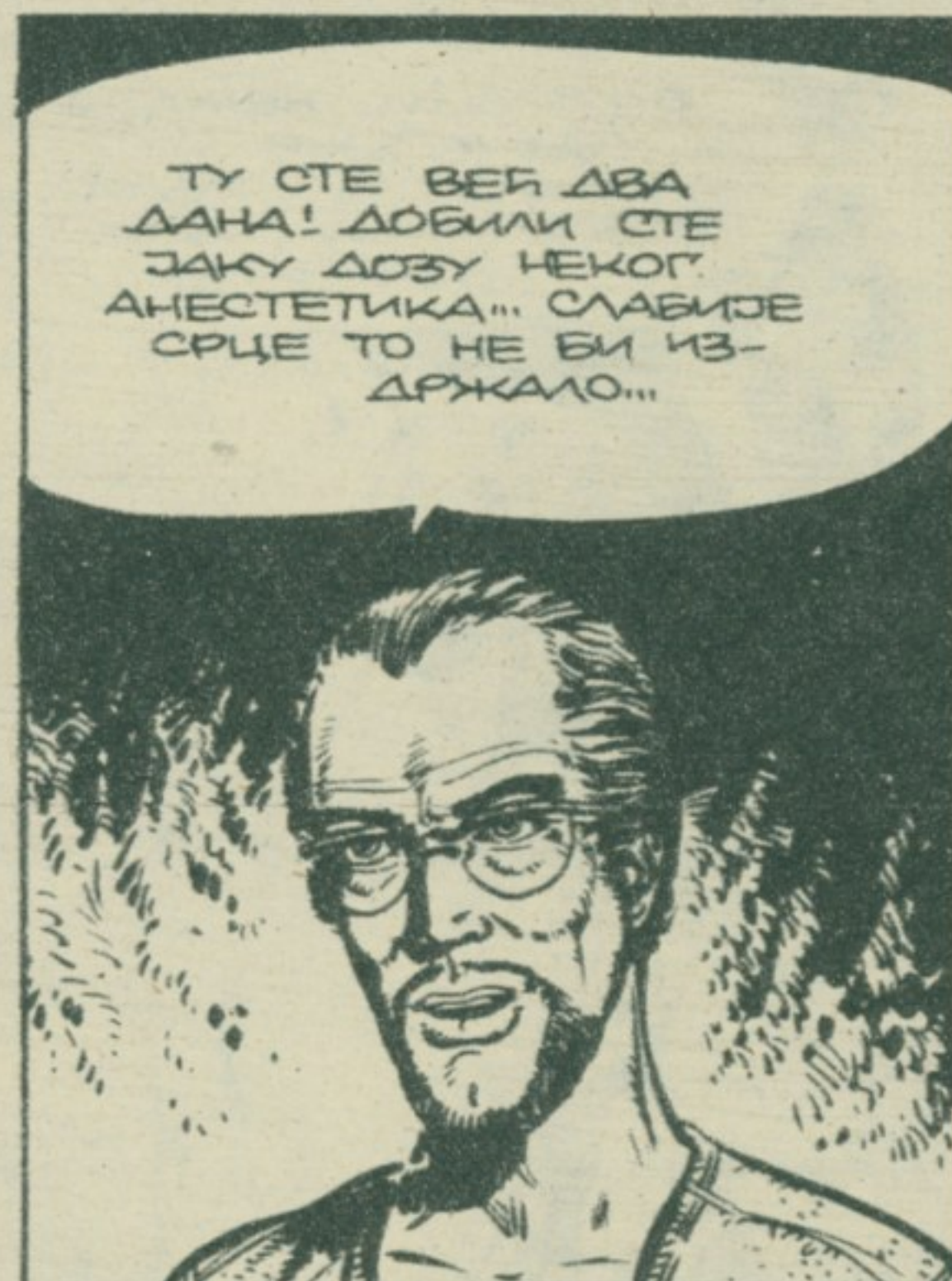
МРАВИ?!!

СВЕ ЈЕ У РЕ-
ДУ, ЛИК!

ТОГА... ХУТО...
ЛОРА... АЛИ
КАКО Ћ ЈОШ МА-
ЛОПРЕ БИО
САМ...

НИЈЕ
БАШ
ТАКО...

ТУ СТЕ ВЕР ДВА
ДАНА! ДОБИЛИ СТЕ
ЈАКУ ДОЗУ НЕКОГ
АНЕСТЕТИКА... СЛАВИЈЕ
СРЦЕ ТО НЕ БИ ИЗ-
ДРЖАЛО...

ПОПИЈ ОВО
ОСВЕЖИТЕ ТЕ...

МОЛИМ?!

ДО ВРАГА
С ТИМ ПИЈЕМ!
ХОЋУ ДА
ЗНАМ
ГДЕ СМО?

!?

КОД
НАЈФАНТАСТИЧНИ-
ЈЕ АЗУСКЕ ЗАЈЕД-
НИЦЕ КОЈА СЕ
МОЖЕ ЗАМИСЛИТИ
СТОТИНАМА МЕТАРА
ИСПОД СТАРОГ
ВУКАНА! ОВО ЈЕ
ШЕСТИ
КОНТИ-
НЕНТ!

© Editions Lombard

ШТА СУ
МИ ТО, ДО
ВРАГА, ПРИЛЕ-
ПЛИ НА РУКУ?
НЕКУ НАРУКВИ-
ЦУ С АНТЕ-
НОМ...

ЛИК!
ВРАТИ
СЕ!

УШАО СИ У ЗА-
БРАЊЕН СЕКТОР!
ВРАТИ СЕ ОДМАХ,
ЛИК! НЕ ВРЕДИ
ДА СЕ
БОРИШ!

НЕ МИРУЈЕМ САМО
ЗБОГ ОВЕ СТВАРИ НА
РУЦИ! УНИШТИЉУ ЈЕ!

ААААХ! РУКА!
БОЛИ!

БРЗО
НАТРАГ!

НЕ ОПИРИТЕ СЕ,
ЛИК! МОРАМ ДА
ВАС СКЛОНИМ
ОДАТЛЕ!

ТОБА!!!
ПАЗИ! И
ТИ РЕШ!!!

ДОБРО ЈЕ...
НАРУКВИЦА
ЈЕ ОПЕТ БЕЛА!
А ТВОЈА,
ТОБА?

ОАМО
САМ ОСЕТИО
ВЕЛИКО ЗА-
ТЕЗАЊЕ
И ПРСТИ СУ
МИ УТРНУ-
ЛИ!!!

© Editions Lombard

НАЈЗАД ДА
ЈЕДАН
ИНСЕКТОЛИКИ
ДИВБАК СХВА-
ТИ НАЧИН
НА КОЈИ МИС-
ЛИМ!

ОРИЈАН,
ЗАБОГА!
САВЛА-
ДАЈ СЕ!

ТЕ МАСКЕ
МЕ ИЗЛУ-
БУЈУ...

ИГРАЈУ
СЕ ПОЗОРИ-
ШТА! СМЕ-
ЈУРИЈА!

НЕ БУДИ У ТО
СИГУРАН,
ЕЛЕМЕНТЕ!
ОВДЕ НИШТА
НИЈЕ БЕЗ
РАЗЛОГА...
КРОЗ ОВАЈ
ДЕКТОР ДАМО
ТАКО МОЖЕ-
МО ДА ВАС
ПРОВЕДЕ-
МО!

ГЛЕ ЊЕГА!
А ЈА ОЧЕКИ-
ВАО МАЛО
ЗЕЛЕНО ЧУДО-
ВИШТЕ!

ЈА САМ ЕЛЕМЕНТ,
ВОЂА ГРУПЕ! ПОШТО
НЕ МОЖЕТЕ ДА КОМУ-
НИЦИРАТЕ С НАМА, ЗА-
ВИСИТЕ ОД МЕНЕ...
ЗОВЕМ СЕ АРАК...

АРАК...
ЕЛЕМЕНТ...
ЗАБОГА, ТОБА,
ГУБИМ ЛИ ЈА
ТО РАЗУМ?

ТРЕБА
СЛУША-
ТИ,
ЛИК,
УИТИ,
СХВАТИ-
ТИ...

УКЛАЊАМО НЕПРИЈАТЕЉ-
СКЕ ИЛИ БЕСКОРИСНЕ
ЕЛЕМЕНТЕ! ПОШТО ТО НИ-
ЈЕ СЛУЧАЈ СА ВАМА, УПО-
ЗНАЈУ ВАС СА ЦИТАДЕЛОМ!
ПОБИТЕ
ЗА МНОМ!

А НАШЕ
СИГУР-
НОСНЕ
НАРУК-
ВИЦЕ?

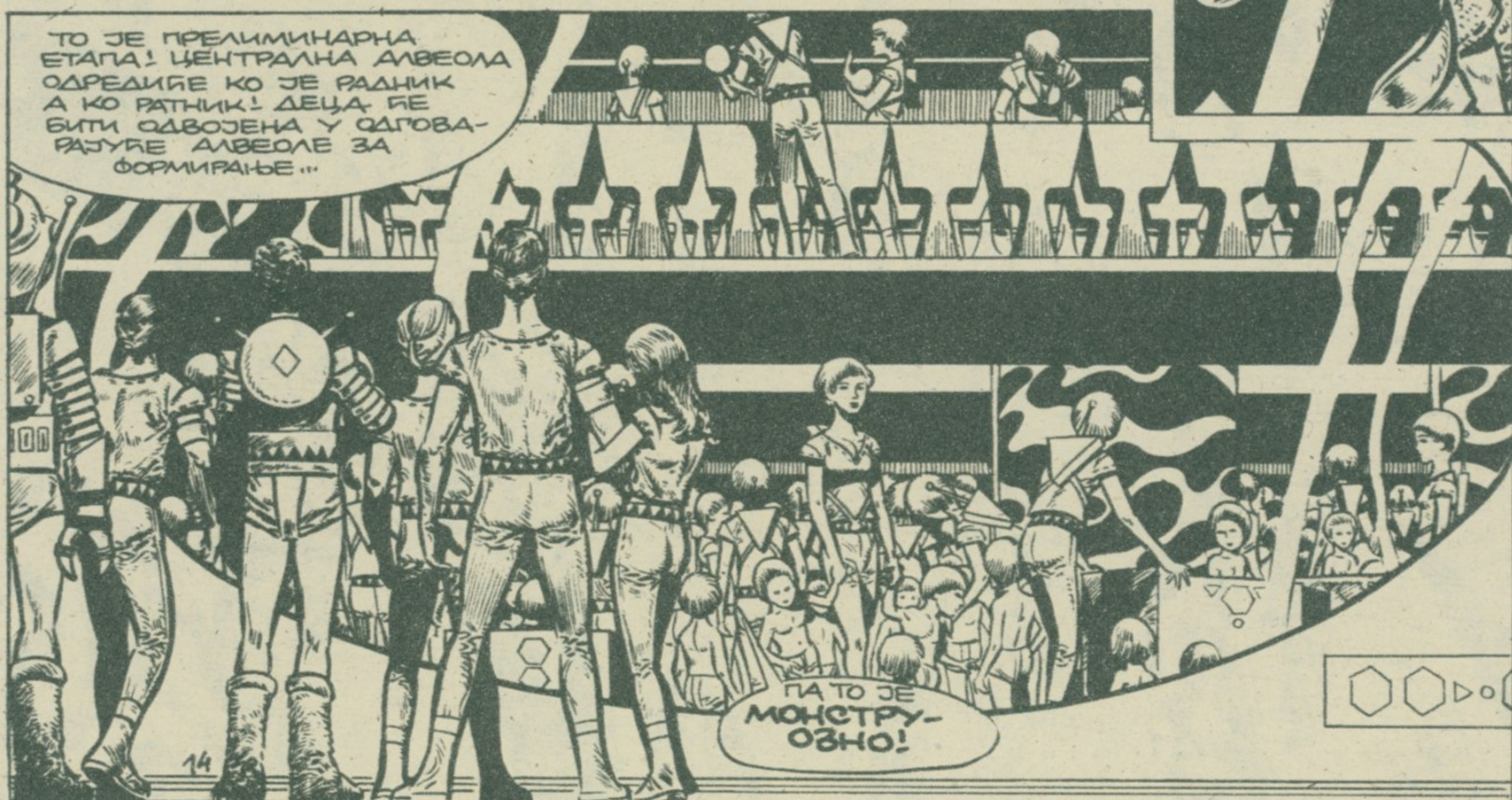
НАМАЗЕ СЕ
ПОД КОНТРОЛОМ
ЦЕНТРАЛНЕ ДИРЕКЦИЈЕ!
НЕУТРАЛНЕ СУ
КАД ЈЕ СВЕ
У РЕДУ!

ПОСЕТА МРАВИЊАК-
У ДЕ ЛУКС КАТЕГО-
РИЈЕ! ЗАБАВЉАЊЕ
НА НАШ РАДУН
И ДАВЕ ТРАЈЕ!

ЗАХВАЉУЈЕМ
ВАМ НА УКАЗА-
НОМ ПОВЕРЕЊУ...
А ЈЕСТЕ ЛИ ВИ
ВОЂА ОВОГ ДРУШ-
ТВА?

КОЛИКО САМ РАЗУМЕО,
ОВА ДЕЦА ЈОШ НИСУ
ПРОШЛА ПСИХОЛОШКИ ВАЉАК
КОЈИ ВАС ОДРАСЛЕ СВОДИ
НА ЖИВЕ РОБОТЕ?
ЗНАЧИ, МОГУ ЈОШ
ДА СЕ СПАСУ!

ВАЉАК?
СПАСУ?

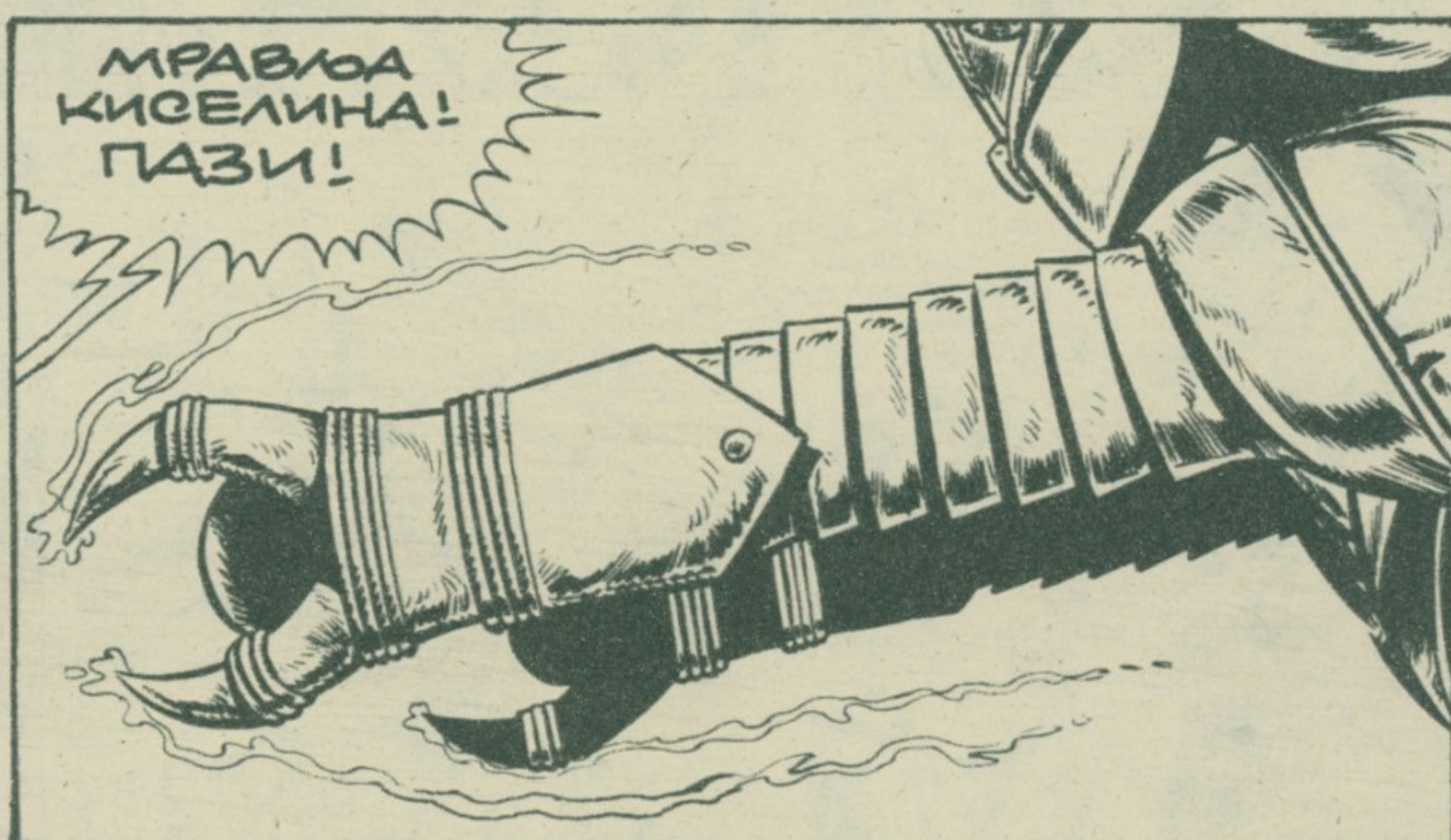
НЕ ИЗИГРАВАЈ ОХЛАД!
ОДРАСТАО СИ И ДОБРО НАС
РАЗУМЕШ! СУДБИНА КОЈА
ЧЕКА ВАШУ ДЕЦУ... ПА ТО ЈЕ
СТРАШНО!

ЛИК
ОРИЖАН!
ПАЗИ!

3333333!

ОХ! ЈА
САМ ЗАБО-
РАВИО ДРУ-
ГОГ ГЛАДИ-
ЈАТОРА!

МРАВЉА
КИСЕЛИНА!
ПАЗИ!

ПРЕКАСНО!
НАПРЕД,
ТОБА!

ЧУВАЈ СЕ КЛЕШТА,
ЛИК!

СТАНИТЕ! ТА
БОРБА ЈЕ БЕС-
МИСЛЕНА!

ДОБИ ГЕ
И ДРУГИ!
НЕ МОЖЕМО
ОДАВДЕ ДА
ПОБЕГНЕМО!

ОВИ
ТИПОВИ СУ
ЗАИСТА
ИЗУЗЕТНО
ЈАКИ! И
ОНАЈ ШТО МЕ
ЈЕ ГУРЉАО
'У СРЕД
НИЈЕ БИО
ЛОШ!

ОХХХ!

ОКЛОПЉЕН, СНАЖАН ИН-
СЕКТ У ЈУДСКОМ ОБЛИЧ-
ЈУ...

СИГНАЛ ЗА
УНИШТАВАЊЕ!
ДАЈУ СИГНАЛ
ЗА УНИШТАВА-
ЊЕ!

А
ЈА
БУ ТИ
ДАТИ СИГ-
НАЛ ЗА
СПАВА-
ЊЕ!

СИГНАЛ?
ПА ДА,
ТО СУ АНТЕНЕ!
ТРЕБА ИМ
УНИШТИТИ
АНТЕНЕ!

НЕ СХВАТАМ...
АЛИ АКО ХУТО
КАЖЕ...

ОД НАПРАВИЈЕГ
ДЕТИНСТВА ПОДЕ-
ШАВАЈУ ИХ АПАРАТИ!
БЕЗ ДИРЕКТИВЕ,
ГУБЕ И РАВНО-
ТЕЖУ...

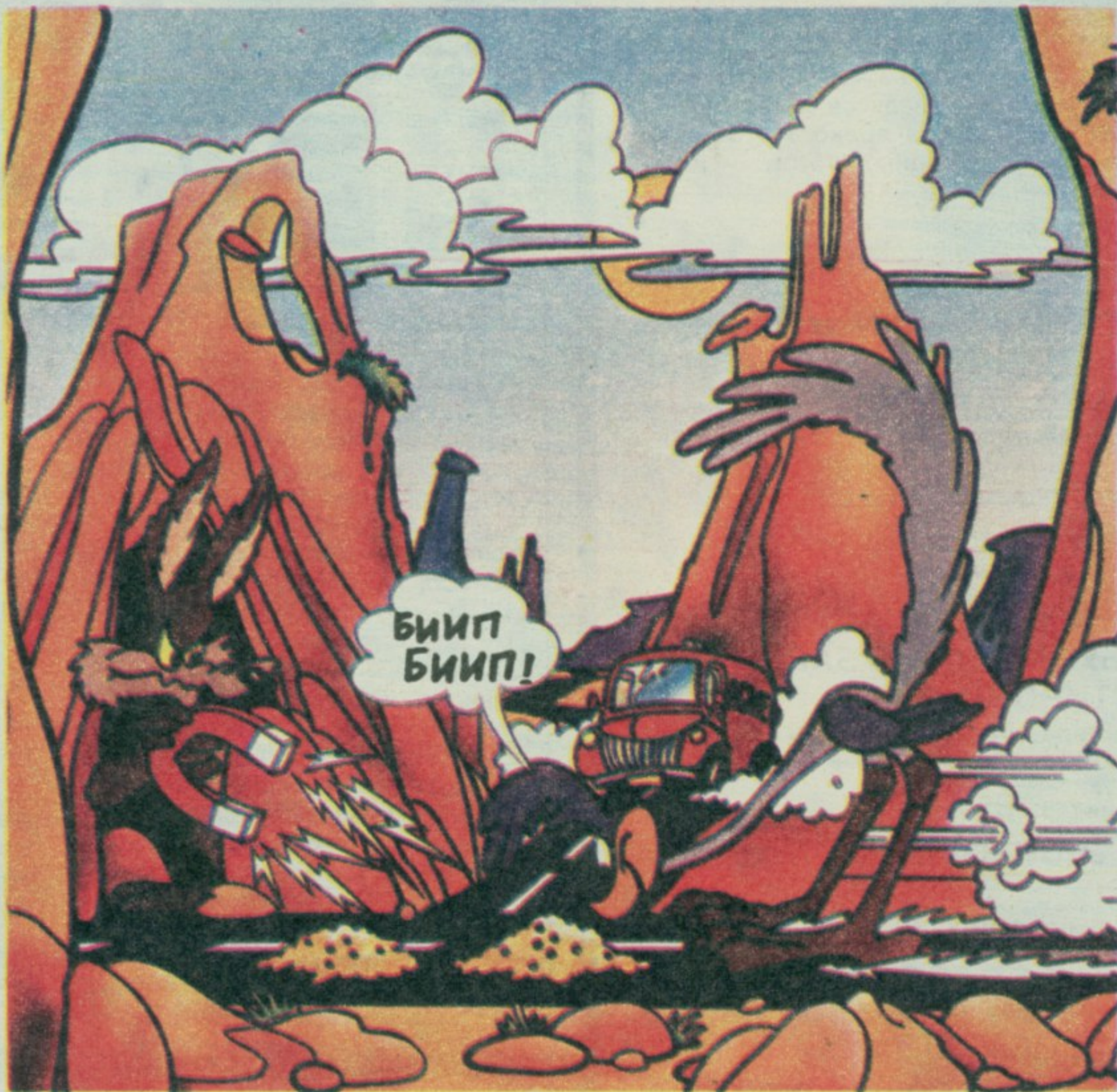
КАО
МРАВИ!
ТО СИСТЕМАТСКО
ПОДРАЖАВАЊЕ
ЈЕ БЕЗУМНО...

КРАЈ. У СЛЕДЕЋЕМ
БРОЈУ

ЗАБАВНИКОВ
СВЕТ КОМПЈУТЕРА

ЈУРЊАВА „ПТИЦЕ ТРКАЧИЦЕ“

КАО
У ЦРТАНОМ
ФИЛМУ:
„БИИП-БИП!“
— ИГРА
ЗАВРШЕНА
ПРЕ ПОЧЕТКА

Љубитељи цртаног филма су можда већ и у наслову препознали да је овде реч о популарној „птици тркачици“ која се често појављује и на нашој телевизији. Овде је дотична прича нашла своје место у У.С. Голдовој игри која је прављена по узор на истоимену игру са аутомата. Осим добро познатог лика појављује се и симпатични којот који овде уопште није наиван: својим бројним проналасцима и оруђима он је изузетно опасан противник.

Игра има доста делова који се учитавају сваки по-

себно. У ствари, када завршите један ниво у игри, учитавате следећи и тако даље. У почетку ваш посао је лак: трчите по путу и морате одржати своју снагу на завидном нивоу једући расуто семење. Којот није толико опасан (јури вас трчећи), али су зато гадни неопрезни возачи камиона. Како игра одмиче, пејзаж се мења: налазите се у планинама чији путеви са мноштвом кривина више одговарају којоту који за кретање сад користи федер. Постепено, путеви почињу да се рачвају и међусобно запетљавају, па се

60 посто покушаја да јурите у једном правцу завршава утрчавањем у ћорсокак.

Ако сте мислили да је ту крај вашим мукама, онда сте се љуто преварили! Јер, после пут више није тако згодан за трку, препун је бара које вас ометају, а с времена на време треба прескакати и провалије. Којоту је много лакше јер користи ранац који му омогућава несметан лет преко свега тога. У ствари, несметан све док му се у летећем ранцу нешто не поквари и разбије се о

земљу. Онда се, баш као и у цртаном филму, за кратко удаљи од вас, вероватно мозгајући о следећем проналаску који ће му помоћи да ухвати птицу тркачицу.

Графика, иако (на Спектруму) пуна мешања боја, занимљива је и слична цртаном филму. Јурњава такође и зато... Биип-бип!

GAME OVER

Игра је завршена? Већ? Пре самог почетка? То му ваљда некако тако дође? GAME OVER је један од хитова куће Imagine. Про-

грамирање су извели извесни Шпанци, који себе називају Dinamic software и нама су одавно познати. ROCKY, VIDEO OLYMPICS, ARMY MOVES...). Када се игра први пут учита, све помало личи на игрицу EXOLON, али ипак има и извесне дозе оригиналности, првенствено у графици.

Једна од јачих страна игара које су правили шпански програмери је графика с пуно боја и правилним сенчењем. Друга важна особина тих игара је њихова тежина која се граничи са немогућношћу. Зато је и ова игра оправдала свој назив, јер је GAME OVER порука коју ћете најчешће сретати (скоро свака два минута)...

Но, да видимо чему та цела трка. Можда сте већ и наслутити да је Земља у опасности. Зла краљица је одлучила да својом многобројном војском пороби цео Универзум. Само један човек може да покуша нешто да уради око те ствари: а то сте управо ви. Послати на краљичине планете морате се пробити до ње. Шта онда? То препуштамо вама: или њој у загрљај (што значи прелазак у војску зла) или њој метак а вама слава. Наравно, све се то може догодити ако вас не предухитри мрска порука: GAME OVER.

Никола Попевић

КЊИГЕ ЗА ВАШ УСПЕХ У ЖИВОТУ

1.

A. M. Семорие:
**„И ВИ МОЖЕТЕ ИМАТИ
СУПЕР ПАМЋЕЊЕ”**

– Практичне, програмиране технике брзог, лаког и трајног памћења и учења. 6. изд., велики формат, 430 стр., 150 илустрација, 15 самотестова – дин. 7.500.–

2.

S. Yesudian – E. Haich:
„ЈОГА И СПОРТ”

– Како стећи и очувати добро здравље и „ЈОГА И ЗДРАВЉЕ” – Виши курс Хатха Јоге, наставак књиге „Јога и спорт”. 3. изд., са дијагностичким индексом за преко 140 обољења, 300 илустрација, 445 стр. – Комплет дин. 7.500.–

3.

G. Wilson – D. Nias:
**„ПСИХОЛОГИЈА ЉУБАВИ I:
ТАЈНЕ ЉУБАВИ”**

– Психологија полне привлачности. Преко 50 илустрација, 184 стр. – дин. 5.500.–

4.

J. A. Lee: „ПСИХОЛОГИЈА
ЉУБАВИ II: ЉУБАВНИ
СТИЛОВИ”

– Начини љубавног понашања. Илустровано, 252 стр. – дин. 7.500.–

**5. C. Tavis – C. Offir: „ПСИХОЛОГИЈА ЉУБАВИ
III: НАЈДУЖИ РАТ”**

– Погледи на разлике међу половима. 208. стр. – дин. 6.500.–

6. R. Moody, Jr.: „ЖИВОТ ПОСЛЕ ЖИВОТА”

– Истраживање феномена живота после телесне смрти. Тврд повез. 5. изд. (ћирилица), 223 стр. – дин. 8.600.–

**7. S. Šulman: „НЛО ИЗНАД СССР-а И ДРУГИХ
ЗЕМАЉА”**

– Ванземаљци над Русијом – Невероватне чињенице и нове хипотезе. Илустровано, тврд повез, 263 стр. – дин. 7.500.–

**8. Едуард и Амалија Осредечки: „САВРЕМЕНИ
БОНТОН”**

– Склад у породици, углед у друштву и успех у пословном животу. Преко 150 илустрација, тврд повез, 267 стр. – дин. 3.850.–

Књиге су штампане латиницом, осим књиге број 6, на фином офсет папиру, са корицама у колору.

ГАРАНЦИЈА: Сваком незадовољном читаоцу наших књига враћамо новац, ако неоштећену књигу врати у року од пет дана након пријема.

Код испорука за иностранство зарачунавамо поштарину и паковање.

Књиге плаћате поужећем – поштару код преузимања. – Наручите на адресу: „БИБЛИОТЕКА САЗНАЊА”, ТР п.п. 20-70, 11031 БЕОГРАД 8.

БРОЈ ПЕТ

ЖИВИ

Зовем се Бонд... Џејмс Бонд

Мозак СПЕКТРЕ – застрашујући број 1

У време снимања филма „Живи се само двапут”, 1967. године, серија о Џејмсу Бонду већ је постала једна од најпопуларнијих у историји кинематографије. Но, упркос овом успеху, на помолу су биле радикалне промене. Протагониста серије, Шон Конери свима је јасно стављао до знања да му је доста снимања филмова о суперагенту 007. Да би се ипак појавио у планираном филму продуценти су му понудили астрономски хонорар, али и то је било само привремено решење.

За снимање филма „Живи се само двапут” такође су ангажовани нов режисер и нов сценариста. Питера Ханта заменио је Луис Џилберт, а у писању сценарија први пут није учествовао Ричард Мејбаум. На његово место дошао је Роалд Дал, писац књиге за децу и бизарних кратких прича са особеним црним хумором. Јасно је уочљив утицај његовог књижевног усмерења. „Живи се само двапут” знатно је домишљатији филм, како по радњи тако и по местима збивања, од свих претходних делова серије.

По завршетку снимања Дал је написао чланак за Плејбој о својим искуствима у раду на филму о Бонду, у коме је навео да постоје само два правила у серији о агенту 007 која се не смеју прекршити. Прво се односи на Бондов лик који мора остати исти, а друго је везано за Бондове девојке и редослед њиховог појављивања у филму.

Прва девојка требало би да буде на Бондовој страни и да готово већ на самом почетку филма постане жртва (по могућству да ум-

ре у Бондовом наручју); друга би требало да је против Бонда, али да ипак подлегне његовим чарима (и да га, ако је то могуће, спаси од непријатеља); трећа такође мора бити за Бонда, али околности треба да буду такве да се тек после завршене пустиловине нађе у Бондовом загрљају. Иначе, све је остало дозвољено! Иако ова формула није примењивана у свим филмовима из серије, Дал је, поштујући је, постигао неке занимљиве резултате.

Прва девојка, предодређена да већ у почетку настрада, у овом филму је Аки, савремена Јапанка, коју је обавештајна служба Земље излазећег сунца доделила Бонду као помоћницу. Необично је дирљива сцена у којој она гине. СПЕКТРИН убица спушта кроз кров колибе у којој спавају Аки и Бонд конац низ који сипа отров што треба да стигне до Бондових уста. У последњем тренутку Бонд се у сну окреће, а заједно с њим и Аки која у следећем часу бива отрована.

Девојка број два је Хелга Брант, СПЕКТРИН агент број 11; она флертује са Бондом, заробљава га и оставља га да погине у авиону без пилота. Пошто јој подухват није успео предводник СПЕКТРЕ, број 1 једноставно је гурне у резервоар са пиранама.

Трећа Бондова девојка у филму „Живи се само двапут” – јесте Киси Сузуки, острвљанка из села крај кога је смештена Блофилдова база. Игра је јапанска глумица Мије Хама којој је ово била прва улога не енглеском језику. Бонду је наложено да се њоме ожени

ЖИВИ СЕ САМО ДВАПУТ

као локални рибар како би прикрио своје присуство на острву.

Уводна сцена, пак, типичан је пример Даловог црног хумора. Пошто нам прво представља свемирски мотив, карактеристичан за даљу радњу филма, Дал нас сели на Далеки исток где 007 испробава свој шарм на једној Кинескињи. Одједном је кревет на коме леже одбачен на зид, упада плаћени револвераши и пуни га оловом. Следи Бондов погреб на отвореном мору, али ковчег поринут у море спушта се на подморницу и Бонд жив и здрав ступа у привремену штаб британске тајне службе, опскрбљен чак и неизбежним држачем за шешире који агенту 007 увек служи као мета. Разуме се, цео догађај имао је за циљ да обмане Бондове непријатеље.

Тајни агент и – астронаут Олдрин

Бондов задатак у филму „Живи се само двапут“ значајно се разликује од претходних, будући да је Дал увео у радњу свемирске елементе којих нема у Флеминговом роману. Учинио је то право-времено, пошто је амерички астронаут Олдрин управо у време снимања филма „Живи се само двапут“ обавио своју чувену шетњу по свемиру из Џеминија 12.

СПЕКТРА је поново кренула у напад. Усред лета амерички свемирски брод је пресретнут и прогутан. Американци оптужују Русе да покушавају да завладају све-

миром. Британци, пак, мисле другачије. Из својих извора сазнају да је пресретачка ракета лансирана негде из Јапанског мора. Пошто желе да очувају мир између две суперсиле, сместа шаљу агента 007 у Токио.

Фасцинантна „Мала Нели“

У Токио је позван и неизбежни Q да донесе „Малу Нели“ која ће помоћи Бонду у трагању. „Мала Нели“ је, у ствари, минијатурни хеликоптер-једносед опремљен машинкама, предњим лансерима ракете, бацачима пламена, минама за мете испод хеликоптера и термалним пројектиlima ваздух-ваздух. Незаборавна је секвенца у којој Бонд за време лета преко јапанских острва користи све потенцијале „Нели“ да би надвладао четири непријатељска хеликоптера. Иако је то једна од најужбудљивијих сцена у филму „Мала Нели“ је употребљена само једном, прем-

ФОРМУЛА О ТРИ ДЕВОЈКЕ. – НЕЗАБОРАВНО ЗАВРШЕНА БИТКА У ВЕШТАЧКОМ КРАТЕРУ

тер опремљен огромним магнетом којим подиже с пута непожељна кола и баца их у море. Уз то, Танака је окружен војском нинџи. Да би био уверљив у улози Јапанаца Бонд мора да и сам савлада све њихове борилачке вештине, као и да набави перику, односно да се ожени.

Поред главног негативца, злогласног броја 1, Ернеста Ставра Блофилда, СПЕКТРИН оперативац задужен за ову акцију је господин Осато. Он управља хемијском компанијом у Токију, која је, у ствари, параван за СПЕКТРУ. Као и многи његови претходници, он ће начинити кобну грешку: потцениће Џемса Бонда – и то ће за њега бити крај...

одлучили се за ожиљак на лицу. Када се његовом лицу дода и особени глас и неизбежна бела мачка, број један делује одиста застрашујуће.

Најснажнији утисак на гледаоца свакако оставља тајна база изграђена у кратеру. Њена израда коштала је Пајнвуд Студио близу пола милиона фунти. Цео један кратер био је испуњен лансирним рампама за ракете, слетилиштима за хеликоптере, вагонима за превоз људи који су се кретали на једној шини, лифтовима и крановима. За време снимања филма овај кратер морао је да буде одозго затворен пошто су многи техничари из Пајнвуд студија долазили да му се диве. Био је то један од бон-

ЖИВИ СЕ САМО ДВАПУТ (1967)

Продуценти:

Хари Салцман, Алберт Р. Броколи за „Еон“ продукцију

Режисер:

Луис Цилберт

Писац сценарија:

Роалд Дал

Директор фотографије:

Фреди Јанг

Дизајнер:

Кен Адам

Специјални ефекти:

Џон Стирс

Режисер резервне екипе:

Питер Хант

Музика:

Џон Бери

Улоге:

Шон Конери (Џемс Бонд)

Акико Вакабајаши (Аки)

Тетсуро Тамба (Тигар Танака)

Мие Хама (Киси Сузуки)

Теру Шимада (Осато)

Карин Дор (Хелга Брант)

Доналд Плисенс (Ернст Ставро Блофилд)

Бернард Ли (М)

Луиз Максвел (Мис Манипени)

Дезмонд Левелин (Q)

Места снимања:

Јапан и Пајнвуд студио у Енглеској

Прикривајући своје присуство, Бонд се – као локални рибар – жени лепом Јапанком

да је њен превоз до Јапана био веома скуп.

У овом филму Бонд користи још неколико zgodних направа, као што је уређај за отварање сефова и експлодирајућа цигарета коју добија на поклон од јапанске тајне службе, то јест њеног зачуђујуће младог шефа, Тигра Танаке чији је идентитет у Јапану строго чувана тајна. На располагању су му чак и приватни подземни воз и хеликоп-

Тек се у филму „Живи се само двапут“, и то у његовом другом делу, први пут упознајемо са бројем 1, Ернстом Ставром Блофилдом, мозгом СПЕКТРЕ. Тума-чи га енглески глумац Доналд Плисенс који се и пре овог филма опробао у улогама негативца. Шминкери су провели много времена мозгајући како да га учине што страшнијим. На крају су одустали од грбе, шепанга, брада, и

довских најфутуристичкијих деко-ра у коме се одиграла незаборавна завршна битка између СПЕКТРИНИХ оперативаца у жутом, црвеним или белим оделима и нинџи у црном. Свега неколико секунди пре но што ће пресретачка ракета прогутати нови свемирски брод, Бонд успева да укључи самоуништавајући механизам на њој – и свемирски мир бива спасен...

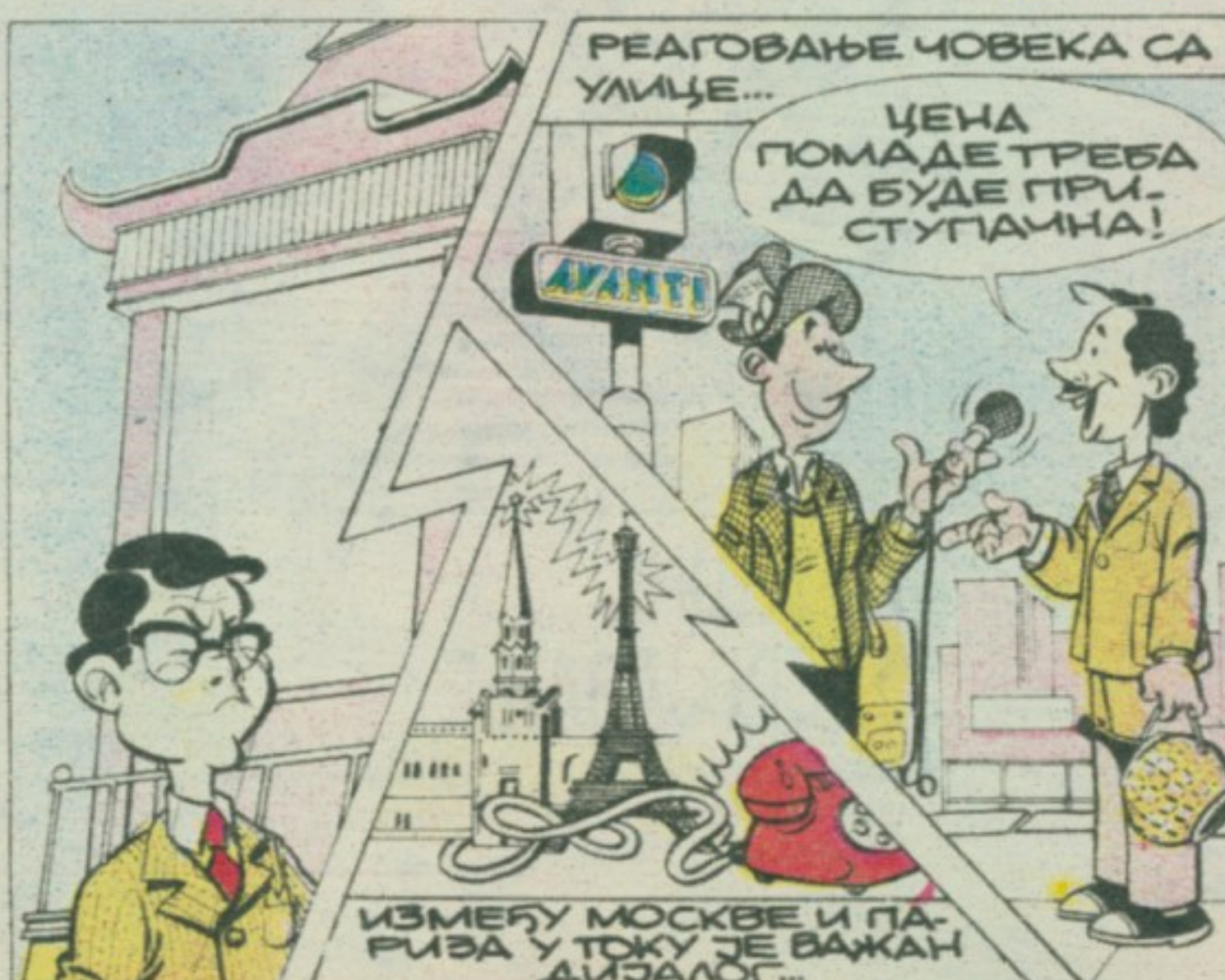
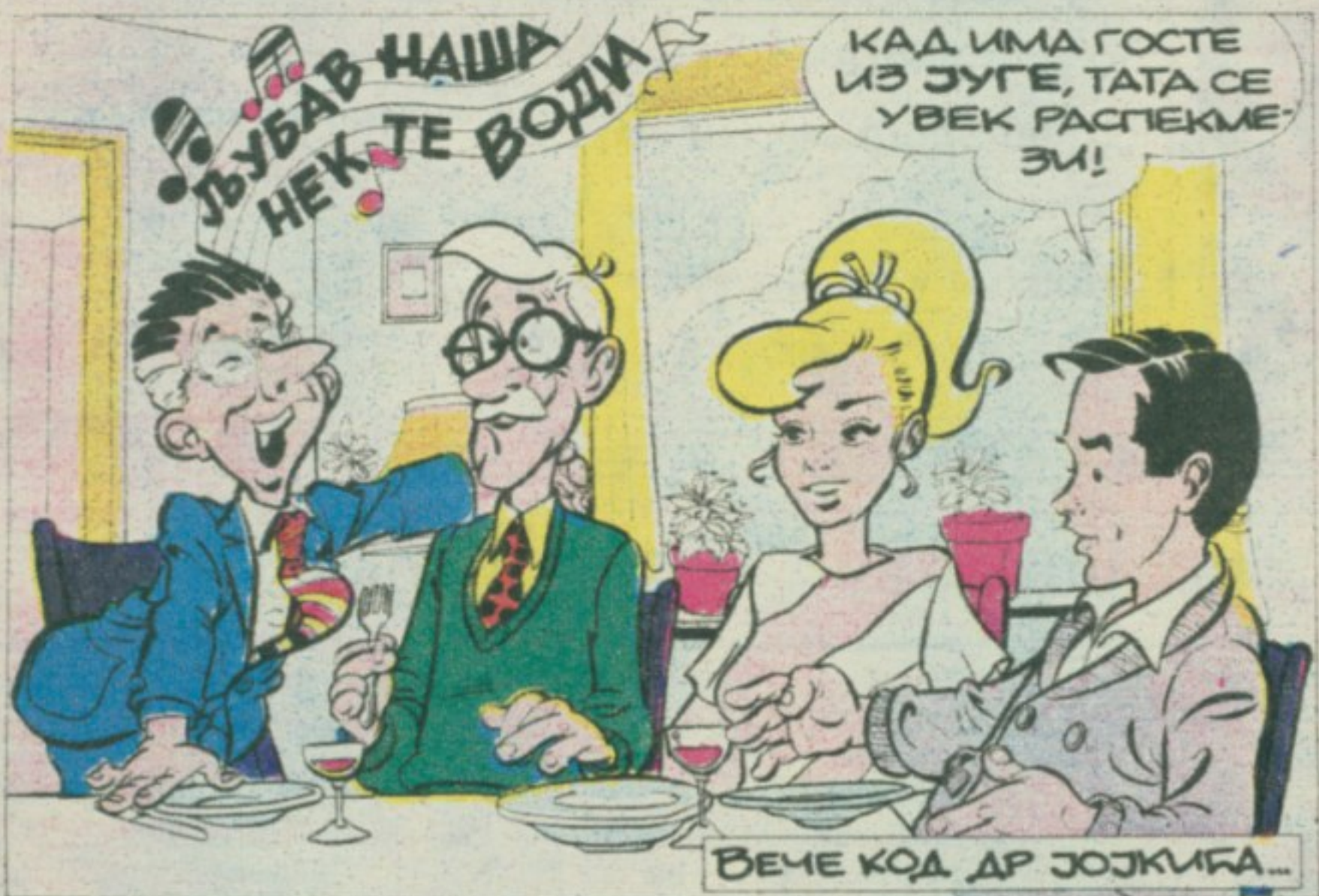
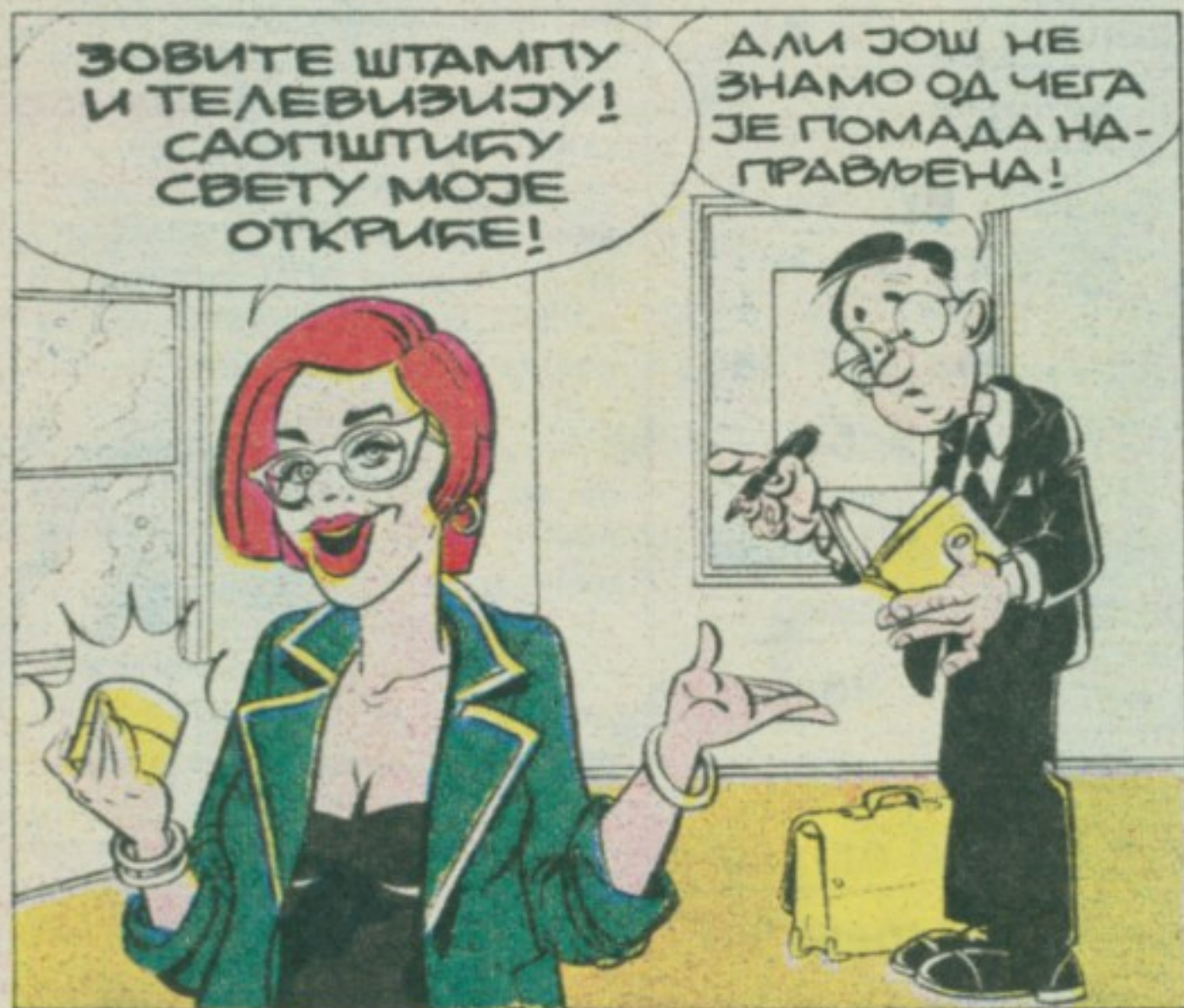
М. Ж.

ВОКМ

и Милијарда

ХИТ

**ПРАВО
у
ГЛАВУ**

КАРИЈЕРЕ

„The Lonesome Jubilee” (Усамљени јубилеј) најсвежији је дискографски извештај једног од најупорнијих америчких музичара Џона Кугара Меленкампа. Његов претходни албум „Scarecrow” (Страшило) појавио се код нас пре неколико месеци и то са закашњењем од две године, а он тренутно у свету осваја топ листе и радио-програме новим хитом „Paper in Fire” (Новине у пламену) са најновијег албума

Тридесет петогодишњи Џон Кугар Меленкамп дуго се борио за успех. Првобитно је био лансиран као сладуњава звезда, али та улога није му одговарала и брзо ју је одбацио. Постао је пунокрвни рокер који својим једноставним песмама и искреним текстовима заиста нешто жели да каже. Први прави успех постигао је 1982. године албумом „American Fool” (Америчка луда) са кога се издвојио и велики хит „Jack and Diana”. У песмама са те плоче уочено је његово занимање за обичног америчког човека. Садржај песме „Џек и Дајана” не разликује се много од оних које пише данас, изузев што то сада чини много боље.

Меленкамп је почео мање да снима, ово му је четврта плоча у последњих шест година. Претходни албум снимио је 1985. године а тврди да ће проћи још три или четири године док не заврши следећу плочу. У зрелим годинама, он више није у журби, а овај најновији албум то показује.

Права малих фармера

„Првобитно сам хтео да ову плочу назовем „The Lonesome Epiphany” (Усамљено Богојављење) а онда сам схватио да пуно људи неће разумети тај назив. Када дођеш у одређе-

Европа преплавила свет

УСПЕШНО ОДБРОЈАВАЊЕ

Иако шведску групу Еуроре многи са иронијом називају сиромашном

варијантом некад врло цењене групе Emerson Lake and Palmer, ови нови момци не престају

да нижу успехе. Управо су завршили турнеју по Северној Америци. Одржали су двадесет и два концерта а деби-албум „The Final Countdown” продао се у тиражу од милион и по копија. Joey Tempest, лепошаксти певач групе, тврди да је њихов успех у Америци одјекнуо у целом свету. – Требало је скоро годину дана да албум уђе људима у уши. Али ево, сада смо завршили прву америчку турнеју а албум држи прво место на топ-листама у двадесет и пет земаља.

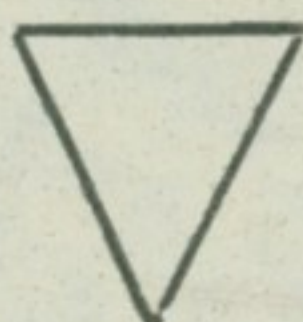
Иначе, за групу је ситуација била врло незгодна када је гитариста Џон Норум, одмах после снимања албума, напустио групу из досад неразјашњених разлога. У сваком случају, замена је била успешна. Нови гитариста Кее Marcello обогатио је њихове концертне наступе нарочито својом верзијом „Бумбаровог лета” који је некад давно компоновао Римски Корсаков. Та верзија ће се наћи и на новој плочи групе Еуроре.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Највише на свету мрзим да упознајем популарне личности. Увек је то разочарање јер су много нижи него што изгледају на телевизији”.
„Човек планина”
Дејвид Боуви

ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ БАКИ

Београдски музичар Драгољуб Причевић већ годинама води пионирску борбу упорно свирајући блуз музику у нашим крајевима. Са саставом Поинт Бланк издао је два албума на којима су снимили неке своје али и неке туђе блуз композиције отпеване искључиво на енглеском језику. Тренутно, док група одмара, Драгољуб Причевић, сакривши се иза надимка Баки, представља своју прву соло плочу „Into The Heart” на којој, поред блуза, уводи и кантри музику. Пева, наравно на енглеском а Баки ради на томе да је представи целој Европи. Док ово читате, он наступа негде по Италији где се плоча појавила још пре неколико месеци. Ових дана приводе се крају преговори за продају плоче у Данској, Шведској и Јапану а сигурно је и тржиште у Совјетском Савезу где су плоче Поинт Бланка својевремено биле врло тражене. Ето, најзад и ми имамо нешто да понудимо странцима.

не године, у мом случају на почетак средњег доба, схваташ да ствари које видиш носе у себи много више дубине него што си то могао да замислиш. Ја поново учим много тога што знам о људима, о везама са женама, пријатељима. И то је нека врста богојављења или јубилеја. А у исто време, то је нешто дубоко лично, о томе не можеш да говориш са људима, то се, једноставно, одвија у теби, а ја сам га преточио у песме".

Иако је постигао светску популарност, Кугар је остао да живи са породицом у свом малом граду Блумингтону. Има три ћерке, најстарија је недавно постала пунолетна. Његов начин живота доказује да је остао веран истинској идеји рокенрола. У својим песмама се залаже за права малих фармера у Америци које велике компаније хоће да потисну. Био је један од иницијатора добротворних концерата "Farm Aid" ("Помоћ фармерима"). Нису успели да сакупе много новца за угрожене фармере али су бар скренули пажњу на њихове невоље. Углавном, успех га није променио, још води рачуна о истим стварима које су га занимале на почетку каријере.

"Мени је сада лако да кажем како имам пуно пара. Али још се сећам да у време

када сам потписао први уговор за снимање плоче нисам имао новца да платим телефонски рачун. Кад упоредим то време и ово сада, схватам да нисам срећнији због тога што имам пуно новца. Неке друге ствари су део онога што ме чини срећним".

Сиротињски Спрингстин

Из Кугарових песама се схвата да је он емотиван човек, у текстовима има пуно горчине и истине.

Такав начин писања веома ми је близак. Не треба заборавити да сам последњих петнаест година могао себи да дозволим луксуз да само седим и размишљам о свом писању. Хемингвеј је једном рекао одличну ствар: "Ја никад не бринем због новца, зато што га сви моји пријатељи имају." Имао сам довољно времена да размишљам о песмама. Увек посматрам људе и покушавам да их упознам што боље. Мислим да свако ко има петнаест година времена да пише песме може да постане добар у томе. Додуше, док сам то радио, страшно сам се досађивао. Претпостављам због тога што нисам превише паметан. Интелигентни људи увек нађу начин да организују своје време. Ја увек имам ви-

шак времена, један сам од оних који воле непрестано нешто да раде. Не волим да губим време улудо. Живот је заиста кратак и ја радим увек у паници".

На новој плочи Кугар је још више поједноставио своју музику. Можда су га због тога прозвали сиротињским Брусом Спрингстином. Ипак, у песмама се нашло места за неуобичајене инструменте - виолине, хармонике, мандолине и старински дулцимер.

"На прошлој турнеји имали

смо времена да се договарамо о будућој плочи. То никада раније нисмо чинили. Све време смо планирали плочу. Хтели смо да искористимо све те необичне инструменте али да свирамо на њима заиста чврсто, да их ударамо као да су електричне гитаре. На пример, Лиза је свирала своју виолину управо на тај начин, врло агресивно. Ако смем да будем нескроман, тиме смо постигли историјски звук. Он много боље истиче речи песама, много више него да сам

натрпао гитаре и бубње. Досад нисам успео да направим плочу која звучи овако. Сасвим је чврста, једноставна и сува, за разлику од већине данашњих плоча које су натопљене свим могућим врстама еха и техничких помагала. Подсећа на старе плоче енглеских састава, на старе албуме Џефа Бека. То је равна плоча, али удара право у главу. Људи данас не снимају на тај начин зато што су несигурни.

П. Ј.

ИСТОРИЈА НА ДЛАНУ

Из сасвим јасних комерцијалних разлога сећање на старе групе стално се подгрева. После великог успеха који су на тржишту направиле Компакт диск плоче Битлса, долази до нових потеза сличног типа. У америчким и енглеским продавницама у септембру су се поново појавиле плоче групе Credence Clearwater Revival, једне од најуспешнијих група која је своју каријеру започела пре двадесет година. Поново је издато свих пет албума који су излазили овим редом: "Credence Clearwater Revival", "Bayou Country", "Green River", "Willy And The Poorboys" и "Cosmo's Factory". Иако они већ годинама не раде, занимање за њихову музику и даље постоји. Од чланова групе једини активан музичар остао је композитор Џон Фогерти који и даље снима одличне соло албуме.

А за оне који би волели да знају каква се музика слушала пре двадесет година, ево утешне награде у нашим продавницама. Домаћи дискографи су одлучили да на тржиште баце прва три албума некад врло цењене групе Black Sabbath и одличан албум "Look At Yourself" састава Uriah Heep. Све су то плоче на којима су се школовали данашњи водећи хеви метал музичари.

Тражили сте песму

УДРУЖЕНИМ СНАГАМА

Елвис Костело све више за-поставља самосталну каријеру у корист сарадње са другим музичарима. Недавно је изашао нови сингл Пола Макартнија на коме се нашла песма "Back On My Feet" коју су заједно компоновали бивши Битлс и Костело. И овог пута Костело се потписао својим старим псеудонимом Макманус. По свему судећи, њих двојица ће наставити сарадњу на новом Макартнијевом албуму који треба да се појави следеће године. Поред тога, Костело је прошлог лета сарађивао на албуму чувеног старог музичара Роја Орбисона, којим се овај вратио на сцену.

ОВО
НИСТЕ
ЗНАЛИ

ТУТИ ФРУТИ ДЕВОЈКА

Она је тути фрути
девојка
брига је што се мама
нервира
у соби има постер
Битлса
и Плати албум испод
јастука

Она је тако слатка,
најслађа
поносна на својих
шеснаест година
купила је старке као
брекери
да у њима скаче кад се
откачи
И да са бандом пјева на
сав глас

ЕЕАН ЕЕАН
стари добри rock and roll
с три акорда
ЕЕАН ЕЕАН
стари добри rock and
roll са три акорда
Она је тути фрути

девојка
брига је што се мама
нервира
у глави има строг
Гибсона
и turbo sound који разара
Она је тако слатка,
најслађа
поносна на својих
шеснаест година
купила је старке као
брекери
да у њима скаче кад се
откачи

Музика и текст: Ненад
Нинчевић
Изводи: Tutti Frutti Band

НАУЧНА

ФАНТАСТИКА

Уређује
др Зоран Живковић

МАСКЕ

Џејмс
Блиш

Антологија
мини

SF
приче

Девојчино лице било је безизражајно, и веома укрућено што је могао да буде или начин одбране или одраз страха. Шаке је држала чудно смотане у крилу.

– Ставите шаке на сто – рече испитивач. – Познато нам је да су осликане.

Изгледало је као да се досађује. Можда се некада и трудио да на затворенике остави утисак како му је све већ познато, али сада је изгледао као да га његов посао више не занима.

Ви сте Маргарет Нолан, адреса спаваоница 458, северно крило, Бе-

тесда Т. Вашингтон – рече он. – Мужевљево име Линколн Ноланд. Немате дозволу за рад. Број, 26, Л24, 10 × 5.

– Заиста? – примети она. – Никако не могу да упамтим.

Испитивач нешто записа; вероватно „Реакционарна, опире се дводесетималном систему бројева“. Али све што је рекао било је: – Ставите шаке на сто – и то потпуно безличним гласом.

Овог пута Маргарет га послуша. Нокти су јој били брижљиво и зналачки обојени, сваки другачијом ша-

ром. Било је то по последњој моди, мада би се тешко могло рећи да се она проширила и на незапослене по спаваоницама. Девојка није носила модну лупу окачену о зглавак, коју су припаднице вишег staleжа – то јест оне које су имале собе и посао – користиле за међусобно разгледање нових цртежа на ноктима.

– Ви сте ове направили – рече испитивач.

– Не, нисам – одврати Маргарет. – Ја... ја их само наносим.

– Без радне дозволе.

– Да – прошапутала она.

– Како?
– Назову ме – рече она. – Одлазим код оног ко ме позове.

– То знамо. Али како их наносите?
– Прво, да бих испунила неравнине, на нокте нанесем основни слој – поче она оклевајући. – Када се осуше, веома су глатки и осетљиви на светлост. Затим, преко нокта стављам маску, попут негатива. Обично је довољна и флуоресцентна светлост да дође до експозиције. Теже их је развити, добити одговарајуће боје; потребна је само вода и мало јода, али зато температура мора да буде одговарајућа.

Постепено је почела да говори све брже, као да је сасвим неразумно помислила да је испитивачева заинтересованост само техничке природе. Међутим, изненада се поново сетила где се налази.

– Лако је – рече она. – Као кад перете детету руке. То уопште не личи на посао.

– Ви нисте имали дече – примети осорно испитивач. – Ко вас снабдева маскама?

– Разни људи – одврати она, поново безизражајног лица. – Добијам их ту и тамо. Људи их продају: то је дозвољено.

Испитивач додирну неки прекидач. Шаке јој окупа топла светлост. На екрану с његове леве стране, појави се у пуном сјају десет патетично нападних ноктију, и то знатно увећаних.

– Зову ме. Одлазим код њих – понови он без икаквог стварног покушаја да је опонаша. – А онда неко позове нас. Тражени сте. Ваши цртежи су оригинални, маштовити... и реакционарни. А шта је ово?

Његов кажипрст појави се на екрану насупрот једног од њених кажипрста. – Шта је то?

– То је... па не знам тачно шта је то. Нешто веома старо. Цртеж са заклона, из времена када су имали заклоне. То је све што знам.

– Не знате значење натписа на арабески?

– Ја... нисам знала ни да је то некакав натпис. За мене су то само кованице.

– Polloi andres os eis aner – прочита испитивач. – Не знате шта то значи?

– Не, молим вас, уопште нисам ни знала да ништа пише.

– Чак ни ако због тога изгубите живот?

– Не. Не. Молим вас, то је само цртеж, само цртеж.

Он прстом изненада показа према столу, да би га одмах затим вратио на екран. – А шта је то?

– Ништа – одврати она, нешто сигурнијим гласом, била је на свом терену. – То су само сићушне обојене тачке насумично распоређене. Људи воле да их посматрају и замишљају разне облике... нешто налик посматрању облака.

Зачуло се једно пригушено клик и топлу светлост заменила је чиста, кадмијумски црвена; истовремено је готово цео екран прекрио један једини прст. Под монохроматском светлошћу цртеж је изгубио властиту бо-

ју, али су се зато тачкаста слова јасно распознавала.

Пушке стижу Лозинка 5/11

– Ми имамо те пушке – рече испитивач. – Као и већину из групе „Сви за једнога један за све“. Још једном вас питам: ко прави маске?

– У реду – одврати Маргарет. – Ја их правим. Без радне дозволе.

– Управо сте извршили самоубиство. Јесте ли тога свесни?

Покушала је да слегне раменима. – Страшно је и живети без посла. Свеједно ми је.

– Муж вам је вешт микрогравер.

– Он има радну дозволу – рече она.

– Ограничену. Не важи за цртање.

Ћутала је. Лагано је склонила шаке са стола и стиснула их у песнице, окренула је нокте ка длановима, попут детета које нешто скрива. Испитивач ју је посматрао и тада се први пут на његовом лицу појави искра замишљања.

– Е па – поче он – игра је готова. Али, ви и даље нешто кријете. Ваш се муж до сада већ вероватно склонио на неко сигурно место. Било би боље да ми сместа кажете и остало.

Ћутала је.

– Ако будемо морали да извршимо све потребне тестове – рече испитивач са извесном похлепном нежношћу – мораћемо да вам уклонимо нокте. Ако пристањете на сарадњу, можда ћемо вам претходно дати анестетик.

Девојка као да је одједном поклекнула. Нагнула се напред и спустила затворене шаке на сто, показавши само патац.

– То је карта – рече она мрачно. – Види се под ултраљубичастом светлошћу. Мало је нејасна, али, молим вас, радите лагано... пече ме ако постане сувише јака.

Не рекавши ништа, испитивач је притиснуо један прекидач. Овог пута никаква видљива светлост али, без обзира на то, ултраљубичаста светлост потекла је свом јачином. У делићу секунде девојчин зглавак и шака били су страшно опањени. Но, на екрану се није појавило никакаво устројство... већ само готово невидљиво брзо треперење зеленкасте светлости.

Испитивач се просто закуцао за столицу испустивши један очајнички крик. Изненадни трзај одбацио га је на под.

Нокат палца испустио је и последњи танки слој флуоресцентне боје, а екраном се истовремено распрсну светлост. Маргарет повуче руку. На њој су већ почели да се јављају пликови. Устала је и обишла око стола. Испитивач је лежао склупчан, непокретан. Линс је био у праву, човек је био епилептичар; неколико секунди трепераве-повратне спреге изазвало је цео распон јаког напада.

Изићи, разуме се, није могла... ни-пошто после тог крика. Соба ће ускоро врвети од стражара. Али испитивач је сада њихов. Уопште се неће сећати онога што му се догодило, а то

МАЛА

енциклопедија

КАМИНГС РЕЈ (Cummings Ray). Амерички писац. Рођен у Њујорку 30. 8. 1887. Бавио се разним пословима, од рада на нафтним бушотинама до индустријског дизајна. Умро 23. 1. 1957.

Дела

1. Девојка у атому злата (The Girl in the Golden Atom), 1922.
2. Човек који је овладао временом (The Man Who Mastered Time), 1929.
3. Морска девојка (The Sea Girl), 1930.
4. Тарано освајач (Tarrano the Conqueror), 1930.
5. Бандити са Месеца (Brigands of the Moon), 1931.
6. У четврту димензију и друге приче (Into the Fourth Dimension and Other Stories), 1943.
7. Сеновита девојка (The Shadow Girl), 1946.
8. Човек на метеору (The Man on the Meteor), 1946.
9. Атомска принцеза (The Princess of the Atom), 1950.
10. Иза тачке ишчезавања (Beyond the Vanishing Point), 1958.
11. Вандл освајач (Wandl the Invader), 1961.
12. С оне стране звезда (Beyond the Stars), 1963.
13. Потпуно нови свет (A Brand New World), 1964.
14. Изгнаник времена (The Exile of Time), 1964.
15. Истраживачи бескраја (Explorers into Infinity), 1965.
16. Тама из Светле земље (Tama of the Light Country), 1965.
17. Тама, принцеза Меркура (Tama, Princess of Mercury), 1966.
18. Инвазија инсеката (The Insect Invasion), 1967.

Камингс је већ својим првим делом, романом *Девојка у атому злата*, стекао велику популарност на којој ће касније градити целу своју SF каријеру. Дело је изворно серијализовано још 1919. – седам година пре покретања *Амзинга* – и Камингс се у потоњим романима често враћао мотиву путовања у микро-свет, чак и онда када је овај већ сасвим изгубио привлачност за читаоце. У његовом обимном SF опусу постоје три серије – „Материја, простор, време“, „Тама“ и „Халиџан“ – а други мотив који је он такође у више наврата варирао јесте хрономонија, под очигледним Велсовим утицајем. Сва Камингсова остварења у основи су „сфејс-опере“ из ране „палп“ традиције, којој ће он остати привржен до краја SF стваралаштва, немајући слуха за битне жанровске промене што су почеле да се збивају већ од средине тридесетих година. Док, међутим, сторије о микросвету имају извесну привлачност и за савременог читаоца, без обзира на псеудонауку на којој почивају и на клишетиран и ригидан прозни проседе, остала Камингсова дела данас делују безнадежно наивно и не могу се озбиљно схватити изван свог историјског контекста. Велики број Камингсових књига (чак девет) објављено је, додуше, после ауторове смрти, али то је био само израз извесног „омажа“ овом писцу, који је пола столећа раније силовито уздрмао SF свет својом чудесном романсом у атому злата.

се може поновити много пута пре но што се његови претпостављени досете да га замене. Но, то се извесно време неће догодити, јер могу проћи године пре него што ће неко посумњати да су ти „несрећни случајеви“ у ствари епилептички напади. Овај ће, на пример, личити на физички напад: замахнула је ногу и шутнула га тачно испод увета.

Оштар, врео бол који јој је разлирао мишицу није јој дозвољавао да

га удари довољно нежно, али ипак је некако успела.

У ходнику испред врата зачуло се пригушено дозивање. Осврнула се унаоколо. Све је било урађено и више ничему није имала да се нада. Скинула је маску са другог палца и прогутала је.

Отров је брзо деловао. Имала је тек толико времена да се присети да је ношење маски апсурдно слично прању дечјих руку.

Као да ће да полети – експозивни старт у победничкој трци

Светски рекорд у четрдесет шест корака

Најбржи човек: **БЕН ЏОНСОН**

Спринтер који је стазу од сто метара претрчао за невероватних девет секунди и осамдесет три стотинке као да је дошао из неког срцепарајућег филма. Ипак, све је истина, чак и податак да је у року од неколико година повећао мишиће за седамдесет процената

мах после победе, лепо уклопио јер он је сада број 1 и на хоризонту нема никог, осим њега самог, ко ће да обори тих 9 секунди и 83 стотинке. Сваки његов излазак на стазу сада вреди 27 милиона нових динара плус 350 милиона (све ово у доларима) од спонзора чије производе рекламира.

Први пољубац мајци

Нова суперзвезда лаке атлетике рођена је у великој беди на Јамајци. Отац, такође, Бен, телефонски техничар, није хтео ни да чује о емигрирању. Мајка Глорија, када је Бену било осам година, купила је све шесторо деце и преселила се у Канаду. Отац је остао на Јамајци, сам.

Мајка се запослила као собарица у хотелу „Хилтон“ у Торонту. Радил је у две смене, четрнаест сати дневно, да би деца имала шта да једу. У слободним данима помагала је на плантажи купуса да

би Бен могао да тренира трчање. Бен је имао петнаест година, четрдесет и шест килограма, муцао је, био веома стидљив и највише од свега волео да трчи. Све као у срцепарајућем филму с хепаиендом, али права истина из уста главних личности ове животне приче.

После тријумфа у Риму Велики Бен (сада тежак осамдесет килограма и сав од мишића) прво је пољубио мајку, па тек онда вереницу Џејд. Енглескињу пореклом из Напуља, с којом је исте ноћи прославио победу играјући до зоре у познатом римском ноћном клубу „Џеки О“.

Будућност се назирала још у петнаестој: Бен је трчао у дубоким кошаркашким патикама, могао је да претрчи сто метара за 11.1 секунди, а двеста метара за 24.2 – одлично време с обзиром на године и развијеност мишића у том узрасту. Није нимало лоше, помислио је бивши тркач Чарли Френсис када је прихватио да буде Бенов тренер. Он је то и данас.

Чарли прича: „Одмах ме је питао: „Шта мислиш, могу ли да оборим светски рекорд?“ Одговорио сам да то не могу да кажем унапред. Онда је питао: „А да ли могу да postanем шампион?“ Одговорио сам: „Да, Бене, шампион можеш да postanеш.“ И тако смо почели.“

Растурајући тренинзи

И крхки дечак је у року од неколико година заиста постао шампион. После растурајућих тренинга. Године 1983. година повреда колена запретила је да прекине његову сјајну каријеру. Захваљујући саветима и храбрењу тренера, лекара и породице Велики Бен опет се вратио на стазу и поново почео да тренира. Резултат је познат.

У Рим су, осим мајке и веренице, дошли и најдражи пријатељи: лекар Џими Астафан либанско-шпанског порекла и архитект Антонио Клементе, Италијан који живи у Канади и који је уредио Бе-

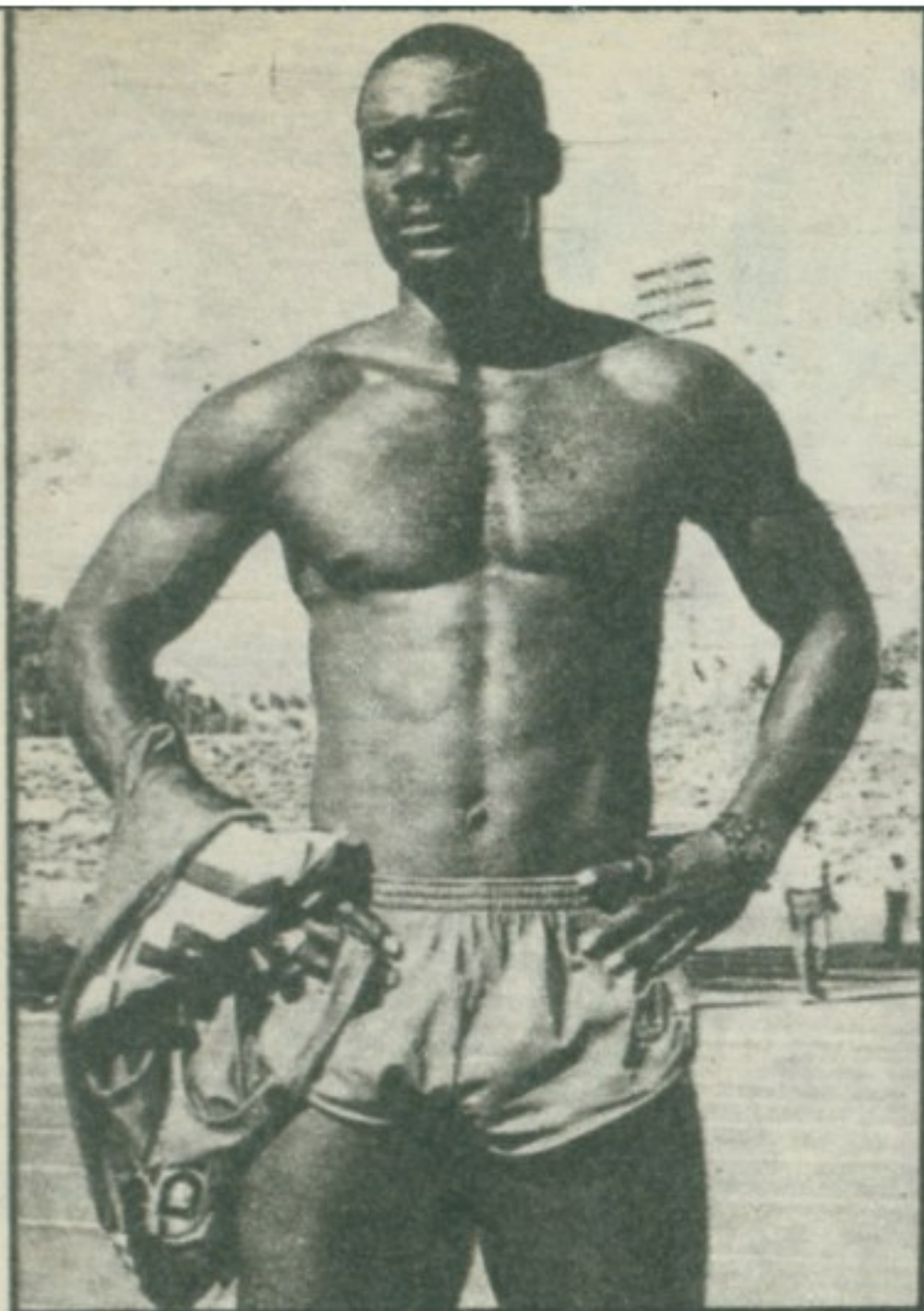
Црвена стаза широка један и по метар и дугачка сто метара, претрчана за деветсто осамдесет три стота дела секунде да се уђе у историју спорта! Догодило се 30. августа 1987. године двадесетшестогодишњем Бену Џонсону, Биг Бену, држављанину Канаде пореклом с Јамајке.

Победивши на светском првенству у лакој атлетици у Риму временом 9 секунди и 83 стотинке у трци на 100 метара, за једну десетинку брже од претходног рекорда који је држао Американац Келвин Смит, Џонсон је запрепастио све, почевши од свог великог

противника Карла Луиса, хероја Олимпијаде у Лос Анђелесу 1984. године – четири златне медаље: трке на 100 и 200 метара, штафета 4 x 100 метара и скок удаљ – и звезду без премца у свету лаке атлетике.

Између тренинга и такмичења Луис позира као скупно плаћени фото-модел, снима плоче, појављује се на телевизији и управо је стрпао у џеп милион и двеста хиљада долара склопивши уговор с једном великом јапанском компанијом за спортску одећу.

То је већ атлетика великог бизниса у коју се и Бен Џонсон, од-

Велики Бен у паузи Светског првенства у Риму

нову нову кућу, најзад велику, најзад раскошну.

Најбржи човек на свету сада убире плодове своје победе на турнеји по најзначајнијим европским такмичењима. Зарадиће око 200 хиљада долара пре него што се врати кући.

Бен Џонсон живи спартански. Устаје између шест и осам ујутру, доручкује обилно и калорично: јаја, шунку, корнфлејкс с млеком, и одмах одлази на први тренинг. Затим ручак, одмор, опет тренинг, вечера и рано у кревет. Наравно да не пуши. Пије ретко и то само по чашу пива. Његова вереница

најспособнијих светских атлетских техничара, оштро се бори против употребе препарата, иначе забрањених у лакој атлетици, који стимулишу издржљивост и нагло повећавају мускулатуру и телесну грађу уопште.

После Џонсонове победе у Риму Витори је изјавио: „Спреман сам да пред биолозима и тренерима целог света потврдим: не постоји ни начин исхране нити било какав тренинг који би тако брзо повећали мишићни капацитет као у случају Бена Џонсона.“ Као да је, другим речима, казао: сигуран сам да је Џонсон повећао своју мускулатуру на вештачки, недозвољен, начин!

На страну вештачко или нормално развијање мишића, феномен Бена Џонсона помно прате многи научници.

Тако је екипа професора Боска, који већ годинама изучава лаку атлетику, израчунала да би Џонсон, да је уместо гаћица и мајице на трци носио еластичан тесно припијени трико (у великој моди међу тркачима на кратке стазе јер смањује трење), трчао би још четири стотинке брже од постигнутог светског рекорда.

Да је на ногама имао нарочити тип патика чија горња површина пружа мање отпора ветру, радио би још једну стотинку. А да се првенство одржавало на већој надморској висини, на пример у Мексику, прозваном земљом рекорда, претрчао би сто метара за 9 секунди и 70 стотинки.

Првенство се није одржавало у

Вереница Џејд и мајка Глорија на трибинама

се помирила да ноћни излазак долази у обзир два до три пута месечно.

Осим тренера Френсиса о Бену Џонсону брину и његов амерички агент Лари Хајдебрехт из Вирџиније, адвокат Ален Иглсон из Торонта и Норман Гледхил, лекар са универзитета Јорк, који се поноси што је Џонсоново мишићно ткиво повећао за 70 процената.

Вештачки или не?

У вези са овом причом о мишићима побунио се професор Паоло Витори, познати тренер италијанских спринтера који тренутно припрема атлетски клуб „Фјорентину“. Витори, кога сматрају једним од

Мексику, али ни Бен Џонсон није искористио две друге израчунате предности. На стази се појавио у обичним патикама и дресу. Али, међу многим тајнама његове победе постоји и једна сасвим једноставна, плод убитачних тренинга. Реч је о дужини корака.

Све донедавно Џонсон је стазу од сто метара прелазио у 47,5 корака. У Риму је исту стазу претрчао у 46 корака дугачких 2,16 метара готово уједначеним ритмом.

С обзиром да је Бен Џонсон још довољно млад, свет се неће изненадити ако баш он обори свој светски рекорд.

Б. Дожић

ЕНИМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

ПЕРНАТА ОСМОСМЕРКА

У свих осам смерова треба да пронађете и прецртате називе птица из доњег пописа. Шест неискоришћених слова читана редом дају коначно решење – назив још једне птице.

АРА, ВРАБАЦ, ВРАНА, ВУГА, ГАК, ГАЛЕБ, ГРЛИЦА, ЕЈА, КАЗУАР, КОБАЦ, КОНДОР, КОС, КРЕЈА, ЛАСТА, ОРАО, ПЛИСКА, ПОТРК, ПРЕПЕЛИЦА, РОДА, ТЕТРЕБ, ЋУК, ЦРВЕНДАТ, ЦРНОГЛАВКА, ЧВОРАК, ЧАВКА, ЧЕШЉУГАР, ШОЈКА.

С	А	Р	А	К	В	А	Л	Г	О	Н	Р	Ц
Г	Ц	Ц	Ц	Ч	Е	Ш	Љ	У	Г	А	Р	А
Л	А	П	И	Ћ	У	К	А	Р	О	В	Ч	Б
К	Б	Л	Л	Л	А	С	Т	А	Е	А	Е	А
А	О	И	Е	Е	Р	А	А	Н	В	Р	К	Р
З	К	С	П	Б	Ј	Г	Д	К	Т	Ј	О	В
Н	А	К	Е	Е	У	А	А	Е	О	Д	Р	В
А	Н	А	Р	В	Ћ	У	Т	Ш	А	Г	А	К
Р	Ј	К	П	О	Т	Р	К	О	Н	Д	О	Р

АНАДИПЛОЗА

Грчка реч анадиплоза је у ствари песничка фигура код које наредни стих или реченица започињу истом речју којом претходни завршава. Пример из народне песме:

Уранила рано у недјељу,

У недјељу прије јарка сунца.

Енигмати су ову песничку фигуру „унапредили“ у лепу и занимљиву загонетку, код које се до коначног решења долази понављањем једне исте речи. Њихово спајање даје трећу реч – одгонетку. Анадиплоза је у ствари шарада две исте речи. Ево примера:

Чик погоди друже сада,

Код Енглеца ЗВАЊЕ?

ДВЕ ТИТУЛЕ њине саме,

СРЕБРН НОВАЦ – читаво имање!

Племићка титула код Енглеца је ПЕР, а две такве титуле ПЕР-ПЕР кад се споје дају стари сребрни новац – ПЕРПЕР. Занимљиво, зар не.

Због малог броја речи које се понављају, о анадиплози као загонетки је до сада мало састављено и објављено. Песници енигмати су већ, свако на свој начин, опевали ове анадиплозе: БЕРБЕР, ПУРПУР, ТАРТАР, ТАМТАМ, ВАРВАР, БУЛ-БУЛ.

Састављачи загонетака се сналазе па анадиплозу изражавају у друштву са анаграмом, логгрифом и палиндромом. А неки су отишли тако далеко да су успели да пронађу анадиплозне клинове: ТАМАТАМА (место у горњем току реке Ориноко), ТАМТАМ (ручни бубањ), ТАТА (отац одмиља) и ТТ (скраћеница за трговачка твртка).

Драги читаоци, покушајте и ви да се сетите неке анадиплозе.

Решења на странама мале поште ■

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА СКЛАПАЊЕ ПОБЕДА

Модерна
уметност
за
скупе
паре

БРУС
МЕКЛАРЕН
ЈЕ БИО
ОСРЕДЊИ
ВОЗАЧ
ФОРМУЛЕ 1,
АЛИ
ВЕЛИКИ
МАШТАР.
ИПАК,
ДО СМРТИ,
А НЕСРЕТНО
ЈЕ ИЗГУБИО
ЖИВОТ,
НИЈЕ СЛУТИО
ДА ЋЕ
ЊЕГОВА
РАДИОНИЦА
ПОСТАТИ
ФИРМА БЕЗ
КОЈЕ СЕ
ВИШЕ
НЕ МОЖЕ
НА
АУТО-
МОБИЛСКИМ
ПИСТАМА

дужност да муњевито склопе и расклопе део на колима. На тркама, рецимо, цео точак са пнеуматиком мењају за седам секунди!

Целокупан рад у Мекларену одвија се у бироима за конструкторским столовима. Оно што се види на трци као Мекларенов аутомобил склопљено је од делова израђених код произвођача широм света. Наравно, по наруџбини, цртежима и мерама Мекларенових стручњака који уједно одређују и врсту и физичка својства материјала од којих треба израдити део.

Све услуге фирма Мекларен мора да плати. Чак нема ни свој аеродинамички тунел већ користи тунел оближњег Британског поморског института. Шкољка новог модела за трке, на пример, испитује се у тунелу 165 дана у години!

У својој згради држи само лакирницу и потпуно компјутеризовану просторију за склапање приспелих делова. Ту се уграђује и мотор који шаље запад-немачка фирма Порше. Што се тиче одељења за склапање, његово постојање је разумљиво, али чему лакирница, питаћете се. Одговор је у Меклареновом настојању да увек добије стопостотно исту нијансу боје без обзира где се она примењује на колима. Како је боја фирме на аутомобилима комбинација црвене и беле, а он се не „шприца“ пиштољем већ се боја укувава у смешу од које се лије шкољка, то само стручњаци у Мекларену могу да „истерāju“ исту нијансу.

Просторија за монтажу возила пре личи на стерилну операциону салу у болници. Нигде ни капи масти, уља или прљава алатка! Иде се дотле да запослени приликом доласка морају да прођу кроз одељење у којем свлаче своју и навлаче фирмину одећу, радни мантил црвено-беле боје. Правило важи за све, укључујући и директора.

Аутомобилске трке формуле 1 су и драма и спортски окршај, али и још већи извор зараде. Истина, у кола се улаже огроман новац, но зарада редовно премашује трошкове. У игри је огроман новац. Играча је неколико.

Све почиње и завршава се тркачким аутомобилима који по правилу имају два родитеља: једног који конструише возни построј – условно речено шкољку с точковима и огибљењем и другог који испоручује мотор.

Овогодишње Првенство света за аутомобиле фор-

муле 1 освојио је Нелсон Пике са аутомобилом британског Вилијамса у који је уграђен мотор јапанске фирме Хонда. Нејцел Менсел је управљао истим таквим колима. За воланом Мекларевог аутомобила са Поршеовим мотором био је Алан Прост. И Швеђанин Јохансон је возио Мекларенову конструкцију.

Остаје само рубље

Откако су аутомобилске трке формуле 1 осавремене најчешће су побеђивале конструкције трију британских фирми – Лотуса, Вилијамса и Мекларена. Свака је имала своје

време славе. Догађало се да нека од њих посустане, али не и да одустане. Повремено рачун им је мрсио Италијан Ферари и појединачне конструкције талентованих људи.

Мекларен је „књижио“ најмањи број али зато бриљантне победе.

Шта је, заиста, Мекларен? Произвођач, скуп радника, монтажне хале, алат и тезге?... Од свега помало, а опет ништа од свега у класичном смислу.

У Мекларену, једноставно, нема производње. То је модерна стаклена зграда у малом месту Вокингу поред Лондона. Стотинак запослених долази на рад као у малтене научну уста-

Возачи на тркама и механичари такмичарског тима обавезни су да по повратку прођу кроз ову просторију и предају економу све што су имали на себи, осим – гаћа! Кациге се шаљу на ново полирање, визири се прегледају и по потреби поправљају.

На Новом Зеланду тесно

Брус Мекларен никада није могао ни да замисли да ће његова заљубљеност у тркачке аутомобиле и трке да доведе до стварања једне од најјачих и најутицајнијих фирми у том свету. Он је маштао о добро опремљеној радионици у којој ће до миле воље да фризира аутомобиле за писту! Само то!

Рођен у граду Ремуера код Окленда на Новом Зеланду, Мекларен је почео да вози на тркама са непуних шеснаест година. Било је то 1952. Задовољио се спортским колима „остин севен“, затим је прешао на „купер“ и завршио на „масератију“. Неколико пута је победио али незадовољан слабом конкуренцијом, 1958. се преселио у Велику Британију и запослио код Џона Купера, власника фирме за производњу аутомобила. Стари Купер је брзо запазио младића талентованог за механику јер је Мекларен стално нешто петљао на моторима.

Дошљак са Новог Зеланда постао је возач фабрике Купер на тркама, да би се потом пребацио на кола формуле 1. Такмичио се, али није одмакао даље од осредњег возача. У међувремену је постао инжењер, а 1963. основао тркачки тим Мекларен. Имао је групу сјајних механичара. Међу њима се нарочито истицао Рон Денис с којим је постао велики пријатељ. Радионица је регистрована као фирма с циљем да сама конструише аутомобил за трке формуле 1. И јесте и није ишло јер је Мекларенов и Денисов аутомобил био готово занатски производ. Ипак, с њим су победили у трци за првенство Новог Зеланда и Аустралије.

Било је и других победа. А онда, 2. јуна 1970, испитујући нови модел М8Д на забрањеној стази у Гудвуду у Енглеској, Брус Мекларен је возећи брзином од 160 километара на час изгубио контролу над колима, ударио у земљани насип и после осам дана издахнуо у болници.

Наследио га је пријатељ и сарадник Рон Денис и издигао фирму на садашњи ниво. Једина слика која се у фирми данас може видети је – Мекларенова.

М. Тодоровић

ПРОЧИТАЈ
ПРОСКИТАЈ

КИНЕСКИ ВУЧЈАК – НАЈБОЉИ НА СВЕТУ

„Ка Лију“ је требало тачно 60 секунди. Тада је стао пред точак једног ауто и почео громко да лаје. „Добро, добро“, похвалио га је водич Чао Ли Чен (25). У точку је био сакри-

вен експлозив – лак задатак за правог вучјака.

То и наши пси могу, рећи ће сада неки власник чистокрвног немачког овчара. Али: „Ка Ли“ је један од 2.000 полицијских паса у Кини, у чијим жилама, осим немачке, тече и кинеска псећа крв. Отац Немац, мајка Кинескиња – тако је настала нова раса за коју одгајивачи кажу: „Најпаметнији пси на свету“.

„Ка Ли“, осим бомби, може да нађуши и дрогу и ухватио је већ двојицу опасних кријумчара. Од 1980. године Кинези су купили 319 немачких овчара и укрестили их са кинеским, који су виткији, већи

и имају краћу длаку. Резултат: „Нова раса је у трагању истрајнија од немачких паса, а веома су поуздани и при највишим вршинама“, каже одгајивач Лу Чунг Хснао.

Кинези су псе купили преко немачког Министарства унутрашњих послова, углавном директно од граничара, и побринули се да придошлице сјајно дочекају: сваки је добио свог водича, а многи имају и сопственог куvara. Ови им кувају и по пет свежих оброка дневно, а храна из конзерве је табу. Једу само говедину са пиринчем, готово као у добром кинеском ресторану...

Први број Политикиног Забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

В. д. директора НО „ПОЛИТИКА“

др Живорад Миновић

Руководилац ООУР и главни и одговорни уредник „Политикиног Забавника“

Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника

Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Божана Дожић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софрениковић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миланко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 400 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 4.416 динара, полугодишња 8.832 динара, годишња 17.664 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 8.832 динара, полугодишња 17.664 динара, годишња 35.328 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну намену НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 39.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 70.-
ШВЕДСКА	Шкр. 247.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 235.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 59.-

Уплате из иностранства слати на девизни рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну намену ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководилац ООУР-а „Дубока штампа“.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова

Уједињене феминисткиње

У појединим часописима наилазила сам на појам „феминисткиња“. Заинтересована сам за овај покрет па бих те молила да ми кажеш да ли у Београду постоји негде клуб где се оне састају.

БИЉАНА РАДОВИЋ
Интер. бригада 75,
11000 Београд

Можда је најбоље да ти пренесемо поруку самих феминисткиња из Београда:

Одавно смо осећале потребу да наше тешкоће резменимо с другарицама. Тако смо прво почеле да се окупљамо и причамо у кухињама, а после тога у Студентском културном центру. За ових пет година нашег рада стотине девојака и жена долазиле су и разговарале о разним темама из живота жена. О женској сексуалности, о контрацепцији, насиљу, рок музици, жени у психијатријској болници... Наша феминистичка група је потпуно отворена за све девојке и жене од 14 до 94 године. За сада немамо никакав клуб, али без обзира на то, добро се проводимо заједно. Немамо чланство, чланице ни чланарину.

Наградни конкурс

МОЈ ЛЕТ АВИОНОМ

Због великог броја приспелих радова мало каснимо са саопштењима, али се надамо да нам нећете замерити. Чланови жирија: Миодраг Милетић и Драшко Костић представници ЈАТ-а и новинари „Политикиног забавника“ – Иванка Миладиновић и Олга Вукадиновић, настојали су да све приче и песме пажљиво прочитају и одаберу најбоље. Посао је био изузетно тежак јер је било много добрих радова.

Према одлуци жирија, у Београд, у дводневну посету авионима ЈАТ-а са најближег аеродрома, долазе следећи награђени читаоци:

1. ДЕНИС БИЧАНИЋ, Маринића Драга 24, 51216 Вишкови
2. МАУРИЦИО ПЕРСИЛИА, Галијана 411, 52000 Пула
3. ЕНИСА ИЛАШКОВИЋ, Пуклавчева 1, 43260 Крижевци
4. СНЕЖАНА САМАЦИЋ, Пењинова 46, Косово Поље
5. МИЛЕНА БАДРИЋ, И. Г. Ковачића 1, 44260 Глина
6. ДЕЈАН КЕРНЦ, Шмартно 127а, 61275 Шмартно при Литији
7. АЛЕКСАНДАР САВЕЉИЋ, Светозара Марковића 21, 81000 Титоград

8. ЕМИР ГАНИБЕГОВИЋ, Пере Докића 2а/В, 71000 Сарајево
9. ЉУПКА ТАСЕВСКА, Партизански одреди 109, улаз I, 91000 Скопље
10. МАРИЈАНА БЕШЛИЋ, Шкране 77, 58000 Сплит
11. ЈЕЛЕНА ЈАНКОВИЋ, Учитеља Јосипа 55/19, 16000 Лесковац
12. НЕНАД МИТРОВИЋ, Председника Тита 160/17, 16000 Лесковац
13. ДРАГАН КЕШКИЋ, В. И. Пењина 10, 70230 Бугојно
14. НЕДЕЉКО ТАНКОСИЋ, М. Стојановића 25, 23231 Крајишник
15. РЕГИНА КЛУГ, Козлук 58, 70101 Јајце

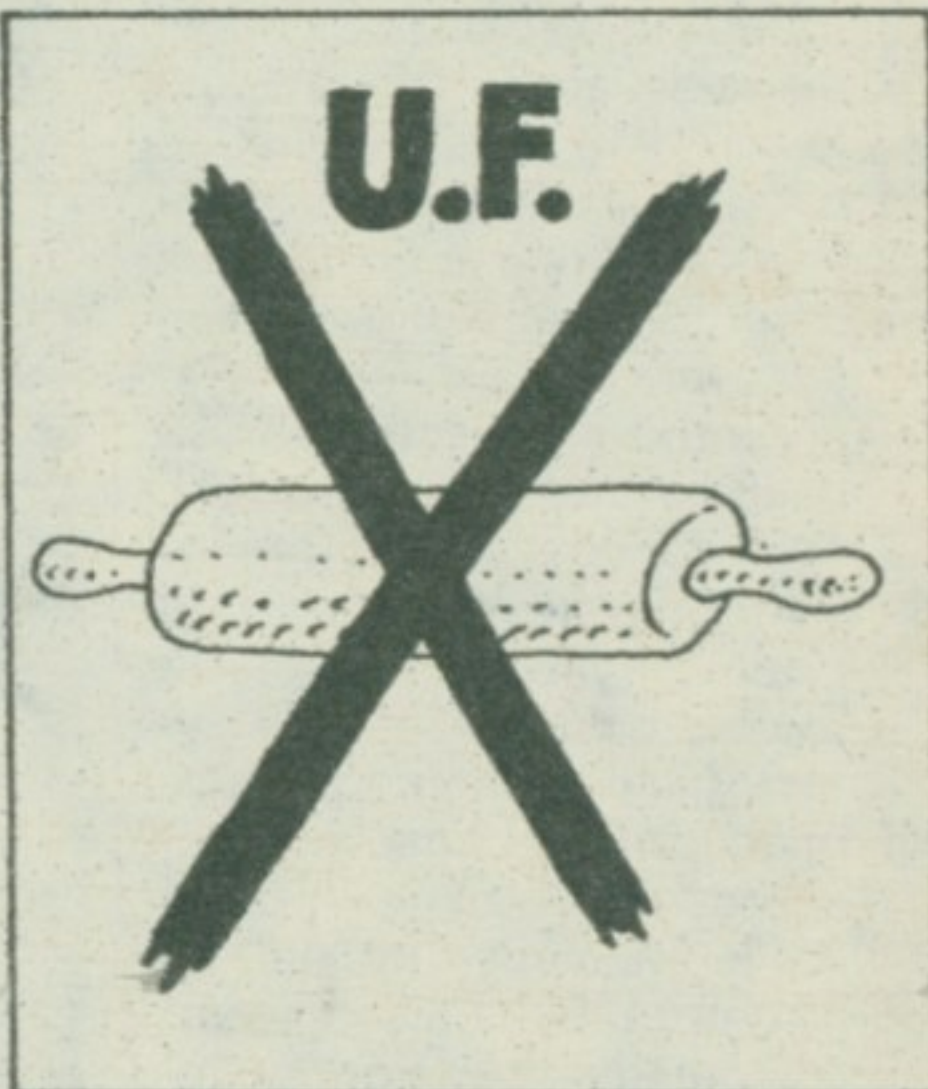
Као специјални гости позвани су: најмлађи учесник конкурса МАРКО МОХАЈИЋ, Витановачка 38/II, 11000 Београд и наставник Ђорђе Ј. Ђурчин, Фрушкогорска 29, 26300 Вршац.

Летом у Дубровник награђени су:

1. ТАМАРА ПЕТРОВИЋ, Бул. револуције 209, 11000 Београд
 2. ИСИДОРА СТОЈАНОВИЋ, Госп. Јованова 33/1, 11000 Београд
 3. ВЛАДИМИР ЋЕСАРОВИЋ, Рудо 2/110, 11050 Београд
 4. ОЛГИЦА ОБРАДОВИЋ, Аћима Медовића 8, 12000 Пожаревац
 5. АУРЕЛ МУНДРУЦ, Братства и јединства 92, 26226 Мраморак
- И њих петоро представници ЈАТ-а су позвали да се придруже осталима у шетњи по Београду, обиласку аеродрома „Београд“, посети „Политици“, Вуковом музеју, Позоришту „Душко Радовић“...

Полазимо од уверења да друштво ставља жену у положај који је много тежи од положаја мушкарца и с тим не желимо да се помиримо. Због тога одбијамо многе уобичајене догађаје из живота жена. Одбијамо да нам мушкарци добацују на улици, одбијамо сваку врсту насиља над женама, одбијамо да нас сматрају слабима, глупљим, скромнијим, одбијамо све оно што од нас мушкарци захтевају а нама се не допада. Заједно се боримо како бисмо могле да се изборимо за своја права у односу с пријатељицама, пријатељима и родитељима. Тренутно ми у Београду радимо на истраживању здравља жене јер желимо да видимо како тежак живот утиче на наше здравље.

Поред наше групе, постоје још две у Југославији. Једна је у Љубљани, зове се „Лилит“ и тамо се жене сакупљају сваког уторка после 17h у Керсниковој 4. Лилиткиње тренутно припремају први сусрет југословенских феминисткиња

за почетак децембра. У Загребу феминисткиње се сусрећу сваке среде после 18 часова, а тренутно раде на највећој овогодишњој акцији у Загребу, на организацији С.О.С. телефона за претучене и силоване жене. Њихова група је у Раде Кончара 98. У Београду, наша феминистичка група се сусреће сваке среде после 19 часова у Студентском културном центру (СКЦ). Можеш или да дођеш или да нам пишеш: СКЦ, Маршала Тита 48, Београд.

Слађана, Лепа, Мирка, Јасна, Сања, Ивана, Буба, Каћа, Сташа, Тања и друге

Волтер је пионир

Волим да читам детективске романа па бих те молио да ми кажеш ко је написао прву књигу овог жанра.

МИЛАН ПАНТИЋ
Књажевац

Углавном се сматра да је новела „Убиство у Улици Морг“, енглеског писца Едгара Алана Поа (1841) прво дело криминалистичког, односно детективског карактера. С обзиром да је Поово дело било, у ствари, дужа прича, први крими роман је „Афера Перуж“, француског писца Емила Габориоа (1866). Међутим, многи тврде да је чувени француски мислилац Волтер заправо први творац крими

романа. Његов „Задиг“, написан 1747. филозофска је прича чији главни јунак решава детективски задатак. По вештини запажања и логици кажу да је надмашио и најчувенијег писца детективских романа Конана Дојла и његове познате јунаке – Холмса и Вотсона.

Један у двадесет хиљада

Молим те, напиши нешто више о албино људима. Да ли их има много у свету?

Воли те ТАЊА

Албинизам (од латинске речи *albus* – бео) урођена је и наследна неспособност организма да ствара меланин, пигмент тамноцрвене до црне боје који се обично налази у кожи, коси и очима. Ова особина најчешће се јавља код кичмењака. Постоје углавном три степена албинизма: потпуни албинизам који се одражава и на коси, коси и очима, затим очни и локализован. Потпуни албиничари су светлоружичасте коже, коса им је

бела и танка а кроз зеницу ока „провиди“ им се црвенило мрежњаче. Локализован албинизам јавља се у виду белих тачака или „флека“ на појединим местима по кожи. Иначе, тешко је тачно рећи колико их је у свету, али се зна да се у свим људским расама јавља један албиничар на 20 хиљада људи. Ова појава је чешћа међу Сан Блас Индијанцима који живе на Карибима – седам особа на хиљаду.

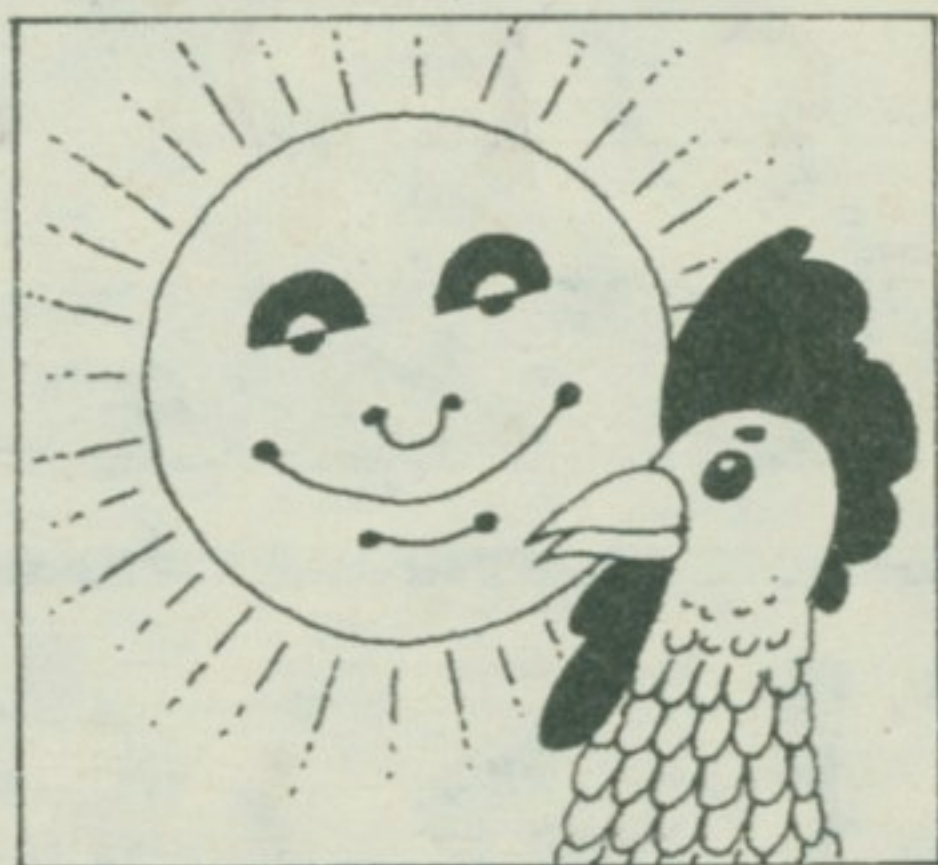
Иначе, изостајање стварања хлорофила код биљака такође се назива албинизам.

Петао и бабље лето

Кад се јавља такозвано „бабље лето“ и по чему се оно разликује од правог лета? Објасни ми симболику петлова који најављују дан.

ВЕРИЦА ПАВИЧИЋ
П. Лончара 4,
41000 Запредић

Бабиним летом називају се топли јесењи и зимски дани, по старом веровању посебно они од Петковдана (27. 10) до Митровдана (8. 11). Иначе, по старословенском веровању, баба је била демонско

ЕКСПРЕС и ЗАБАВНИК нуде што још није било! ПОРОДИЧНА НОВОГОДИШЊА ПОКЛОН ЈЕЛКА

Педесет породица са „Експресом“ и „Забавником“ бесплатно ће дочекати Нову годину у тродневном аранжману!

Ако желите да проведете новогодишње празнике са мамом и татом у једном од познатих туристичких центара Југославије потребно је да само исечете купоне које смо објавили у овом и претходном броју Забавника, залепите их на талон из „Политике Експрес“ од 11. децембра 1987. и пошаљете на адресу наградне игре „Политике Експрес“, заједно са претходно решених девет „Експресових“ задатака.

Најмање педесет породица на тај начин стећи ће могућност да проведу бесплатно новогодишње празнике у трајању од три дана.

Са „Експресом“ и „Забавником“ и Нова година је лепша! АЛИ, ТО НИЈЕ СВЕ! О посебним „Забавниковим“ новогодишњим изненађењима, више у „Политици Експрес“!

НАГРАДНИ КУПОН
ЦОКЕР
1

НАГРАДНИ КУПОН
2

Овај купон исечите и налепите га заједно са купоном броја 1 (из претходног броја) на талон „Пол. Експрес“ од 11. 12. 1987. године.

МЕЂУНАРОДНО ДОПИСИВАЊЕ

СВИ од 7 до 77 година старости који би желели да се дописују са својим вршњацима у целом свету на СТРАНИМ језицима и то ЕНГЛЕСКОМ, НЕМАЧКОМ, ФРАНЦУСКОМ, ИТАЛИЈАНСКОМ ШПАНСКОМ И ПОРТУГАЛСКОМ језику.

За избор имамо **ВИШЕ ОД 160 000 АДРЕСА У 153** различите земље. Земље су **ПО ИЗБОРУ.**

Пишите нам и **У ПИСМУ** приложите 4 марке за писмо како бисмо Вам могли одговорити и послати све информације.

Наша адреса: И. П. Ф.
Савска цеста 10,
41000 Загреб

биће. Њено име сачувало се и у неким називима, на пример, планина: Баба у Херцеговини, једна је у Србији код Параћина, у западној Македонији. Тресибаба... Имена има и у називима неких биљака – бабина душа, бабино ухо.

Петао је амблем гордости, што потврђује његово држање, а амблем је Француске. Засновано је на двоструком значењу речи *gallus* – петар и Галија, отуда чувени француски галски петар. Иначе, петар је соларни симбол јер његов пој најављује излазак Сунца.

Објави рат флекама

Пре неколико дана била сам на стадиону са мамом и татом. Док сам седела и пила сок, нисам приметила да ми је неколико капи пало на џемпер. Сок је био од вишње. Молим те да ми кажеш како да уклоним флеку!

ЉИЉАНА ПОПОВ
Трг Едварда Кардеља 22
26300 Вршац

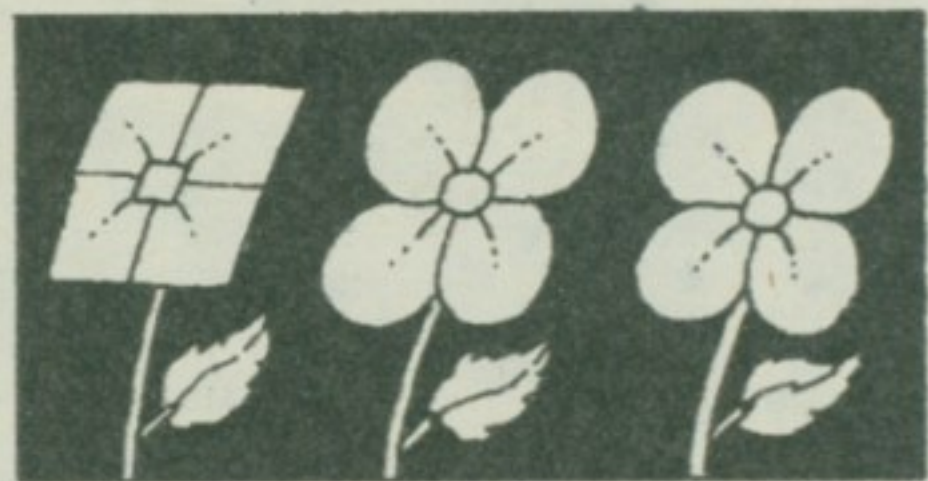
Пошто овакве флеке обично одбијају да скидају и у радњама за хемијско чишћење, пренећемо ти сасвим лично искуство које се показало више него ефикасно код свих флека, чак и оних најгорих – од масти. Мјетод је врло једноставан. Сигурно у кући имаш течни детерџент за прање судова. Место на ком је флека мало натопиш тим детерџентом (немој да оставиш сувише дуго, да ти боја не би избледила) а затим цео џемпер оставиш у води извесно време. Требало би да ти се мрља после тога скине.

Изузетак потврђује правило

Увек ми се чинило да је изрека „изузетак потврђује правило“ помало нелогична, али видим да је сви у том облику употребљавају. Да ли сам у праву?

ЈАНА ИЛИЋ,
Светозарево

Јано, потпуно си у праву. Ова изрека коју тако често наводимо прилично је нелогична јер се, врло је вероватно, ради о погрешном преводу. У латинском ова изрека гласи: *Excepro probat regulam* што, у ствари, значи да изузетак проверава или тестира правило, ставља га на пробу. Али, с обзиром да се ова изрека уврежила не само у наше језике већ и у француском, енглеском, ма како на први „сусрет“ звучала нелогично, у ствари се тачно зна на шта се односи, да као што су тврдили још стари Римљани „један изузетак нагони мислиоца да провери читаво правило“.

РЕШЕЊЕ ЕНИГМАТИКЕ

РЕБУС: подварак је добар (под „ва“ рак је „д“ оба „р“)

ПЕРНАТА ОСМОСМЕРКА: славуј.

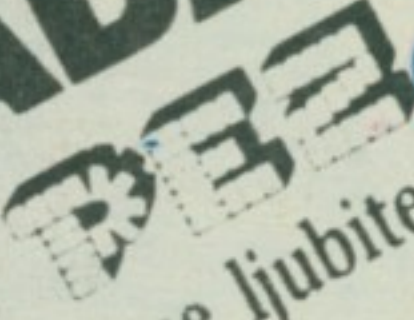
2222 IZNENAĐENJA
U NOVOGODIŠNJIM PAKETIČIMA

DECO, POTRAŽIMO DEDA MRAZA

GUMENA BOMBONA DEDA MRAZA P O K L A N J A

1010 NAGRADA

Šalje vam Petar
Svako mesec na adrese ljubite-
lja PEZ bombona poslaćemo

NA KRAJU SVAKOG MESECA,
ŽREB ĆE ODLUČITI KOME ĆE
PRIPASTI NAGRADE.

Imena dobitnika objavićemo u
prvom broju ZABAVNIKA u
meseu.

Kad se sladiš PEZ bonbonama i
igraš PEZ figuricama
POŠALJI 10 OMOTA PEZ
BONBONA NA ADRESU:

500 majica PEZ

500 kapa PEZ

10 bicikla BMX-turbo **ROG**

2 pretplate na ZABAVNIK

pošalji 10 omota bonbona

POLITIKA - PP - 1010 nagrada -
11000 Beograd
Makedonska 35
PRIJATNO i SREĆNO, želi vam
vaš prijatelj PETAR PEZ!

У ВЕЛИКОЈ И ДУГАЧКОЈ
ЗГРАДИ, ВЕЛИКОГ И ДУГАЧ-
КОГ ГРАДА, ЖИВИ ПОРО-
ДИЦА ЗДРАВИК...

ХЕЈ, РАМБО,
ЈЕСУ ЛИ ТИ
СЕ РАЗВИЛИ
МИШИКИ?

НЕГО ШТА!
ЈА СВАКИ
ДАН ДИ-
ЖЕМ ТЕГОВЕ,
А ТИ БЕШ ОСТА-
ТИ ТАКО ЖГО-
ДАН СЕДЕТИ
ИСПРЕД ТОГ
ЕКРАНА!

АЛИ, ЈА ЗАТО СВАКО ЈУТРО
ЈЕДЕМ МЕД! ДОКАЗА-
НО ЈЕ ДА ЈЕ МЕД
НАЈБОЉА ПРИРОДНА
ХРАНА! ЗАТО САМ НЕ-
ПОБЕДИВ У ИГРИ
СА КОМ-
ПЈУТЕ-
РИМА!

ИСТИ СИ
К'О ДЕДА!

ТАТА,
ЗАШТО
СТАЛНО
МЕРИ-
ТЕ ПРИ-
ТИСАК?

ЗАШТО? ЗАТО ШТО
СЕ ПРИТИСАК
СТАЛНО МОРА
КОНТРОЛИСАТИ!
МОЈ УЈАК ДОБРИ-
ВОЈЕ ПРЕШАО ЈЕ
АЛБАНИЈУ, А ЕНО
ГА И ДАН ДАНАС
ГАЗИ ПЧЕЛЕ НА
РУДНИКУ И НЕ
ЗНА ШТА ЈЕ ТО
ПРИТИСАК...
УЗЕКУ ЈОШ ЈЕД-
НУ КАШИЧИЦУ
МЕДА!

КОЛИКО МЕДА
ЈЕДЕШ, ТАТА,
ПРЕТВОРИШЕШ
СЕ У ТРУТА!

ДЕДА ОД МЕДА!
ДЕДА ОД МЕДА!

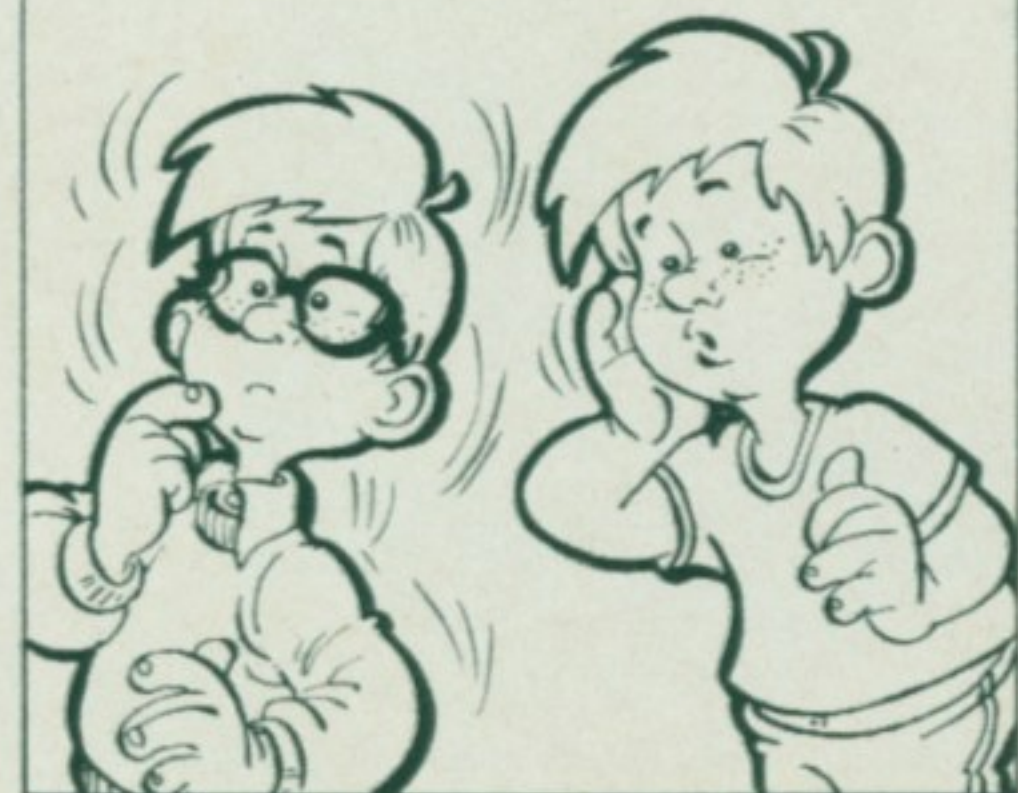
ДАКУ ЈА ВАМА
ДЕДА ОД
МЕДА!

ДОСТА! МОЖЕ ЛИ У
ОВОЈ КУКИ ДА БУДЕ
ТИШИНЕ?! ЗАР НЕ ВИ-
ДИТЕ ДА РАДИМ?!
МИСЛИМ!

МАТОРИ ЈЕ ПРОЛУПАО!
НИКО ЖИВИ НИ НА
ПОСЛУ НЕ ШЛАКА А
ОН ЦРНИ И У
ГАЗБИ!

ДОСТА МИ ЈЕ ВЕК ТОГ МЕ-
ДА И ПРОПОЛИСА! ЕТО,
ЈУЧЕ САМ УМЕСТО ШУ-
БАРЕ НА ГЛАВУ СТАВИ-
ЛА ПЧЕЛАРСКИ
ШЕШИР...

ИМАМ ЗАДА-
ТАК ДА ИЗМИС-
ЛИМ НОВО ИМЕ
ЗА РАДНУ
ОРГАНИЗАЦИЈУ...
ИМАТЕ ЛИ ВИ
НЕКИ ПРЕД-
ЛОГ?

ЗДРАВИКИ СЕ ЗАМИСЛИ-
ШЕ... МОЗГАЛИ СУ И МОЗ-
ГАЛИ, АЛИ НИШТА НИСУ
УСПЕЛИ ДА СМИСЛЕ...

ДРУГАРИ, ПОМОЗИМО
ЗДРАВИКИМА ДА РЕШЕ
ПРОБЛЕМ! ПОМОЗИМО
ИМ ДА СМИСЛЕ НОВО
ИМЕ ЗА РАДНУ ОРГАНИ-
ЗАЦИЈУ ТАТЕ ЗДРА-
ВИКА!

ПРЕДЛОЖИТЕ ИМЕ!

Ваши најуспешни-
ји предлози биће,
наравно, награђе-
ни! После читања
стрипа о Здрави-
ћима, реч је, пога-
ђајте, о радној ор-
ганизацији која се
бави производ-
њом меда и пчели-
њих производа...

Мед и пчелињи производи
су хранљиви и лековити.
То сви знамо. Али, како на-
звати радну организацију која
прави баш ове производе?

ТО ЈЕ ВАШ ЗАДАТАК! По-
мозите да дођемо до имена
(назива) радне организације,
а ми ћемо вашу маштовитост
богато наградити.

Радна организација којој
ћете бити кумови припремила
је за вас вредне награде. Ово
су неке од њих:

- ауторе најуспешнијих
предлога чека седмодневно
зимовање за две особе

- за успешан предлог
можете да добијете онолико
меда колико сте тешки

- три кошнице са пчелама,
потребном опремом и обу-
ком у њиховом руковању,
предвиђене су за групу ауто-
ра најуспешнијег предлога.

Ту је, наравно, и низ других,
занимљивих награда, о који-
ма ће бити више речи у на-
редним бројевима.

Ваше је, дакле, да седнете,
размислите и пошаљете свој
предлог на купону који објав-
љујемо. Имена награђених
аутора објавићемо у једном
од јануарских бројева.

За акцију:

ПРЕДЛОЖИТЕ ИМЕ

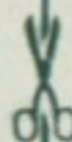
ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

Македонска 29, 11001
БЕОГРАД
Поштански фах 124.

Предлажем име: _____

Шаље: _____

Адреса: _____

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

и **Tina Turner**

желе вам
СРЕЋНУ 1988.

ЈАНУАР

П		4	11	18	25
У		5	12	19	26
С		6	13	20	27
Ч		7	14	21	28
П	1	8	15	22	29
С	2	9	16	23	30
Н	3	10	17	24	31

ФЕБРУАР

П	1	8	15	22	29
У	2	9	16	23	
С	3	10	17	24	
Ч	4	11	18	25	
П	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Н	7	14	21	28	

МАРТ

п		7	14	21	28
у	1	8	15	22	29
с	2	9	16	23	30
ч	3	10	17	24	31
п	4	11	18	25	
с	5	12	19	26	
н	6	13	20	27	

АПРИЛ

п		4	11	18	25
у		5	12	19	26
с		6	13	20	27
ч		7	14	21	28
п	1	8	15	22	29
с	2	9	16	23	30
н	3	10	17	24	

МАЈ

П	2	9	16	23	30
У	3	10	17	24	31
С	4	11	18	25	
Ч	5	12	19	26	
П	6	13	20	27	
С	7	14	21	28	
Н	1	8	15	22	29

ЈУН

п		6	13	20	27
у		7	14	21	28
с	1	8	15	22	29
ч	2	9	16	23	30
п	3	10	17	24	
с	4	11	18	25	
н	5	12	19	26	

ЈУЛ

п		4	11	18	25
у		5	12	19	26
с		6	13	20	27
ч		7	14	21	28
п	1	8	15	22	29
с	2	9	16	23	30
н	3	10	17	24	31

АВГУСТ

П	1	8	15	22	29
У	2	9	16	23	30
С	3	10	17	24	31
Ч	4	11	18	25	
П	5	12	19	26	
С	6	13	20	27	
Н	7	14	21	28	

СЕПТЕМБАР

п		5	12	19	26
у		6	13	20	27
с		7	14	21	28
ч	1	8	15	22	29
п	2	9	16	23	30
с	3	10	17	24	
н	4	11	18	25	

ОКТОБАР

П	3	10	17	24	31
У	4	11	18	25	
С	5	12	19	26	
Ч	6	13	20	27	
П	7	14	21	28	
С	1	8	15	22	29
Н	2	9	16	23	30

НОВЕМБАР

п		7	14	21	28
у	1	8	15	22	29
с	2	9	16	23	30
ч	3	10	17	24	
п	4	11	18	25	
с	5	12	19	26	
н	6	13	20	27	

ДЕЦЕМБАР

п		5	12	19	26
у		6	13	20	27
с		7	14	21	28
ч	1	8	15	22	29
п	2	9	16	23	30
с	3	10	17	24	31
н	4	11	18	25	